

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΜΕΡΙΜΝΗ.
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛ. ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»)

ΕΤΟΣ Ε' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1-15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1956 | ΑΡΙΘ. 3-4

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Χ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ (†).

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 25ῆς Ἰανουαρίου ἐ. ἔ., ἡμέραν τῆς ἐπετείου ἑορτῆς τοῦ ὀνόματός του, ἐτελεύτησεν ἡσύχως, πλήρης ἡμερῶν γονίμων καὶ μεστῶν ἐπωφελοῦς δράσεως, ὁ ἀπὸ τινος ἀσθενῶν Διευθυντῆς τῆς «Ἐκκλησίας» Γρηγόριος Χ. Παπαμιχαήλ, Ἀκαδημαϊκὸς καὶ Ὁμότιμος Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν.

Τὰ κατὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου Διδασκάλου καὶ τὰ κατὰ τὴν κήδευσιν αὐτοῦ δημοσιεύονται ἐν τῷ σημερινῷ φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησίας», τὴν ὁποίαν ὁ μεταστὰς διηθύνεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐκδόσεώς της — πλὴν μικρᾶς τινος διακοπῆς — μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς μακαρίας τελευτῆς του. Καὶ δὲν πρόκειται ἐπομένως, νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ ἡμεῖς ἐδῶ ὅσα ἐκεῖ καλῶς κατεχωρήθησαν. Δὲν δυνάμεθα ὁμῶς νὰ παρασιωπήσωμεν τὴν βαθυτάτην θλίψιν μας καὶ τὴν κατέχουσαν τὴν ψυχὴν μας ὀδύνην διὰ τὴν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν ὀριστικὴν ἀναχώρησιν τοῦ σεβαστοῦ καὶ πολυτίμου ἀνδρός. Διότι μὲ τόσῃ ἀγάπῃ καὶ στοργῇ συνέπραξε καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔκδοσίν μας, μέχρι δὲ καὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του μὲ τὴν ἰδίαν ἀγάπῃ πάντοτε παρηκολούθησε τὴν πορείαν μας, καὶ ἀπὸ τῆς κλίνης ἀκόμη τῆς ἀσθενείας του δίδων τὰς σοφὰς συμβουλὰς του, χωρὶς ποτε νὰ παύσῃ νὰ ἐκφράζῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἱκανοποίησίν του διὰ τὸ ἔργον μας, τὸ ὁποῖον, πολὺ ὀρθῶς καὶ πολὺ δίκαιως, ἐθεώρει καὶ ἰδικόν του ἔργον.

Ὁ ἀείμνηστος Γρηγ. Παπαμιχαήλ, ἐπὶ πεντηκονταετίαν καὶ πλεον ἀγωνισθεὶς ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τῆς ἐκκλησιαστικῆς δημοσιογραφίας καὶ εἴ περ τις καὶ ἄλλος ἀγαπήσας αὐτήν, δεξιῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς τὴν ἐξυπηρέτησε, μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν τέχνης καὶ σοφίας συντελέσας, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος, εἰς τὴν προαγωγὴν της. Γνωρίζων δέ, ὅσον ὀλίγοι, τὰ ζητήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου της, εἰδικώτερον, μετὰ ἰδιαίτερου ἐνδιαφέροντος πάντοτε παρηκολούθει καὶ

ένισχυε—πολλάκις δὲ καὶ ἐνέπνεεν ὁ ἴδιος—τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἐξυψώσεως τῶν Ἐφημερίων μας. Γνώστης βαθὺς τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ μας καὶ τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὴ ἡ ἱκανοποίησις των, βαθύτατα δὲ πιστεῦον εἰς τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀνάγκης τῆς διαφωτίσεως τῶν πνευματικῶν Ποιμένων ἐπὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἀνταποκριθῶσιν οὗτοι εἰς τὰς ἐκ τῶν ἀναγκῶν τούτων τοῦ λαοῦ ἀπορροεῦσας ὑποχρεώσεις των, ἐθεώρησε πάντοτε χρέος του νὰ συμβάλλῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς διαφωτίσεως ταύτης δι' ὅλων του τῶν δυνάμεων. Δι' ὃ καὶ μετὰ χαρᾶς ἐδέχθη καὶ ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1918 τὴν διδασκαλίαν εἰς τὴν ἀκμάζουσαν τότε Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν, τῆς ὁποίας ἐχρημάτισε καὶ Διευθυντὴς ἐπιτροπείαν (1937—1940), πολλὰ μοχθήσας ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ τῆς ὁποίας τὴν σημερινὴν νέκρωσιν μετὰ πόνου ἐθρήρει. Πάντοτε δὲ ἐδίδασκεν εἰς τὰ ἐκάστοτε λειτουργοῦντα παρὰ τὴν Σχολὴν ταύτην Ἐκκλησιαστικὰ Φροντιστήρια, ὅπως ἐδίδαξε τελευταίως καὶ εἰς τὴν Σχολὴν Ἱεροκηρύκων κλπ. τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Καὶ εἰς πᾶσαν, ἐν γένει, διδομένην εὐκαιρίαν ἐξεδήλου τὸ πάντοτε ζωηρὸν καὶ ἀπαραμείωτον ἐνδιαφέρον του ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν ὄρων τῆς πνευματικῆς ἐργασίας τῶν Ἐφημερίων, πολλοὺς ἐκ τῶν ὁποίων καὶ προσωπικῶς καθωδήγησε καὶ ποικιλοτρόπως ἐβοήθησε καὶ ἐπροστάτευσε. Ἐσκόπει μάλιστα καὶ τὴν ἐκδοσὴν πρακτικοῦ τινος ὁδηγοῦ διὰ τοὺς Ἐφημερίους, διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ὁποίου εἶχε καταρτίσει καὶ τὸν πίνακα τῶν θεμάτων, τὰ ὅποια ἵπρεπε, κατὰ τὴν γνώμην του, νὰ περιλαμβάνῃ, ἐπανελλημμένως συνεργασθεῖς ἐπ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ μας, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπεθύμει νὰ μοιρασθῇ τὴν ἐργασίαν.

Ἦτο λοιπὸν πολὺ φυσικὸν νὰ ἐνστενισθῇ μὲ ἱκανοποίησιν καὶ ἀγάπην τὴν ἰδέαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιοδικοῦ μας καὶ νὰ ἐπιδείξῃ, ὅσον ἐπέδειξε, πολύτιμον ἐνδιαφέρον ἡπὲρ αὐτοῦ. Αὐτὸ δὲ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ αὐτὴν τὴν ἱκανοποίησιν καὶ τὴν ἀγάπην, ἣ ὁποία τόσον μᾶς ἐνίσχυσεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐμφανίσεώς μας, δὲν θὰ τὰ λησμονήσωμεν ποτέ. Ἡ στήρησις του μᾶς δημιουργεῖ κενὸν δυσαναπλήρωτον, τὸ ὁποῖον μᾶς προκαλεῖ τὴν ὀδυνηρὰν αἴσθησιν τοῦ ἀπορρατισμοῦ. Δι' ὃ καὶ δάκρυ θερμοῦ πόνου βαθυτάτου σπένδομεν ἐπὶ τοῦ νεοῦ τάφου, ὃ ὁποῖος περικλείει τὸν προσφιλεῖ νεκρὸν, ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ μας γονατίζει ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, διὰ νὰ Τὸν δοξολογήσῃ, διότι μᾶς ἠξίωσε νὰ ἔχωμεν καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν πρώτην τετραετίαν τῆς ζωῆς μας τοιοῦτον ἀλάνθαστον καὶ στοργικὸν Μέγιστον, τὸν σοφὸν Γρηγόριον Παπαμιχαήλ.

Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη!

«Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ»

Ὁ μεταστάς Διευθυντής τῆς «Ἐκκλησίας»
Γρηγόριος Χ. Παπαμιχαήλ
Ἀκαδημαϊκός καὶ Ὁμότιμος Καθηγη-
τῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν
(1874 - 1956)

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΤΑΠΕΙΝΩΝ ΚΑΙ ΠΤΩΧΩΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩΝ

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν ἀνόδου πολλῶν ἐκ τῶν συμφοιτητῶν μου κληρικῶν, τὴν ὁποίαν μετὰ χαρᾶς ἐχαίρεισα, ἤκουσα πολλάκις μετὰ τινος πικρίας ἐκφερομένην ἀπὸ μέρους φίλων καὶ συνεργατῶν τὴν παρατήρησιν, διατί, προτιμήσας τὸ στάδιον τοῦ ἐγγάμου κληρικοῦ, ἀπέκλεισα ὀριστικῶς ἐμαυτὸν ἀπὸ τῆς τόσον δι' ἄλλους ἐλπιδοτρόφου πιθανότητος τῆς εἰς τὸν μέγιστον ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν προαγωγῆς, ἀκούω δὲ καὶ παρὰ συγγενῶν, ἔστιν ὅτε τὸ παράπονον — ἢ μᾶλλον τὴν μομφὴν — ὅτι, ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας περιβληθεὶς τὸ ράσον, κατεδίκασα, τάχα, ἐμαυτὸν εἰς τόσους περιορισμοὺς καὶ στερήσεις μὴ ἰσοφαριζομένους οὔτε ὑπὸ τῆς οικονομικῆς οὔτε ὑπὸ τῆς κοινωνικῆς ἀπολαβῆς. Δὲν εἶναι συνθήθεια τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς ταύτας ἢ περι-
αυτολογία, οὐδ' ἀποβλέπει εἰς τοιοῦτου ἀνοήτου πάθους τὴν ἱκανο-
ποίησιν ἢ χάραξιν αὐτῶν, ἐπιθυμῶ μόνον ἀπὸ συγκεκριμένων γε-
γονότων νὰ ἀφορμηθῶ, διὰ νὰ δώσω ἀπάντησιν εἰς ὅλας αὐτάς
τὰς μεμψιμοιρίας, αἱ ὁποῖαι ἀντιπροσωπεύουν ἕνα ὀρισμένον τρό-
πον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἢ ἀντιμετώπισις τῶν ὁποίων δύναται,
ἀσφαλῶς, νὰ ἔχη καὶ γενικώτερον ἐνδιαφέρον.

Ἄς προσέξουν τὰς πενιχρὰς ταύτας γραμμὰς ἰδίως οἱ ἐκ τῶν νεωτέρων ἀποβλέποντες εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ὡς εἰς τὸ μοναδικὸν ἰδεῶδες τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δράσεως. Ἴσως ἢ πτωχὴ πεῖρα ἐνὸς πτωχοῦ ἐργάτου τῆς Ἐκκλησίας, μὴ ἀποβλέψαντος εἰς τὸ ἰδεῶδες τοῦτο, νὰ ἔχη τι τὸ πρακτικῶς χρήσιμον διὰ τὴν ἐπωφελεστέραν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σταδιοδρομίαν των. Καὶ γνωρίζω μὲν, εὐτυχῶς, καὶ ἀγάμους Πρεσβυτέρους ἱκανοποιημένους ἀπὸ τὴν σημερινὴν των θέσιν, πλὴν φοβοῦμαι ὅτι οὗτοι δὲν ἔχουν, δυστυχῶς, πολλοὺς τοὺς ὁμοίους των. Πάντως, διὰ πολλοὺς στερηθέντας τῶν ἀγαθῶν τῆς μίτρας καὶ τοῦ θρόνου θὰ εἶναι παρήγοροι αἱ σκέψεις αὐται, ἀφ' οὗ ἀδύνατον εἶναι, οὕτως ἢ ἄλλως, νὰ ἱκανοποιηθῇ ἡ ὄρεξις πάντων τῶν «ἐπισκοπῆς ὀρεγομένων», διότι πάντοτε οὗτοι εἶναι πολυαριθμότεροι τῶν ἐπισκοπικῶν ἐδρῶν.

Ἐπάρχει, ἀδελφοί, ἔδαφος ἐργασίας — καὶ μεγάλης μάλιστα ἐκτάσεως — καὶ διὰ τοὺς μὴ δυναμένους νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ.

Ἐσκέφθη κάποτε καὶ ὁ γράφων, ὅτι, ἀφ' οὗ διὰ ποικίλους λόγους προὔτιμησε τὸν ἐγγαμον βίον, δὲν θὰ εἶχεν ἴσως σοβαροὺς λόγους διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἱ. Κλήρου καὶ — εἶν' ἀληθές — προέκρινεν, ὅτι ἢ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δρᾷσις τῶν λαϊκῶν

θεολόγων, ὡς ἐλευθερωτέρα πως τῆς τῶν κακῶς λεγομένων «κατωτέρων κληρικῶν», θὰ ἡδύνατο ἴσως νὰ ἀποφέρῃ σημαντικωτέρους καρπούς. Ἐθεσα τὰς σκέψεις ταύτας καὶ τοὺς διαταγμούς μου ἐπανειλημμένως ὑπὸ τὴν κρίσιν μακαριστοῦ Ἀρχιερέως, ὅστις συχνάκις μοὶ ἔκαμνε τὴν πατρικὴν σύστασιν νὰ χειροτονηθῶ, διότι ἐτύγχανε διδάσκαλος καὶ πνευματικὸς μου πατήρ. Μετὰ τὴν ἐξουχιστικὴν ὄμως τοῦ πράγματος, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν σοφῶν γνώμων ἐκείνου, μελέτην ἀπεφάσισα νὰ θαρρήσω εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προσέλθω εἰς τὴν Ἱερωσύνην. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι δέ, ὅτι ἡ πρὸς τὴν θυσίαν ἐνδόμυχος διάθεσις θέλει καλύψει τὰς ἄλλας ἀτομικὰς μου ἐλλείψεις, ἵνα δυναθῶ νὰ διακονήσω εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, ἀφ' οὗ ἐπιτακτικῶς ἐκλήθην διὰ τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγίου ἐκείνου πατρός, δέομαι πάντοτε τοῦ Οὐρανίου Δομητοροῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα διὰ τῆς θαυμαστῆς Του χάριτος προσδίδῃ ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πληρώματος τῶν πιστῶν τὴν, ἣν Ἐκεῖνος μόνος δύναται νὰ προσδώσῃ, πραγματικὴν ἀξίαν εἰς τὸ ἄχυρον, τὸ ὁποῖον ἐνώπιόν Του καταθέτει ἡ ἀμαρτωλότης μου.

Γένοιτό μοι ἴλεως ὁ Κύριος!

Παρηκολούθησα ἕκτοτε ὑπὸ τὴν νέαν μου ιδιότητα τὰς δυνατότητας τῆς ποιμαντικῆς ἐργασίας, τόσον ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ὅσον καὶ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις, ἐν αἷς ἔτυχε νὰ εὐρεθῶ εἰς τακτικωτέραν μετὰ τοῦ Ἱ. Κλήρου ἐπικοινωνίαν. Ἰδίᾳ δ' ἐμελέτησα τελευταίως τὸ πρᾶγμα ἐπὶ δεκαπενταετίαν που μετὰ πάσης χαρᾶς ὑπηρετήσας τὴν Ἐκκλησίαν ἐν ἐπαρχιακῇ Μητροπόλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς πεπνυμένου καὶ θερμουργοῦ Ἱεράρχου νυχθημερόν ἐκδαπανωμένου ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου μετὰ πολλῆς τῆς ὀδύνης ἀπεχωρίσθην, ὅτε τὸ καθῆκον ἀλλαχόσε μ' ἐκάλεσεν.

Δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι εἶμαι τώρα εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆσω ἀκόμη περισσότερο — καὶ διὰ τὴν πρακτικὴν των πλέον ἀξίαν — τὰς σοφὰς γνώμας τοῦ ἀλήστου μνήμης διδασκάλου μου, ὅστις ἐπίστευε καὶ διεκήρυττεν, ὅτι ἄνευ ἐπαρκῶς κατηρτισμένου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, μετὰ γνώσεως καὶ θεοῦ ζήλου δρώντος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, εἶναι ἀδύνατος καὶ εἰς τὸν ἄριστον τῶν Ἐπισκόπων ἡ πραγμάτωσις τῶν ποιμαντορικῶν του σχεδίων. Συχνὰ δὲ ἐνθυμοῦμαι μετὰ πραγματικῆς ἱκανοποιήσεως τὸ διάβημα τῶν θεολόγων ἐκείνων Κληρικῶν, οἵτινες ἠρνήθησαν νὰ περιληφθῶσιν εἰς τοὺς καταλόγους τῶν πρὸς ἐπισκοπὴν ἐκλογίμων, διότι ὀρθῶς διέγνωσαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ὡς στρατιὰ τοῦ Οὐρανίου Βασιλέως, δὲν ἔχει ἀνάγκην μόνον ἀπὸ στρατηγούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κατωτέρους ἀξιωματικούς καὶ ἀπὸ ὑπάξιωματικούς καὶ ἀπὸ στρατιώτας.

Ἡ παρομοίωσις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πρὸς στρατιὰν ἀγωνιζομένων ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τῆς ἀμαρτίας δὲν εἶναι μόνον γραφικῶς καὶ δογματικῶς ὀρθή — «Στρατευομένη Ἐκκλησία»,

λέγεται ἡ ἐπίγειος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία —, ἀλλὰ εἶναι συγχρόνως καὶ ἐπίκαιρος καὶ διὰ τοῦτο ἰκανὴ νὰ παραστήσῃ ζωηρότερον τὴν ἀλήθειαν τῶν λεχθέντων. Διότι, πράγματι, ἀλλοίμονον ἀν αἱ σήμερον κατ' ἀλλήλων—ἔστω καὶ ἐν «εἰρήνῃ»!—ἀντιπαρτασσόμεναι στρατιαὶ ἀντιμετώπιζον τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον συχνά, δυστυχῶς, ἀντιμετωπίζει ἡ Ἐκκλησία μας! Ἄν ἤθελον δηλ. ἐκ παντός τρόπου καὶ ἐπιζήτουν ὅλοι οἱ ὄπωσδήποτε ἐκγυμνασθέντες εἰς τὰ τοῦ πολέμου νὰ γίνουν στρατηγοὶ καὶ ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, μόνον δὲ οἱ ἀγύμναστοι, οἱ ἀπόλεμοι καὶ οἱ ἀνάπηροι νὰ μένουν εἰς τὰς τάξεις τῶν κατωτέρων βαθμύχων καὶ τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν, εὐκολον εἶναι νὰ φαντασθῇ ὁ καθείς τὸ τί θὰ ἐπηκολούθει εἰς τὴν ἀτυχῆ ἐκείνην στρατιάν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐξερρηγνύετο τὸ μέγα τοῦτο κακόν...

Ὅσον χρειάζονται οἱ ἔμπειροι καὶ οἱ ἥρωϊκοὶ ἀρχηγοί, διὰ νὰ δώσουν τὰ σχέδια τοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν κατεύθυνσιν καὶ νὰ κρατήσουν τὴν ἐνότητα τῶν ἀγωνιστῶν καὶ τὴν συνοχήν, ἄλλο τόσον χρειάζονται καὶ τὰ ἔμπειρα καὶ ἥρωϊκὰ ἔμψυχα ὄργανα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐργασθοῦν διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν σχεδίων καὶ τὰ ὁποῖα — αὐτὰ κυρίως — θὰ διευθύνουν ἀμέσως τὸν ἀγῶνα καὶ ἄλλο τόσον χρειάζεται ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλειότερον πλῆθος ἀπὸ ἀπλοῦς ἀγωνιστῆς, οἱ ὁποῖοι, ἐξησκημένοι διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ ἀτρόμητοι ψυχικῶς, θ' ἀντιμετωπίσουν μὲ τὰ στήθη των τὸν ἐχθρὸν καὶ θὰ ριψοκινδυνεύσουν τὴν ζωὴν των διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους θέτουν οἱ ἀρχηγοί.

Δὲν δύναται ἡ στρατιὰ νὰ βαδίσῃ ἄνευ στρατηγοῦ ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ· καὶ καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν δύναται ἄνευ τῶν Ἐπισκόπων νὰ ἐργασθῇ καὶ ἡ Ἐκκλησία. Εἶναι τοῦτο ὄχι μόνον δογματικῶς καὶ ἱστορικῶς ἐπιβεβλημένη ὀρθόδοξος ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ ἐσωτάτη ἀτομικὴ πεποίθησις τοῦ γράφοντος. Ἄλλὰ δὲν δύναται νὰ μάχεται μόνος αὐτοπροσώπως ὁ στρατηγὸς καὶ οὐδέποτε ἡκούσθη ποὺ νὰ περιφρονοῦν οἱ ἄλλοι, οἱ κατώτεροι ἀξιωματικοί, τὸ ἰδικόν των ἔργον, ἢ νὰ περιφρονηθῆται ἡ συνεργασία των ἀπὸ τοὺς στρατηγούς, ἢ νὰ θεωρῆται ὡς δυνατὴ, ἔστω καὶ φανταστικῶς, ἡ ἔλλειψις καὶ κατωτέρων ἀκόμη μαχητικῶν ὀργάνων. Ὅπως δὲ ἐκεῖ, εἰς τὸν στρατόν, ὑπάρχει ἡ ἱεραρχικὴ διαβάθμισις καὶ ἡ πειθαρχία, ἀναγκαῖα διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ἐνότητος καὶ τῆς συνοχῆς — χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνει πραγματικὴν κατωτερότητα τῶν ἐχόντων τοὺς τυπικῶς κατωτέρους βαθμούς —, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὑπάρχει μὲν ἡ ἱεραρχικὴ διαβάθμισις καὶ ἡ κανονικὴ πειθαρχία, διδάσκει ὅμως ἡ Ἱστορία τῆς, ὅτι ἀπησχολήθη σοβαρῶς ὀλόκληρος Οἰκουμενικὴ Σύνοδος Ἐπισκόπων διὰ νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἐπικίνδυνον διδασκαλίαν ἐνὸς Πρεσβυτέρου καὶ συμπαρα-

στάθη παρὰ τοὺς Πατριάρχας ὁ σεμνὸς διάκονος τοῦ Ἀλεξανδρείας, ὅστις καὶ καθήρθηκε διὰ τοῦ πνεύματός του τὸν κατὰ τῆς αἵρέσεως ἀγῶνα καὶ οὐτινος τὰς εἰσηγήσεις ἀπεδέχθη, ὡς τὰς μόνας ὀρθάς, ἢ καθ' ὅλου Ἐκκλησία. Ἀπλοῖ δὲ ἱερομόναχοι, κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους, ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, κατέστησαν πραγματικοὶ πνευματικοὶ ἡγέται τῆς ὀρθοδόξιας καὶ ἠγωνίσθησαν κρατερῶς διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ὀρθοδόξων θεσμῶν ἐναντίον Ἀυτοκρατόρων καὶ Πατριαρχῶν!

Καὶ ταῦτα μὲν διδάσκει ἡ λογικὴ, ἐπικυρούσης αὐτὰ καὶ τῆς ἀψευδοῦς ἱστορικῆς παραδόσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, αὐτὴ δὲ ἡ καθημερινὴ πείρα τῶν συγχρόνων διδάσκει, ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου ἐπαφὴν καὶ ὅστις πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὴν κατάρτισιν καὶ τὴν διάθεσιν ἱκανὸς νὰ θεραπεύσῃ αὐτάς, εἶναι ὁ ἀπλοῦς Ἱερεὺς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὁποίου εἶναι ἀμέσως ἐμπεπιστευμένοι παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου αἱ ψυχαὶ τῶν ἐνοριτῶν του. Τί θὰ κάμῃ ὁ Ἐπίσκοπος, ὅσον ἔμπειρος, ὅσον δραστήριος, ὅσον ἅγιος καὶ ἂν εἶναι, ἂν ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐμπιστεύεται, κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην, τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας εἶναι ἐν τῇ πραγματικότητι ἀκατάρτιστοι, ἀδαεῖς ἢ δι' ἄλλους λόγους ἀνίκανοι ὄχι μόνον νὰ ἐπιχειρήσουν τοιοῦτον ἔργον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀντιληφθοῦν ἀκόμη τὴν σημασίαν του! Πόσοι θὰ εἶναι οἱ χριστιανοί, τοὺς ὁποίους διὰ πνευματικούς λόγους θὰ δυνηθῇ αὐτοπροσώπως νὰ ἴδῃ ὁ Ἐπίσκοπος διὰ νὰ νουθετήσῃ, νὰ καθοδηγήσῃ, καὶ δὴ καὶ ἐπισταμένως νὰ παρακολουθήσῃ ἐν τῇ πνευματικῇ των ζωῇ; Ποῦ πρῶτον θὰ προλάβῃ ὁ Ἐπίσκοπος νὰ κηρύξῃ τὸν λόγον, νὰ ἀκούσῃ τὰς ἐξομολογήσεις τῶν πιστῶν, νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ εὐκοσμίαν, ὅταν δὲν θὰ ἔχῃ τὰ ὄργανα, τὰ κατάλληλα διὰ νὰ ἀναλάβουν τοῦτο τὸ ἔργον συστηματικῶς εἰς τὰ ἐπιμέρους, ὥστε νὰ παραμείνῃ εἰς αὐτὸν ἡ ὅλη διεύθυνσις καὶ ἡ πρὸς ἐνιαῖον σκοπὸν καθοδήγησις τοῦ ὅλου; Πῶς δὲ αἱ ὁδηγίαι τοῦ Ἐπισκόπου θὰ ἔχουν ἀποτέλεσμα, ὅταν, εἴτε ἐξ ἐλλείψεως μορφώσεως καὶ πείρας εἴτε ἔνεκα τῆς ἀπουσίας τῶν ἄλλων ψυχικῶν προσόντων τοῦ ποιμένου, τὰ ὄργανα τοῦ Ἐπισκόπου ἢ δὲν θὰ ἀντιλαμβάνονται, ἢ δὲν θὰ δύνανται, ἢ δὲν θὰ θέλουν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς ὁδηγίας ταύτας; Ποῖος ἐκ τῶν σημερινῶν Ἐπισκόπων δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι εἶναι ἡσυχος διὰ τὸ ἔργον του μὲ τὴν σημερινήν, οὐχὶ πάντοτε εὐχάριστον, ἀπὸ ἀπόψεως καταρτίσεως, κατάστασιν τοῦ Ἐφημεριακοῦ του Κλήρου; Οὐδ' ἀποκτᾶται, δυστυχῶς, ὡς ἡ πείρα ἀποδεικνύει, καὶ ἡ στοιχειωδεδεσάτη, ἔστω, κατάρτισις ἀπὸ ἀνθρώπους γηράσαντας πλέον ἐν τῇ τυπικότητι, ἐν τῇ νωθρότητι καὶ ἐν τῇ ἀδιαφορίᾳ ἢ καὶ ἐκλαβόντας, κατ' ἀνάγκην δυστυχῶς, τὸ ἔργον τοῦ ποιμένου ὡς ἀπλοῦν μέσον βιοπορι-

σμοῦ. Ὁ καλὸς Ἐπίσκοπος ἔχει ἀνάγκην καλοῦ Πρεσβυτερίου. Οἱ «ὀρεγόμενοι λοιπὸν ἐπισκοπῆς» καί, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «καλοῦ ἔργου ἐπιθυμοῦντες» πρέπει, πρῶτιστα πάντων, νὰ ἐκτιμῆσωσι τὸ ἔργον των, ὡς ἀμέσων ὀδηγῶν τῶν ψυχῶν, νὰ ἐργάζωνται μετὰ ἀφοσιώσεως καὶ ζήλου ὅπου ἕκαστος ἐτάχθη, χωρὶς νὰ ἀσχάλλουν καὶ νὰ ἀδημονοῦν, διότι δὲν ἐπέστη, ἀκόμη ἢ καὶ δὲν θὰ ἐπιστῇ ἴσως ποτὲ διὰ πολλοὺς ὁ καιρὸς τῆς προαγωγῆς καὶ— πρὸ παντὸς — χωρὶς ὡς σκοπὸν τοῦ ποιμαντορικοῦ των σταδίου νὰ θέτουν τὴν χρυσοῦν λάμπην τῆς ἐπισκοπικῆς μίτρας. Μόνον τότε θὰ εἶναι ἱκανοποιημένοι καὶ ἀπὸ τὸ σημερινὸν ἔργον των καὶ μόνον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ εἶναι εἰς θέσιν, γινόμενοι τυχὸν βραδύτερον Ἐπίσκοποι, νὰ ἐλκύσουν περὶ ἑαυτοὺς καλῶς κατηρτισμένους Πρεσβυτέρους. Διότι καὶ μόνον τότε θὰ δύνανται νὰ ἐργασθοῦν ἀποτελεσματικῶς, ὅταν θὰ δώσουν τὴν πρέπουσαν θέσιν εἰς τὸ ἔργον τῶν ταπεινῶν καὶ πτωχῶν Πρεσβυτέρων, οἵτινες εἶναι τῶν Ἐπισκόπων αἱ χεῖρες καὶ τὰ ὄτα καὶ οἱ ὀφθαλμοί, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ

Ο Ι. ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ

Καὶ οἱ Πρεσβύτεροι δὲ εὐσπλαγχοί, εἰς πάντας ἐλεήμονες, ἐπιστρέφοντες τὰ ἀποπλανημένα, ἐπισκεπτόμενοι πάντας ἀσθενεῖς, μὴ ἀμελοῦντες χήρας ἢ ὀρφανοῦ ἢ πένθητος· ἀλλὰ «προνοοῦντες ἀεὶ τοῦ καλοῦ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων», ἀπεχόμενοι πάσης ὀργῆς, προσωποληψίας, κρίσεως ἀδίκου, μακρὰν ὄντες πάσης φιλαργυρίας, μὴ ταχῶς πιονύοντες κατὰ τινας, μὴ ἀπότομοι ἐν κρίσει, εἰδότες ὅτι πάντες ὀφειλέται ἔσμεν ἁμαρτίας· εἰ οὖν δεσόμεθα τοῦ κυρίου, ἵνα ἡμῖν ἀφῆ, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς ἀφιέναι· ἀπέναντι γὰρ τῶν τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἔσμεν ὀφθαλμῶν, καὶ «πάντας δεῖ παρασιτῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἕκαστον ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον δοῦναι». Οὕτως οὖν δουλεύσωμεν αὐτῷ μετὰ φόβου καὶ πάσης εὐλαβείας, καθὼς αὐτὸς ἐντείλατο καὶ οἱ εὐαγγελισάμενοι ἡμᾶς ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, οἱ προκηρῦξαντες τὴν ἔλκεσιν τοῦ κυρίου ἡμῶν, ζηλωταὶ περὶ τὸ καλόν, ἀπεχόμενοι σκανδάλων καὶ τῶν ψευδαδέλφων καὶ τῶν ἐν ὑποκρίσει φροσόντων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου, οἵτινες ἀποπλανῶσι κενοὺς ἀνθρώπους...

Ἀδιαλείπτως οὖν προσκαυχώμεθα τῇ ἐλπίδι ἡμῶν καὶ τῷ ἀρραβῶνι τῆς δικαιοσύνης ἡμῶν, ὅς ἐστι Χριστὸς Ἰησοῦς, «ὃς ἀνήνεγκεν ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας τῷ ἰδίῳ σώματι ἐπὶ τὸ ξύλον», ὃς «ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη ὀδλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ»· ἀλλὰ δι' ἡμᾶς, ἵνα ζήσωμεν ἐν αὐτῷ, πάντα ὑπέμεινεν· μιμηταὶ οὖν γενώμεθα τῆς ὑπομονῆς αὐτοῦ· καὶ ἐάν πάσχωμεν διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, δοξάζωμεν αὐτόν. τοῦτον γὰρ ἡμῖν τὸν ὑπογραμμὸν ἔθηκε δι' ἑαυτοῦ, καὶ ἡμεῖς τοῦτο ἐπιστεύσαμεν...

(Ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους VI, VIII)

ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ (*)

Η ΘΕΟΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Α'.

1. Ποῖα θεῖα ὀνόματα ἀποδίδει ἡ Γραφή εἰς τὸν Χριστόν ;

α) Θεός, Ἰωάν. α' 1-2, ὁ Θεός, Ἐβρ. α' 8, ὁ ἀληθὴς Θεός, Α' Ἰωάν. ε' 20, ὁ μέγας Θεός, Τίτ. β' 11-13, ὁ Θεός εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, Ρωμ. θ' 5, (τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχει ὁ Θεὸς Πατὴρ, Β' Κορ. ια' 31, καὶ Ρωμ. α' 25).

β) Ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, Ρωμ. θ' 5 (οὕτω καλεῖται καὶ ὁ Θεὸς Πατὴρ, Ἐφεσ. δ' 4), ὁ Κύριος Θεός, Πράξ. κ' 28, «Ὁ Θεὸς ἰσχυρός», Ἡσ. θ' 5.

γ) Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, 40κς ἀναφερόμενον καὶ ἐφαρμοζόμενον ὅλως ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Χριστόν, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τοῦ Ἰωάν. ε' 18, Ματθ. ις' 16-17, Λουκ. κβ' 70, ὁ Μονογενὴς Υἱός, 5κς ἀναφερόμενον, ὡς ἐν Ἰωάν. α' 14, 18, γ' 16-18, Α' Ἰωάν. δ' 9, Ἐβρ. ε' 8, ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, Ματθ. α' 23, ὁ Θεὸς ἐν σαρκί, Α' Τιμ. γ' 16.

2. Ἐπίσης :

α) Ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, Ἀποκ. α' 17-18, (πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου τοῦ ἐν Ἡσ. μα' 4, μδ' 6, Τὸ Α καὶ τὸ Ω ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, Ἀποκ. κβ' 12, 13, 16, (εἶναι ὁ αὐτὸς μετὸν ἐν Ἀποκ., α' 8, Κύριον Θεόν).

β) Ὁ Ἄγιος, Πράξ. γ' 14, πρβλ. Ὡσηὲ ια' 9.

γ) Ὁ Κύριος ὁ τίτλος οὗτος ἐφαρμόζεται πολλάκις εἰς τὸν Ἰησοῦν (μόνον 9κς χρησιμοποιεῖται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ δι' ἀνθρώπους, ὡς Πράξ. ις' 30, κ.λ.π.), 8' 26, 33, Ματθ. κβ' 41-45, Φιλιπ. β' 11, Ἐφεσ. δ' 5, Α' Κορ. η' 6. Ὁ Κύριος πάντων, Πράξ. ι' 36, Ὁ Κύριος τῆς δόξης Α' Κορ. β' 8 [εἶναι ὁ αὐτὸς μετὸν (Ψαλμ. κδ' 8, 10) Κύριον τῶν δυνάμεων, τὸν Βασιλέα τῆς δόξης], ὁ θαυμαστός..., ὁ Πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος..., οὗ ἢ ἀρχή... ἐπὶ τοῦ ὄμου αὐτοῦ, Ἡσ. θ' 6. (Πλέον τῶν 20 ὀνομάτων, πού σημαίνουν καθαρὰ τὴν Θεότητα, ἐφαρμόζονται εἰς τὸν Χριστόν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν, πολλὰ δ' ἐξ αὐτῶν, ἀνανεούμενα πολλάκις, φθάνουν εἰς τὸ σύνολον πολλῶν ἑκατοντάδων).

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 586 τοῦ προηγουμένου τόμου (1955).

B'.

1. Ποῖαι αἱ ἰδιότητες τοῦ Χριστοῦ, ἀποδεικνύουσαι τὴν Θεότητα;

α) Ἡ Παντοδυναμία Του, Ἑβρ. α' 3, (Ματθ. η' 26-27 «ἐπὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως»). Λουκ. δ' 39, η' 54-55 «ἐπὶ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ θανάτου». Λουκ. δ' 35-41, Ματθ. η' 16 «ἐπὶ τῶν δαιμονίων». Ἰωάν. ζ' 5-14, Ματθ. κα' 19-20, Λουκ. ε' 4-7, «γενικῶς». Ἰωάν. ι' 27-30 «διαφύλαξις πιστοῦ». Φιλίπ. γ' 21 «δόξα πιστοῦ».

β) Ἡ Παντογνωσία Του, Ἰωάν. β' 24-25, Μάρκ. β' 8, Λουκ. ε' 22, Ἰωάν. δ' 16-19, ζ' 64, α' 48—B' Χρον. ζ' 30.

γ) Ἡ πανταχοῦ παρουσία Του, Ματθ. ιη' 20, Ἰωάν. γ' 13, Ματθ. κη' 20, Ἰωάν. ιδ' 20, Ἐφεσ. α' 23, B' Κορ. ιγ' 5.

2. Ἐπίσης:

α) Ἡ αἰωνιότης Του, Ἑβρ. ιγ' B'.

β) Ἡ δόξα Του, Α' Κορ. β' 8.

γ) Ὁ Ἀναλλοίωτος, Ἑβρ. ιγ' 8, α' 12.

Γ'.

1. Ποῖα τὰ θεῖα ἔργα τοῦ Χριστοῦ;

α) Ἡ δημιουργία, Ἑβρ. α' 10, Ἰωάν. α' 3, Κολ. α' 16.

β) Ἡ θαυματουργία, Ἰωάν. ε' 21.

γ) Ἡ πρόνοια, Ἑβρ. α' 3, Ἰωάν. ι' 23-30, ζ' 39-44, Ματθ. ια' 28-29.

2. Ἐπίσης:

α) Ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν, Μάρκ. β' 5-11, Λουκ. ζ' 48. Ὁ Χριστὸς ἐδῶ διαβεβαιοῖ τὴν Θεότητά Του. Ἄλλως θὰ ἐβλασφήμει, ἐάν, ὡς εἰς ἀπλοῦς ἄνθρωπος καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεώς Του, συγχωρῇ ἁμαρτίαν.

β) Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, Ἰωάν. ε' 21, ζ' 39, 44.

γ) Ἡ μεταμόρφωσις τῶν σωμάτων, Φιλίπ. γ' 21.

3. Ἐπίσης:

α) Ἡ κρίσις, B' Τιμ. δ' 1, Ἰωάν. ε' 22-23.

β) Ἡ δωρεὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς, Ἰωάν. ι' 28, ιζ' 2.

γ) Ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων καὶ Κύριος τῶν Κυρίων, Ἀποκ. ιζ' 14.

Δ.

1. Ποῖα τὰ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ σαφῶς εἰς τὸν Θεὸν—Ἰεχωβά ἀναφερόμενα ὀνόματα καὶ τὰ ὁποῖα ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ἐφαρμόζονται εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν;

α) «Κ α τ ἄ ρ χ ἄ ς σὺ Κ Ὑ ρ ι ε...», Ψαλ. ρβ' 25-28— οἱ λόγοι οὗτοι κατὰ τό, Ἑβρ. α' 10-12, ἐφαρμόζονται εἰς τὸν Χριστόν.

β) Κ Ὑ ρ ι ο ς, Ἦσ. μ' 3-4 καὶ Ματθ. γ' 3, Λουκ. α' 68-70, 76· ὁ Ἰησοῦς ἐδῶ εἶναι ὁ Κύριος, πρὸ τοῦ ὁποίου θὰ προπορευθῇ ὁ Πρόδρομος.

γ) Ἰερεμ. ια' 20, ιζ' 10 καὶ Ἀποκ. β' 23· ὁ Ἰησοῦς ἐδῶ ἐνεργεῖ καθ' οἷον τρόπον ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ.

2. Ἐπίσης:

α) Ἦσ. ζ' 19, Ζαχ. β' 5· τοῦτο λέγεται περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐν Λουκ. β' 32.

β) Ἦσ. ς' 1, 3, 10· τοῦτο ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστόν, Ἰωάν. ιβ' 37-41.

γ) Ἦσ. η' 13-14· τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστόν ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, Πέτρ. β' 7-8. Ἄλλ' ἔχομεν καὶ ἄλλας ἀντιπαραθέσεις, οὔτω:

3. Ἐπίσης:

α) Ἦσ. η' 12-13 καὶ Α' Πέτρ. γ' 14-15, Ἀριθμ. κα' 6-7 καὶ Α' Κορ. ι' 9.

β) Ψαλμ. κγ' 1, Ἦσ. μ' 10, 11, καὶ Ἰωάν. ι' 11.

γ) Ἰεζ. λδ' 11-12, 16-18, καὶ Λουκ. ιθ' 10. Δηλαδῆ ἐν τῇ σκέψει καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Κ. Διαθήκης ὁ Ἰησοῦς Χριστός κατέχει τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ὁ Ἰεχωβά κατέχει ἐν τῇ σκέψει καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Π. Διαθήκης.

Ε.

1. Ποῦ τῆς Γραφῆς καὶ πῶς ἔχομεν συνένωσιν τῶν ὀνομάτων Χριστοῦ καὶ Πατρὸς καὶ Πνεύματος;

α) Β' Κορ. ιγ' 13, «Ἡ χάρις τοῦ Κ.Η.Ι.Σ.....». Ματθ. κη' 19, «πορευθέντες...». Πρβλ. Α' Κορ. ιβ' 4-6, Τίτ. γ' 4-6.

β) Α' Θεσ. γ' 11, «Αὐτὸς δὲ ὁ Θεός... καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός...». Πρβλ. Ἰωάν. ιδ' 1, Τίτ. β' 13, Ρωμ. α' 7, Ἰακ. α' 1, Ἰωάν. ιδ' 23, Β' Πέτρ. α' 1, Κολ. β' 2, Ἰωάν. ιζ' 3, Ἀποκ. ζ' 10, ε' 13, Ἰωάν. ε' 23.

γ) Παρατηροῦμεν εἰς τὰ ἀνωτέρω χωρία, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἠνωμένον μετὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τοῦτο δὲ κατὰ ἓνα τρόπον, ὅστις δὲν θὰ ἦτο δυνατός, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἐνωθῆ τὸ ὄνομα ἐνὸς πεπερασμένου ὄντος μετὰ τὴν Θεότητα.

ΣΤ'.

1. Ποιοὶ ἄλλοι λόγοι, ἐπίσης ἰσχυροί, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεός;

α) Ἡ Λατρεία. Ματθ. κη' 9, Λουκ. κδ' 52, Ματθ. ιδ' 33. ἐδέχθη τὸν φόρον τῆς λατρείας, ὃν οἱ Ἅγιοι ἄνθρωποι καὶ Ἅγγελοι ἀπόθησαν μετ' ἀγανακτήσεως, ὡς βλέπομεν ἐν Πράξ. ι' 25-26, Ἀποκ. κβ' 8-9, Ματθ. δ' 9-10. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ λατρευτὸς ὑπὸ πάντων, Ἑβρ. α' 6, Φιλιπ. β' 11.

β) Ἡ προσευχή, ἣτις ὀφείλει νὰ προσφέρηται εἰς τὸν Χριστόν. Α' Κορ. α' 2, Β' Κορ. ιβ' 8-9, Πράξ. ζ' 5-9, Ἰωάν. ιδ' 13-14.

γ) Ἡ ἰσοτιμία. Ψαλμ. με' 11-12, Ἰωάν. ε' 23, Ἀποκ. ε' 8-9, 12-13.

2. Ἐπίσης:

α) Ἡ τελεία ἰσότης μετὰ τοῦ Πατρὸς Θεοῦ, Ἰωάν. ε' 17, 19, 21, 26· ἐν Ἰωάν. ι' 9 καὶ ε' 44 βλέπομεν τὰνάπαλιν, Πατέρα καὶ Υἱὸν ὀδηγοῦντας τὰς ψυχὰς πρὸς αὐτούς.

β) Τὸ ὁμοούσιον μετὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, Ἰωάν. ι' 30, ιδ' 9-11, πρβλ. ιδ' 7, ιζ' 10, ις' 15. Ἐν τῷ Θεῷ, τῷ Πατρί, ἔχομεν τὴν πηγὴν τῆς Θεότητος, ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ τὴν Θεότητα ἐν τῇ ἐξωτερικῇ τῆς ἐκδηλώσει, ὡς ποταμὸς ἐκπηγάζων. Ἄλλ' ἐν τῷ ποταμῷ μένει ὅλη ἡ τελειότης τῆς πηγῆς (Κολ. β' 9). Ὁ Θεὸς Πατὴρ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς δόξης. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱός, εἶναι τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης (Ἑβρ. α' 3).

Τὸ Ἰωάν. ι' 30 [ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἰσότητος, ἐν τῇ δυνάμει, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον, τῆς ἐνότητος τῆς οὐσίας, κατὰ τὸν Γρηγόριον Θεολόγον, καὶ κατὰ Χρυσόστομον, «κατὰ τὴν δύναμιν ἐνταῦθα λέγων... εἰ δὲ ἡ δύναμις ἡ αὐτή, δῆλον ὅτι καὶ ἡ οὐσία» (Μακαρίου, Δογματικῇ)]. Ἰωάν. ιδ' 9-11, η' 19 (πρβλ. ιδ' 7), [δύο ἑτερογενῆ καὶ ξένα τὸ ἐν πρὸς τὸ ἄλλο δὲν δύνανται νὰ ἐξηγήσουν τὸ ἐν τὸ ἄλλο, ἀλλ' ἐὰν εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως, ἐν τῇ γνώσει τοῦ ἐνὸς γνωρίζεται καὶ τὸ ἄλλο (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας καὶ Μ. Βασίλειος)].

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ

Οἱ τρεῖς μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων ἐωρτάσαμεν καὶ ἐφέτος τὴν μνήμην, Βασίλειος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἀποτελοῦν τὰς πλεόν ἐξεχούσας μορφὰς εἰς τὰς σελίδας τῆς Χριστιανικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Διότι τὸ πολυσχιδές καὶ πολύμορφον ἔργον τῶν μεγάλων τούτων Διδασκάλων τῆς κάθε ἐποχῆς τοὺς ἐμφανίζει εἰς τὰ ὅμματα μας, ὄχι μόνον ὡς κήρυκας καὶ βαθεῖς ἐρμηνευτὰς τοῦ θεοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ ὡς στυλοβάτας τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, πρῶτους δὲ καὶ εὐκλεεῖς αὐτοῦ ἐκπροσώπους.

Ἐπλέχθησαν ὑπὸ τῶν ὕμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας μεγαλόπνοα ἐγκώμια πρὸς τοὺς τρεῖς τούτους ὑπερόχους ἄνδρας καὶ ἐπὶ δέκα ἔξ ἤδη αἰῶνας οἱ ρήτορες τοῦ ἄμβωνος καὶ τῆς Παιδείας ἐξαίρουν τὰς μεγάλας ἀρετάς, ἀλλὰ καὶ τὴν καρποφόρον δρᾶσιν αὐτῶν. Ἀπεκλήθησαν «τρεῖς μέγιστοι φωστῆρες τῆς τρισηλίου Θεότητος», «μελίρρυτοι ποταμοὶ τῆς σοφίας», «κιθάραι τοῦ Πνεύματος», «ὄργανα τῆς θείας χάριτος», «μυρίπνοα ἄνθη τοῦ παραδείσου». Καὶ ἐχρησιμοποιήθη κάθε ἐγκώμιον καὶ κάθε ἔπαινος πρὸς τιμὴν τοῦ ἐκτενοῦς αὐτῶν ἔργου, τὸ ὅποιον θὰ παραμείνῃ ἀθάνατον.

Ὁ ἅγιος καὶ ἐνάρετος βίος τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἡ ἐκζήτησις καὶ ἡ ἄσκησις τῆς ἀρετῆς, τὴν ὁποίαν εἶχον ὡς γνώμονα καὶ ὡς ὑπογραμμὸν τοῦ βίου των, αἱ συστάσεις των πρὸς τοὺς νέους, περὶ ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης, καὶ ὁ δριμύτατος καὶ ἀμελικτικὸς αὐτῶν ἔλεγχος κατὰ τῆς ἀκολασίας καὶ τῆς διαθορᾶς ἔκαμαν πολλούς, ἀτελέστατα γνωρίζοντας τὸν βίον τῶν θείων Πατέρων, νὰ τοὺς θεωρήσουν ὡς ἀσκητάς, προτρέποντας καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὸν ἀσκητικὸν βίον.

Καὶ ὅμως, οὐδὲν τούτου ἀνακριβέστερον. Διότι, μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν αἰώνων, ὀλίγοι ὑπῆρξαν οἱ ἄνδρες, οἱ ὅποιοι ἐγνώρισαν τὴν κοινωνίαν, τοὺς πόνους, τὰς δυσχερείας καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς, ὅσον οἱ Ἱεράρχαι Βασίλειος, Γρηγόριος καὶ Ἰωάννης. Οὐδεὶς δὲ περισσότερον αὐτῶν εἰργάσθη, ἐμόχθησεν, ἐκοπίασεν, παρεξηγήθη, ἤλθεν εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ὑπέστη θυσίας βαρυτάτας, ἀκριβῶς διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ἀκριβῶς διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων καὶ τῶν εὐρισκομένων εἰς περιστάσεις δυσχερεῖς. Ἄν ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὁ εὐαγγελικὸς λόγος θὰ ἀποτελῇ ἐς αἰεὶ τὴν ὑψίστην καὶ μόνην διδασκαλίαν, διὰ τῆς ὁποίας εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκατασταθῇ εἰρήνη, ὁμόνοια, ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ κοινωνικὴ δικαιοσύνη ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώ-

πων, ἂν ἀλήθεια εἶναι, ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου ἀποτελεῖ τὴν πρώτην καὶ ἀθάνατον ἐρμηνείαν τοῦ χριστιανικοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι εἶναι οἱ πρῶτοι καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου προγενεστέρου ἢ μεταγενεστέρου κατανοήσαντες τὸ ὑψηλὸν κοινωνικὸν περιεχόμενον ὅλης αὐτῆς τῆς διδασκαλίας, κηρύξαντες αὐτὴν μετὰ σθένους καὶ μετὰ παρρησίας, οὐδένα ὑπολογίζοντες τὸς κανόνας καὶ τὰ παραγγέλματα τῆς χριστιανικῆς κοινωνικῆς διδασκαλίας, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων καὶ ἐπικράτησιν κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Θεόπνευστοι καθὼς ἦσαν, καὶ θαρραλέοι, λόγῳ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀποστολῆς, δὲν ἐκολάκευσαν τοὺς ἰσχυροὺς καὶ δὲν ἀπέκρυψαν ἀπ' αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν ἀκόμη καὶ ὅταν αὕτη ἦτο καυστική δι' αὐτοὺς καὶ πικρά. Διότι, ἂν τοῦτο ἔπραττον δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποκαλοῦνται ἄνδρες μεγάλοι ἐπαξίως. Ἄνδρες, ὅμως, πραγματικῶς μεγάλοι καθὼς ἦσαν καὶ γενναῖοι κατὰ τὴν ψυχὴν, μολονότι κατὰ τὰ σώματα ἀσθενεῖς, ἀνεδείχθησαν προστάται τῶν ἀδυνάτων κατὰ τῶν δυνατῶν, ὑπερασπισταὶ τῶν ἀδικουμένων κατὰ τῶν ἀδικούντων, ἀντιλήπτορες τῶν καταδιωκομένων ἔναντι τῶν ἰσχυρῶν αὐτῶν διωκτῶν.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, πρώτην φορὰν ἐνεφανίσθησαν ἐπὶ τῆς γῆς φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, ἰδρυθέντα διὰ τῶν ἀγώνων καὶ διὰ τοῦ ὑστερήματος αὐτῶν, πρώτην φορὰν ἀνεγνωρίσθησαν τὰ δικαιώματα τῶν καταδυναστευομένων, διὰ τῆς θαρραλέας αὐτῶν ἐπεμβάσεως. Πρώτην φορὰν δὲ ἀνεγνωρίσθη, ὅτι «τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου» εἶναι ἢ πλεόν ἄδικος καὶ ἢ πλεόν διαλυτικὴ προϋπόθεσις, διὰ τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν ὁμαλὴν διαβίωσιν τῶν κοινωνιῶν.

Τὸ ἔργον, λοιπόν, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὡς τῶν μεγίστων Κοινωνιολόγων τῆς κάθε ἐποχῆς, μαζὶ μὲ τὸ ἔργον αὐτῶν ὡς Πατέρων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ὡς διδασκάλων τῆς θύραθεν ἀλλὰ καὶ τῆς θείας σοφίας, αἱ σοφαὶ αὐτῶν νοουθεσίαι, ὑποθήκαι καὶ παραινέσεις πρὸς ἄρχοντας, πολίτας, γονεῖς, διδασκάλους, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὴν νεότητα, τὴν ὁποίαν δικαίως εἶχον πάντοτε ὑπ' ὄψιν εἰς τὰ κηρύγματα αὐτῶν, γραπτὰ καὶ προφορικά, ἐμφανίζουσι αὐτοὺς εἰς τὰ ὄμματά μας, ὡς τοὺς στυλοβάτας τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ εὐκλεεῖς αὐτοῦ ἐκπροσώπους, ὡς ὑποδείγματα πρὸς μίμησιν ἐκ μέρους ὅλων εἰς κάθε ἐποχὴν, ὡς αἰωνίους τῆς ἀνθρωπότητος Καθηγητὰς καὶ Ποδηγέτας.

Ἄρχιμ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΤΡΩΝΗΣ

ΙΕΡΟΝ ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Χίλιοι ἑξακόσιοι Ἰανουάριοι ἔκλεισαν ἐφέτος ἀπὸ τὸ δειλινὸ ἐκεῖνο ὅπου ἔπαψε νὰ πάλλῃ μιὰ μεγάλη ψυχὴ. Μιὰ εὐγενικὴ μορφή πού ἐζήσε ἔσχατα γιὰ νὰ τερματίσῃ κορυφαία! Ἕνας ἡγέτης πού στάθηκε ὁδηγὸς ἑνὸς κόσμου ἀνατάσεως τὴν ὥρα τῆς πληθωρικῆς κάμψεως. Ἕνας θριαμβευτῆς θριάμβου μοναδικοῦ. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος!

Ἡ 1600ῆ αὐτὴ ἐπέτειος τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Ἀντωνίου δὲν εἶναι φυσικὰ τυχαία. Καὶ τὸ ἰωβηλαῖο αὐτὸ, τὸ τόσο πλήρες, ἔρχεται, σὰν εὐλογία, σὲ μιὰν ἐποχὴ ἀνάγκης καὶ κρίσεως. Μιὰν ἐποχὴ κρίσεως πού ἄρχισε ἀπὸ πολλὰ ἔτη τώρα καὶ πού ἐξελίσσεται ὅλο καὶ περισσότερο δραματικῆ. Κρίνεται, πράγματι, τίς τελευταῖες δεκαετίες ἰδίως, ἕνας θεσμὸς πανάρχαιος καὶ ἱερός. Ἕνας θεσμὸς τοῦ ὁποίου ἐφέτος ἐορτάζομε τὴν 1600ῆ ἐπέτειον, ὁ Μοναχισμὸς. Γιατὶ Ἀντώνιος καὶ Μοναχισμὸς εἶναι πλέον ἔννοιες ταυτόσημες. Ἀπὸ τὸν σεπτὸν αὐτὸν διδάσκαλον τοῦ ἀσκητισμοῦ ἐξεπήδησεν ὁ Μοναχισμὸς. Ὅλες οἱ ἄλλες μορφές—ὅπου δήποτε τῆς γῆς—δὲν εἶναι παρὰ ἐπιβιώματα αὐτοῦ τοῦ βασικοῦ προτύπου πού χάραξεν ἐκεῖνος, πέρα στὰ βάρη τῆς ἐρήμου.

Καὶ λογίζω τὸν ἑαυτὸ μου ὅπωςδὴποτε εὐτυχεῖ ἀπόψε, πού ἔχω τὸν λόγον σ' ἕνα θέμα τόσο ἐπίμαχο καὶ σπουδαῖο. Κι' ἄς μὴ τὸ ἐξαντλῶ ἐδῶ. Κι' ἄς διατρέχω ἀκόμη ὅσουσδήποτε κινδύνους νὰ μὴ τὸ κρατήσω ψηλὰ ὅσο τοῦ πρέπει. Ἡ Ἀλήθεια εἶναι πάντοτε Ἰδέα, εἶναι Ἀρχή. Καὶ ὅταν ἀκόμη βρεθῆ σὲ χέρια ἀδύνατα, καθὼς τὰ δικά μου, καὶ τότε ἀκόμη παραμένει ἡ ἴδια καθαρὴ καὶ ὠραία. Δηλαδή εἶναι καὶ πάλιν Ἀλήθεια. Δὲν κινδυνεύει νὰ χάσῃ. Ἔτσι, μπορεῖ λοιπὸν κανεὶς νὰ ἀρχίσῃ...

1. Ἕνα τέλος—ἀφ' ἑτηρία. Στὴν ἐπάνω Αἴγυπτο, κοντὰ στὴ Θηβαΐδα, κυλοῦν κι' ἐκεῖ γαλάζια τὰ νερὰ τοῦ Νείλου. Ὅμως λίγο πιο πέρα ἀπὸ τὸν μεγάλο ποταμὸ, ὑπάρχει ἔρημος. Μιὰ ἔρημος ἀπέραντη, δίχως τέλος. Καὶ τραβάει μέχρι τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσα. Τὸ μάτι χάνεται μέσα στὴν ἄμμο πούχει πλημμυρίσει τὰ πάντα. Οἱ μέρες ἐδῶ εἶναι καφτές, ἀφόρητες. Οἱ νύχτες ψυχρές, βασιανιστικές. Ἔτσι καὶ τότε ὅπως καὶ τώρα. Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν πλησιάζει ἕως ἐδῶ. Ἀκόμη καὶ τὰ καρβάνια πολὺ σπάνια διαβαίνουν μιὰ τέτοια γῆ ἀχάριστη.

Σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπο ὑπῆρχε μιὰ ἄθλια καλύβα 1600 χρόνια πιο πρὶν. Φτιαγμένη κακότεχνα, ξεφτισμένη, ἔδινε τὴν ἐντύπωσι κατοικίας θανάτου. Ἐπιπλα φυσικὰ δὲν ὑπῆρχαν,

οὔτε ὅμως καὶ ἄλλο σκεῦος κανένα ποῦ νὰ μαρτυρῇ ἀνθρώπινη ζωῆ. Ἐν τούτοις ὑπῆρχαν ἄνθρωποι! Ἀλλὰ κι' αὐτοὶ πάλι δὲν εἶχαν καμμιά σχεδὸν ὁμοιότητα μ' αὐτούς ποῦ ξέρομε.

Ἦταν χειμῶνας. Καρδιά Ἰανουαρίου. Κι' εἶχε ἓνα κρῦο διαπεραστικό. Μέσ' τὴν καλύβα, πάνω σ' ἓνα ἀπαίσιο στρῶμα, βρισκόταν κατάκοιτος ἓνας σεβάσμιος Γέροντας. Τὰ μαλλιά πάλλευκα ἐπεφταν ἀνάκατα πάνω σ' ἓνα πρόσωπο στεγνό, σχεδὸν σβυσμένο. Θὰ πρέπη νὰ ἦταν περισσότερο ἀπὸ 100 χρονῶν. Μόνο τὰ μάτια ἔδιναν τὴν ἐντύπωσι ὅτι ὑπῆρχε ἀκόμη ζωὴ πάνω σ' αὐτὸ τὸ μυριοβασανισμένο σῶμα. Καὶ εἶχαν τόση καλωσύνη μέσα τους αὐτὰ τὰ ἐκφραστικὰ μάτια. Τόση ποῦ ἔφερνε ζάλη. Δίπλα του ἦταν ἀκόμη δύο ἄλλες στεγνές ἀσκητικὲς μορφές ποῦ τὸν ὑπηρετοῦσαν. Πολὺ πιὸ νέοι αὐτοί. Τὸν ἓνα τὸν ἔλεγαν Ἰσαάκ, τὸν ἄλλο Πηλοῦσιο. Στὰ πρόσωπά των ἦταν ζωγραφισμένος ὁ φόβος τῆς ἀγωνίας. Δέκα πέντε ὁλόκληρα χρόνια, βλέπεις, κοντὰ στὸν πάλλευκο Γέροντα. Τοὺς φαινόταν τόσο φρικτὴ τῶρα ἡ σκέψι πὼς θὰ χωρίσουν.

Σὲ κάποια στιγμή ἐκεῖνος τοὺς κάνει νεῦμα νὰ πλησιάσουν. Εἶναι ἡ ὥρα του, τὸ βλέπει καθαρά. Αὐτοὶ ζυγώνουν τρέμοντας. Τοὺς μιλάει ἀργά: «Ἐγὼ μὲν τέκνα ὁρῶ ἐμαυτὸν καλούμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὑμεῖς δὲ νήφετε.... Μὴ φοβηθῆτε τοὺς δαίμονας, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν Χριστὸν ἀεὶ ἀναπνέετε...». Τοὺς εἶπε ἀκόμη πολλὰ. Στὸ τέλος προφέρει τὴν διαθήκη. Τὰ ὑπάρχοντά του ὅλα — δυὸ ἐφαρμένες «μηλωτές», κι' ἓνα τρίχινο ροῦχο — χαρίζει. Τὴν μιὰ στὸν Μ. Ἀθανάσιο, τὸν μεγάλο του φίλο, τὴν ἄλλη στὸν ἐπίσκοπο Σεραπίωνα καὶ τὸ τρίχινο ροῦχο σ' αὐτούς: τὸν Πηλοῦσιο καὶ τὸν Ἰσαάκ. Τοὺς ἀφίνει ἀκόμη καὶ μιὰ τελευταία παραγγελία. Τὸ σῶμά του, νὰ τὸ θάψουν ἀμέσως οἱ ἴδιοι καὶ νὰ κρατήσουν κιάλας τὸν τόπο μυστικὸ μέχρι θανάτου. Ὑστερα ὕψωσε κουρασμένα τὰ σκελετωμένα ἅγια χέρια πάνω ἀπὸ τὰ σκυφτὰ κεφάλια, κι' ἀφοῦ εὐλόγησε πρῶτα, ψιθύρισε σβυστὰ «Καὶ λοιπὸν σώζεσθε τέκνα, ὁ γὰρ Ἀντώνιος μεταβαίνει καὶ οὐκέτι μεθ' ὑμῶν ἐστί...» Καὶ μετὶς ὕστερες αὐτὲς λέξεις τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα χεῖλη σφάλισαν γιὰ πάντα καὶ ἡ φλογερὴ αὐτὴ ψυχὴ σκίρτησε μ' ἀγαλλίασι πρὸς τὸν οὐρανό. Ἔτσι κοιμήθηκε ὁ Ἀντώνιος, σὲ ἡλικία 107 ἐτῶν. Ἦταν 17 Ἰανουαρίου τοῦ 356 ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Κάτω, εἰς τὴν μεγάλη ἔρημο, ἀνάμεσα τοῦ Νείλου καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς.

2. Μιὰ μεγάλη μορφή σὲ μικρὲς γραμμές. Ὁ Μ. Ἀντώνιος γεννήθηκε τὸ 251 στὴν Κόμα, τῆς Μ. Αἰγύπτου, πλησίον εἰς τὴν Μέμφιν. Εἶχε γονεῖς εὐσεβεῖς καὶ πλου-

σίους. Ἐν τούτοις ἔμεινεν ἀγράμματος. Τοῦτο ὡστόσο δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ γνωρίσῃ ἀπ' ἕξω ὀλόκληρον τὴν Ἀγ. Γραφήν, κατὰ τὸν ἱ. Αὐγουστῖνον, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μιλοῦσε μόνο Κοπτικά. Ἡ μνήμη του ἦταν τεραστία.

Σὲ ἡλικία 18 — κατ' ἄλλους 20 ἐτῶν — ἔχασε τοὺς γονεῖς του. Ἐξ μῆνες ἀργότερον διεμοίρασεν ὅλην τὴν μεγάλην περιουσίαν του εἰς τοὺς ἀπόρους καὶ ἐγκατέστησε τὴν μοναδικὴν ἀδελφὴν του εἰς ἓνα Παρθενῶνα. Ἔτσι ἄρχισε τὸν ἀσκητισμὸν.

Δούλεψε πρῶτα σκληρὰ ὡς χειρωνάκτης. Κατόπιν πῆγε καὶ κλείσθηκε σ' ἓνα μνῆμα, ἕξω ἀπὸ τὴν πόλιν. Λίγο ἀργότερα πῆρε ἀνικανοποίητος τὸν δρόμον πρὸς τὴν ἔρημον. Μεταξὺ Νείλου καὶ Ἐρυθρᾶς. Ἐμείνε ἐκεῖ 20 ὀλόκληρα χρόνια ὀλομόναχος. Δυὸ φορὲς τὸν χρόνον μόνο τὸν ἐφωδιάζαν μὲ ψωμί. Καμμία ἄλλη ἐπαφή. Περὶ τὸ 306 ὅμως ἤλθαν καὶ ἐγκατεστάθησαν πλησίον του πολυάριθμοι ἀναχωρηταί, σὲ μικρὰ ἰδιόρρυθμα κελιά. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σχηματίσθηκε, γύρω ἀπὸ τὸν μεγάλο Ἀσκητῆ, ἡ πρώτη περίφημος Λαύρα, ποὺ σημαίνει: ὁδὸς, ἀνοικτὸς χῶρος. Ἡ φήμη του ὑπῆρξε μεγίστη καὶ ὡς Μοναχοῦ καὶ ὡς θαυματοουργοῦ.

Δυὸ φορὲς μόνον δέχοψε τὸν αὐστηρότατον αὐτὸν ἀσκητισμὸν του, διὰ νὰ κατεβῆ μέχρι τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Τὴν πρώτην, κατὰ τὸν ἄγριον διωγμὸν τοῦ Μαξιμιλιανοῦ, προκειμένου νὰ στηρίξῃ τοὺς μάρτυρας εἰς τὴν πίστιν. Τὴν δευτέραν, σὲ βαθύτατο πλέον γῆρας, πρὸς καταπολέμησιν τοῦ Ἀρειανισμοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ ἐχαρκτηρίζον «ἐσχάτην αἵρεσιν καὶ πρόδρομον Ἀντιχρίστου».

Βραδύτερον, τὸ 311, ἐγκατέλειψεν ὀριστικῶς τὴν Λαύραν του καὶ κατέφυγεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Θηβαΐδος, ὅπου καὶ παρέμεινε πλέον μέχρι τοῦ θανάτου του — 17 Ἰανουαρίου 356. Ἦταν 105 ἐτῶν καὶ διατηροῦσε μέχρι τέλους μίαν σπανίαν πνευματικὴν διαύγειαν.

Ὁ Μ. Ἀντώνιος ἔζησεν ὡς Ἀσκητῆς περισσότερον ἀπὸ 85 ἔτη. Ἄν καὶ τελειῶς ἀγράμματος ὑπῆρξε περίφημος εἰς τὸν λόγον ποὺ τὸν χαρακτήριζε πνεῦμα σπινθηροβόλο καὶ χάρις ἀπίθανη. Τὸν μοναχικὸν βίον τὸν ἐδέχετο ὡς ἀγῶνα αὐτοθυσίας καὶ ἐπομένως οἱ συμβιβασμοὶ τοῦ ἦσαν ἄγνωστοι.

Ἄλλὰ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ ὑπογραμμίσω καὶ ἄτι ἄλλο, ποὺ πολλὰς φορὲς ὑπῆρξεν ἀφορμὴ θλιβερῶν παρεξηγήσεων.

Ὁ Μ. Ἀντώνιος συνέλαβε τὸ ἀληθινὸν πνεῦμα τοῦ Ἀσκητισμοῦ. Ὑπῆρξεν ὁ Καλόγερος ποὺ ἀνῆκε πρῶτα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν ἔρημον. Ἀπόδειξις, ὅτι, ὅταν ἡ Ἐκκλησία ἐκινδύνευσε, ἦταν ὁ πρῶτος αὐτὸς ποὺ ἐσπευσε νὰ τὴν ὑπηρετήσῃ ὡς

ἀπλός, ὡς ἔσχατος ὀπαδός της! Καὶ εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι ἀρνήθηκε κατηγορηματικῶς τὴν ἀπόδοσιν σεβασμοῦ καὶ τιμῶν πρὸς τὸ πρόσωπόν του, καὶ ὅταν αὐτὴ προήρχετο καὶ ἀπὸ τὸν τελευταῖον διάκονον τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ αὐτὸ ὑποθέτω σημαίνει πολλά. Ὁ Μ. Ἀντώνιος, καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ βαθὺς θαυμασμός τῶν ἀνθρώπων τὸν ὕψωσε μέχρι τοὺς οὐρανοὺς, ἔμεινε καὶ πάλιν ὁ ἴδιος. Ὁ Ὁραματιστὴς ποὺ εἶχε πλήρη συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς του.

Τὸ παράδειγμα καὶ ἡ ἀδιάκοπος διδασκαλία του ὑψώθηκαν εἰς περιωπὴν κανόνος τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς. Οἱ μεταγενέστεροι ἀκολούθησαν ἀπλῶς ἐκεῖνο ποὺ αὐτὸς ὡς Ὁδηγὸς ἐχάραξε.

Διακόσια πέντε χρόνια ἀργότερα, τὸ 561 συγκεκριμένα, ἀπεκαλύφθη ὁ ἱερὸς τάφος του. Τὸ σептὸν λείψανον μετεφέρθη τότε μὲ ἰδιαίτερες τιμὰς εἰς τὸν Ἀγ. Ἰωάννην Ἀλεξανδρείας. Τὸ 635 ὅμως ἐπέρχεται ἡ κατάληψις τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Μωαμεθανῶν. Μετεκόμισε λοιπὸν εἰς τὴν Βασιλεύουσα. Καὶ οἱ περιπέτειες αὐτῶς συνεχίζονται. Τὸ 1100, κατὰ τρόπον ὅλως ἀχαρακτήριστον, δωρίζεται ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸν αὐτοκράτορα πρὸς κάποιον Ζοκελὲν καὶ ἐγκαθίσταται εἰς τὸν Σάν-Ντιερὲρ τῆς Γαλλίας. Τὸ 1491 τὸ πανίερὸν λείψανον πραγματοποιεῖ καὶ τὸ τελευταῖον ταξίδι του. Αὐτὴν τὴν φορὰν πρὸς τὴν Ἀρελάτην. Ἐκεῖ πλέον καὶ ἀναπαύεται γαλήνιον ἔκτοτε εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Ἀγ. Ἰουλιανοῦ.

3. Ὁδηγὸς ἐνὸς κόσμου γαλήνης. Ἡ Αἴγυπτος εἶναι γεννημένη γιὰ τὸν ἀσκητισμὸν. Γι' αὐτὸ ὑπῆρξε καὶ ἡ κοιτίς του. Ὁ μεγάλος Νεῖλος καὶ ἡ ἀπέραντη ἔρημος, εἶναι μιὰ σκηνογραφία ὑποβλητικῆ, ποὺ προκαλεῖ. Ἐπειτα ἡ γαλήνη καὶ ἡ ἡρεμία τῆς φύσεως καὶ περισσότερο τὸ ὀλόθερμον κλίμα κάνουν τὸν Αἰγύπτῳ βαθυστόχαστο, μυστικοπαθῆ καὶ ἐσωστρεφῆ. Ἐτσι ὀδηγεῖται, ἀπὸ ἐσωτερικῆ σχεδὸν ἀναγκαιότητα, πρὸς τὴν μόνωσιν.

Φέρνοντας πίσω του αὐτὲς τὶς φυλετικὰς καταβολὰς ὁ Ἀντώνιος — ἓνας καθαρὰ αἰγυπτιακὸς τύπος — καὶ προικισμένος μὲ μιὰ πίστι πύρινη καὶ φλογερή, ξεκίνησε γιὰ τὸν ἀσκητισμὸν. Ἡ ἀδιάκοπη μόνωσις, ὁ ἐξακολουθητικὸς ἀγῶνας, ἡ ἀτερμάτιστη πάλη πρὸς τὰ πάθη τὸν ἀνέβασαν σύντομα πατέρα τῶν Ἀναχωρητῶν τῆς ἐρήμου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἰδέα ἡ μοναχικὴ ἦταν ἀκόμη ἀγνωστὴ στοὺς ἄλλους τόπους, δικαιοματικὰ παίρνει σήμερα ὁ Ἀντώνιος τὸν τίτλον τοῦ πρώτου Μοναχοῦ τῆς Χριστιανοσύνης. Ὁ ἱερὸς θεσμὸς ἀπὸ αὐτὸν ξεκινᾷ, γιὰ νὰ ἐκταθῆ ἔπειτα ἀπέναντι στὸ Σινᾶ, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συρίαν, τὴν Κύπρον καὶ τὴν Μικρασίαν καὶ κατόπιν στὴν Ἑλλάδα καὶ πέρα πρὸς τὴν Δύσιν, τὴν Ἰταλίαν, μέχρι καὶ τὸν κόσμον ὀλόκληρον! Σύγχρονοι μὲ τὸν Ἀντώνιον ὑπάρχουν

στην ἔρημο κι' ἄλλοι. Ὁ Παχώμιος, ὁ Ἀμμούν, ὁ Μακάριος, ὁ Νεῖλος, ὁ Εὐάγριος. Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Ὅμως εἶναι ἐξ ἴσου ἀλήθεια, ὅτι ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς μεγάλους, αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ μεγαλειότερος.

Ἄν σκεφθῆ κανεὶς τί σημαίνει Μοναχισμὸς στὴν ἔρημο καὶ θελήσῃ νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ πρᾶγμα σ' ὄλο τὸ βάθος του, τότε μόνο μπορεῖ ν' ἀντιληφθῆ πόσο ἡρωϊκὸ εἶναι αὐτὸ τὸ ξεκίνημα. Ὁ ἀσκητὴς ἓνα μόνο γνωρίζει: τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ! Αὐτὴ εἶναι, ποὺ ἔλκει καὶ κυβερνᾷ ὄλο του τὸ εἶναι. Νεκρώνει κάθε ἄλλο αἶσθημα, ὅσο κι' ἂν προβάλλῃ δυνατὸ. Εἶναι ἀλήθεια τιτάνια αὐτὴ ἡ τόλμη τοῦ ἀσκητοῦ νὰ παραιτηθῆ, μὲ δική του θέλησι, ἀπὸ ὅλα τὰ δικαιώματα ποῦχε ὡς ἄνθρωπος στὴ ζωὴ. Καὶ ὅσο περισσότερο ὁ Ἀσκητὴς ὑψώνεται, τόσο καὶ ὁ ἡρωϊσμὸς του εἶναι συγκλονιστικὸ ἄσκητος καὶ τόσο καὶ θετικώτερα καταξιώνει τὴν ζωὴ μὲ τὸ παράδειγμα ποὺ ἀφίνει. Παρακαταθήκη σπάνια κι' ἀκριβὴ γιὰ τοὺς ἄλλους, ποὺ ἔμειναν πίσω καὶ μικροπαλεύουν καθημερινὰ μὲ τὰ πάθη καὶ μὲ τὴν σάρκα των.

Αὐτοὶ οἱ ἐρημίτες πάλαιψαν σκληρὰ μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὰ πάθη καὶ νίκησαν ὄχι μιὰ, μὰ χίλιες φορές. Καὶ εἶναι ἡ κάθε τους νίκη καὶ ἓνα φῶς γιὰ ὅσους πίσω ἔχουν σκοτάδια καὶ πελαγώνουν καὶ χάνονται.

Αὐτὴ καὶ μόνη νὰ ἦταν ἡ ὠφέλεια, ποὺ δίνει ὁ ἀσκητισμὸς, μᾶς ἔφθανε. Δὲν θέλαμε κι' ἄλλη.

4. Τὸ συκοφαντημένο ἰδανικόν. Μέσα ὅμως στὰ 1600 χρόνια, ποὺ κύλισαν ἀπὸ τότε, ὁ ἱερὸς θεσμὸς πέρασε ἀπὸ στάδια. Ἄλλοτε δοξασμένα καὶ δημιουργικά. Ἄλλοτε ταπεινωμένα καὶ ἐξευτελιστικά. Πολλὲς φορές ἔφταιξε κι' ὁ ἴδιος σ' αὐτό. Πρέπει νὰ τὸ παραδεχθοῦμε. Ἀλλοίωσε φοβερὰ τὶς αὐστηρὲς γραμμὲς ποὺ χάραξε ὁ σεπτὸς Ἐρημίτης. Ἡ βρέθηκε ἀναχρονισμένος καὶ ἀπροσάρμοστος στὴν σημερινὴ πραγματικότητα — τοῦλάχιστο στὴν χώρα μας. Τὸν εἶδαμε καὶ τὸν βλέπουμε κάποτε, τελειῶς ἀγνώριστο· τόσο, ποὺ μᾶς κινεῖ τὴν θλιψίαν. Ὅμως τὶς πιὸ πολλές φορές συκοφαντήθηκε· καὶ συκοφαντήθηκε τρομερὰ.

Δὲν θὰ πάρω βέβαια τὶς πεζοδρομιακὲς ἀπόψεις. Αὐτὲς οὔτε καὶ ἀξίζει κανεὶς νὰ τὶς κυτᾷ. Ξεκινοῦν ἀπὸ μικροαταξίες, βλέπουν πολὺ στενὰ καὶ κρίνουν ἀκόμη περισσότερο ταπεινά. Ἀφίνω αὐτές.

Ἐπάρχουν ὅμως ἄλλοι, σοβαροί, ποὺ κρίνουν αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν τὸν μοναχικὸν θεσμόν καὶ τὸν καταδικάζουν, καὶ ὅταν ἀκόμη δε-

χθοῦν ὡς δεδομένον τὴν ἰδανικὴν του μορφῆ! Φαίνεται, ἴσως, παρὰδοξο, κι' εἶναι ἐν τούτοις πραγματικόν.

Ἄλλὰ τόση πολλὴ σοφία χρειάζεται, ἄρα γε, γιὰ νὰ δοῦμε, ὅτι ὁ Ἀσκητής, ὁ ἀληθινὸς Ἀσκητής, εἶναι ἡ τραγικώτερη καὶ ἡρωϊκώτερη μορφὴ ἀπὸ ὅλες ὅσες ἀγωνίζονται σ' αὐτὸν τὸν κόσμον γι' αὐτὸ πού λέγεται ἠθικὴ καταξίωση τῆς ζωῆς;

Ποίος ἄνθρωπος ποτὲ μπόρεσε τόσο ἀπλᾶ ν' ἀπαρνηθῆ αἴφνης τὰ πάντα καὶ νὰ ἔρθῃ νὰ μονάσῃ μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ κάτω ἀπὸ συνθήκες, πού καὶ νὰ τίς σκεφθῆ μόνο κανεὶς τὸν κυριεύει δέος καὶ φρίκη;

5. Ἡ ἡμέρα τῆς Ἐρήμου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος ἐδῶ νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ἡμέρα τῆς Ἐρήμου. Γιὰ μιὰ μόνη ἡμέρα, ἄρκει. Τὸ θεωρῶ πλέον ἀνάγκη νὰ τὸ κάνω — ὅσο κι' ἂν φαίνεται δύσκολο καὶ ἀσυνήθιστο—σὰν ἀπάντησι γι' αὐτοὺς πού ἀπαξιῶνουν ἠθικὰ τὸν Μοναχισμό καὶ τὸν νομίζουν ἄρησι. Κι' ἀρχίζω, μάλιστα, μὲ τὴν περίπτωσι τοῦ τιμωμένου Ἁγίου.

Στὴν ἔρημο κανεὶς ἄλλο δὲν βλέπει ἔξω ἀπὸ οὐρανὸ καὶ γῆ. Καὶ μιὰ γῆ ἄχαρη, φτιαγμένη ἀπὸ ἄμμο. Λόφοι, καμπυλώματα, ἐπίπεδες ἐκτάσεις, ὅλα, μέχρι καὶ ὁ ἀέρας ἀκόμη, σὰν πῆ νὰ ὑψωθῆ σφοδρὸς, εἶναι ἀπὸ ἄμμο...

Μέσα σὲ μιὰ τόση δὲ καλύβα ἀπὸ ξερόκλαδα ὦρες τώρα ὁ Ἀναχωρητὴς ἀδιάκοπα περιμένει νὰ ξημερώσῃ. Ἀπόκαμε πειὰ ὅλη τὴν νύχτα. Φίδια φαρμακερὰ οἱ συλλογισμοὶ τοῦ κρυφοτρῶγαν τὴν σκέψι. Ἐπιτέλους τὸ πρῶτο φῶς ἀρχίζει τώρα τρεμόθαμπο νὰ γλυκοχαράζῃ ἀχνό. Πέρα, μακρὰ κατὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσα, πού ὅμως δὲν φαίνεται. Κάποτε, στὸ βάθος, ἡ ἄμμος πῆρε νὰ ροδίξῃ, κι' ἔπειτα μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγγνα τῆς ξεφύτρωσε ἓνα πελώριο πορφυρὸ στεφάνι, ὁ ἥλιος! Τώρα τὸ φῶς φθάνει ἄπλετο πειὰ ὡς ἐδῶ. Ὀλόκληρα κύματα ἀπὸ γαλάζιο φῶς! Μαζί του ἀρχίζουν καὶ οἱ μετάνοιες. Τίς συνοδεύει ἓνα πλῆθος ἀπὸ προσευχὲς γεμάτες θέρμη: «Ἀναστήτω ὁ Θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ Αὐτοῦ καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου Αὐτοῦ οἱ μισοῦντες Αὐτόν». «Ὅλα αὐτὰ κρατοῦν πολὺ. Κάποτε τελειώνει. Γιὰ ψωμί δὲν γίνεται, βέβαια, λόγος ἀκόμη... Αὐτὸ μόνο πρὸς τὸ βράδυ μπορεῖ νὰ τὸ σκεφθῆ.

Καὶ ὁ ἥλιος ὅλο καὶ ἀνεβαίνει ἀργὰ-ἀργά, ἀκολουθῶντας ράθυμα τὴν μεγάλῃ πορεία του. Ὅμως, ἀργεὶ τόσο πολὺ, τόσο πού μερικὲς στιγμὲς νομίζεις ὅτι ξεχάσθηκε. Καὶ ἀρχίζουν πάλιν, τὴν ἀπαίσια λιτανεῖα οἱ μάταιοι διαλογισμοί... ὦ, αὐτοὶ οἱ μάταιοι διαλογισμοί! ἂν ἔλειπαν... Ὅμως, νὰ πού φανερώνονται ὀλόρθοι ἐμπρὸς του. Καὶ νὰ τὴν ξεπετάχθηκε πάλι ἡ Κόμα, ἡ ὁμορφὴ

πατρίδα του, γεμάτη ζωή. Παντοῦ κίνησις, τραγούδια, ξεφωνητά· χαρὰ Θεοῦ! Τί ὁμορφα πού ἦταν, ἀλήθεια, ὅλα ἐκεῖ. Κι' ἔπειτα τὸ σπίτι, τὸ σπίτι του· ἡ μάνα καὶ ὁ πατέρας, πού τὸν λάτρευαν. Οὐμᾶται, σὰν νάταν μόλις χθές, ὁ Ἀντώνιος πού πήγαιναν ὅλοι μαζί στὴν ἐκκλησία — τὸ Κυριακόν, ὅπως τὸ λέγαν — νὰ προσευχηθοῦν. Τί ὠραία πού ἦταν τότε! Ἦταν κοντὰ καὶ ἡ μικρὴ ἀδελφούλα. Ἐρχόταν πάντα κοντὰ αὐτῆ. Κι' αὐτὸς τῆς χάιδευε τρυφερὰ τὰ μαλλάκια καὶ τὴν ἔπιανε ἀπ' τὸ χέρι. Σὰν νὰ τὸ ἤξερε πὼς θάμηναν κάποτε μόνοι. Καὶ νὰ πού ἀλήθευε. Οἱ γονεῖς κοιμήθηκαν κάποια μέρα, κι' ἔμειναν μόνοι στὸν κόσμο.

"Α, αὐτὸ πάλι δὲν ἦταν διόλου σωστό! Τί ἦταν νὰ τὰ πουλήσῃ ξαφνικὰ ὅλα. Οὔτε ἓνα, οὔτε δυό. Τριάντα χωράφια, χῶρια τὰ κινητά... Τὰ μοίρασε μιὰ ὠραία πρῶτα στοὺς φτωχοὺς. Κράτησε κάτι ψιχία μόνο γιὰ τὴν ἀδελφούλα. Τὸ εἶχε ἀκούσει μιὰ Κυριακὴ στὴν περικοπὴ τοῦ πλουσίου νέου. «Πώλησον πάντα τὰ ὑπάρχοντά σοι καὶ δὸς πτωχοῖς καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς». Καὶ νὰ ἦταν μόνο αὐτό; "Οταν, λίγο ἀργότερα, ξανάκουσε στὸ «Κυριακόν» τὸ «Μὴ μεριμνήσητε περὶ τῆς αὔριου» ἔπιασε τότε καὶ μοίρασε καὶ τὰ ψιχία. Ἐπειτα, πῆρε τὴν μικρὴ ἀδελφὴ καὶ τὴν ἔκλεισε σ' ἓνα αὐστηρὸ παρθεναῶνα. Ἐκλαιγε σπαρακτικὰ τὸ κοριτσάκι καθὼς τὸν ἀποχωρίζοταν. Σοῦ ράγιζε τὴν καρδιά... "Ε, καλὰ τὰ ἄλλα· μὰ αὐτὸ τὸ τελευταῖο δὲν ἔπρεπε διόλου νὰ τὸ κάνῃ. "Οχι, δὲν ἔπρεπε!...

Δούλεψε ὕστερα σκληρὰ ὡς χειρωνακτικῆς. Καὶ πάλι μοίραζε. Τοῦ ἀρκοῦσε αὐτοῦ ἓνα κομμάτι ξερὸ ψωμί. Πῆγε κατόπιν καὶ κλείσθηκε σ' ἓνα μνημα, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι. Μὰ ἔφυγε κι' ἀπὸ ἐκεῖ. Ἡ ἀγανῆς ἐρημος τὸν καλοῦσε. "Ομως, τί μαῦρα πού εἶναι τώρα ὅλα ἐδῶ, κι' ἄς εἶναι ὁ ἥλιος λαμπερὸς μέχρι ζάλῃς. Σκοτάδια βλέπει αὐτὸς παντοῦ. Ἐνῶ τότε, ἄχ τότε...

Αἶφνης συνέρχεται. Εἶναι πιγμένος στὸν ἰδρῶτα πού κυλάει πυκνὸς πάνω στὸ τρίχινο ἄγριο ροῦχο. Κάτωχρος ἀρχίζει σειρὰ ἀτελείωτη τίς μετάνοιες. "Οσοι στροφές ὑπάρχουν στὸ κομποσχοῖνι, κι' ἀκόμη. Γιὰ ψωμί δὲν γίνεται βέβαια λόγος, τί ἄσκησι θάταν αὐτῆ... Κάποτε σηκώνεται. Τὰ γόνατά του πονοῦν. Ἐχουν κι' ὅλας πληγές. Ὁ ἥλιος βρίσκεται ἀκόμη ψηλά. Σὲ λίγο δυνατὸς ἄνεμος σηκώνεται ἀπὸ τὸ νότο. Γίνεται αὐτὸ συχνὰ σ' αὐτὰ τὰ μέρη τ' ἀπογεύματα. Ὁ οὐρανὸς γέμισε μὲ μιᾶς ἄμμο. Σύννεφα ἀπανωτὰ ἢ σκόνι τὸν παίρνει φαλάγγι: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με...». "Οταν ὁ ἀέρας κάποτε σῶπασε, πῆρε νὰ περπατᾶ πάνω-κάτω ἀπαγγέλλοντας στὴν βαρεῖα κοπτικὴ γλῶσσα αὐτοσχέδιες προσευχές. Στὸ τέλος ἀπόκαμε. Εἰπάλωσε κάτω ὦρα πολλή.

Τί ἤθελε πού τὸ ἔκανε; Τὸν ξαναζῶσαν τὰ φίδια. Τοῦτα νὰ δῆς! χειρότερα κι' ἀπὸ τὰ πρῶτα. Εἶχαν κάποιες ὄψεις πιὸ ὁμορφες κι' ἀπὸ νεράιδας! Κι' ἦταν ὁ ἴδιος μόλις 24 χρονῶν. Μιὰ μάλιστα κυλίσθηκε ἀδιάντροπα μπροστὰ στὰ γυμνὰ πόδια του προκλητικά. Τρέμοντας ὅλος πετάχθηκε κι' ἔκανε τὸν σταυρό του: «Ἵπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ!» Κι' ἄρχισαν πέλαγος οἱ ψαλμοὶ κι' οἱ μετάνοιες. Κι' ἡ ἡμέρα μέσα στὴν ἔρημο — τί κακό! — δὲν ἔλεγε νὰ τελειώσῃ. Θαρρεῖς καὶ ἦταν χρόνος. Κι' ὅλο χυμοῦσαν ἄγρια τὰ πάθη τὰ ἄσβυστα, κι' ὅλο τὰ πάλευε ὀλόρθος αὐτός, δίχως νὰ σκύβῃ. Αὐτὸ γινόταν μέχρι νὰ ἔλθῃ νύχτα. Κι' ἀπὸ τὴν νύχτα πάλι μέχρι νὰ ξημερώσῃ. Καὶ πάλι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ χρόνια καὶ χρόνια, πού οὔτε καὶ εἶχαν μέτρο...

Ἐδῶ τελειώνει ἡ ἡμέρα τῆς ἐρήμου. Φυσικὰ δὲν ἔδωσα παρὰ ξεθωριασμένες γραμμὲς ἀπὸ τὸ τραγικὰ μελανὸ χρῶμα της. Πρέπει νὰ τὴν ζήσῃ κανεὶς γιὰ νὰ τὴν νοιώσῃ. Σὰς ἔτυχε ποτὲ νὰ μείνετε ὀλομόναχοι σὲ ἓνα ἄγριο τόπο, ἔστω μιὰ μόνο ἡμέρα; Ἀσφαλῶς θὰ δοκιμάσατε ἀσφυξία ἀπὸ τὴν πληῆξι.

Αὐτός, λοιπόν, εἶναι ὁ Ἀσκητής! Καὶ δὲν ἔχει ἀξία, λοιπόν, ἓνας τέτοιος ἀγώνας; Μὰ τότε ποιὰ, ἐπιτέλους, εἶναι ἡ ἠθικὴ καταξίωσις τῆς ζωῆς; Ποιὸ εἶναι τότε τὸ ἀληθινὸ ἠθικὸ ἀγώνισμα; Ἀλλὰ δὲν νομίζω, ὅτι χρειάζονται περισσότερα...

6. Ἡ μακρυνὴ ἡχώ. Χίλιοι ἑξακόσιοι Ἰανουάριοι ἔκλεισαν ἐφέτος ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού ἔπαψε νὰ χτυπᾷ ἡ μεγάλη ἐκείνη καρδιά. Ἐνα ἰωβηλαῖο τόσο λαμπρό, ὅσο καὶ μακρυνό. Ὅμως, ἡ ἡχώ του, ἡ κρυστάλλινη αὐτὴ ἡχώ τῆς ἐρήμου, ἔρχεται ἀκόμη τόσο ἔντονη καὶ καθαρὴ μέχρις ἑμᾶς. Κι' εἶναι τόσο καινούργια πάντοτε, θαρρεῖς καὶ δὲν γνωρίζει φθορά.

Ἐνας φωτεινὸς Ὀδηγὸς ὀρθώνεται πελώριος ἐμπρὸς μας. Ὁ Μ. Ἀντώνιος. Καὶ ἦλθε σήμερα σοβαρός. Ἦλθε νὰ μᾶς ὑπενθυμίσῃ γιὰ κάποια βαρεῖα χρέη πού ἔχομε ἀπέναντι στὸ μεγάλο ἔργο πού μᾶς κληροδότησε: τὸν Μοναχισμό. Αὐτὸν πού ἐμεῖς οἱ νεώτεροι σχεδὸν λησμονήσαμε, ἂν δὲν κάναμε ἴσως καὶ κάτι χειρότερο, ἂν δὲν τὸν περιφρονήσαμε...

Καὶ ὅμως, σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόσο καταφρονημένο καὶ συκοφαντημένο θεσμό χρεωστοῦμε ἓνα μεγάλο μέρος ἀπὸ ὅ,τι πολυτιμότερο καὶ ὑψηλότερο ἔχομε τώρα οἱ Ἕλληνες. Ἡ πίστις μας καὶ ἡ ἐθνικὴ μας ὑπόστασις στὰ Μοναστήρια εὐρῆκαν ἓνα γερὸ στήριγμα στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

Εἶναι βαρὺ σφάλμα ἡ ἀγνωμοσύνη καὶ γίνεται ἀκόμη βαρύτερο ὅταν τὸ διαπράττουν ἄνθρωποι μὲ πνευματικὲς ἀξιώσεις. Τότ

γίνονται ανάξιοι τῆς ἱερῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν ὠραίων προσδοκιῶν καὶ ἐλπίδων ποὺ στηρίζει πάνω σ' αὐτοὺς ἡ φυλή.

Ἄς σκύψωμε λοιπὸν μὲ εὐλάβεια πρὸς αὐτόν. Τὸ καλεῖ ἡ σημερινὴ πραγματικότητα. Τὸ ζητεῖ, ἐπιτέλους, ἐπιτακτικὰ ἡ ἱστορικὴ μας εὐθύνη πρὸς τὸ πολυσήμαντον παρελθόν. Κι' ἄς εἴμεθα βέβαιοι, πὼς θάναί ἡ καλυτέρα προσφορά, τὸ πιὸ ἰδεῶδες ἴσως μνημόσυνον αὐτὸ πρὸς τὸν σεπτὸν Ἅγιον τῆς ἐρήμου, τὸν Μέγαν Ἀντώνιον.

Κ. ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΔΙΑ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

1ον

Εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου

(2 Φεβρουαρίου 1956)

«Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱεροσολύμοις
ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος
δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παρά-
κλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ Πνεῦμα ἦν Ἅγιον
ἐπ' αὐτόν».
(Λουκ. 2,25)

Ἰδοὺ ἓνας ἄνθρωπος πολὺ εὐτυχής! Ἰδοὺ ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐγνώρισε τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων του καὶ τῶν ἰδανικῶν του! Εἶναι ὁ Συμεών, ὁ γηραιὸς ἐκεῖνος πρεσβύτες, ὁ ὁποῖος, εἰς τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του, καὶ προτοῦ ἐγκαταλείψει τὸν μάταιον αὐτὸν κόσμον, ἀξιώνεται νὰ ἴδῃ ἐκπληρούμενον τὸν βαθὺν πόθον του, νὰ γνωρίσῃ δηλαδὴ τὸν Σωτῆρα, καὶ μάλιστα νὰ Τὸν βαστάσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας του.

Ποῖος δὲν ζηλεύει τὴν εὐτυχίαν του; καὶ ποῖος δὲν θὰ ἤθελε, εἰς τὸ τέρμα τῆς ζωῆς του, νὰ ἔχῃ ὡς ἐπισφράγισιν τὴν πλήρη πραγματοποίησιν τῶν ἰδανικῶν του, καὶ νὰ μπορῇ νὰ εἴπῃ μαζὶ μὲ τὸν Συμεών τὸ «νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ...»; Ἄλλ' εἶναι ἐπίκαιρον σήμερον, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὠλοκληρωμένης εὐτυχίας τοῦ Συμεών, νὰ μελετήσωμεν τὰς προϋποθέσεις ποὺ τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πόθων του καὶ τῶν ἰδανικῶν του.

1. Εἶναι πολὺ σχετικὲς καὶ ἀξιοπρόσεκτες ὀρισμέναι πληροφορίες, ποὺ ἀναφέρει περὶ αὐτοῦ ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς. Καὶ πρῶτον, ὅτι ὁ Συμεών «ἦν προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ». Τί σημαίνει τοῦτο; Σημαίνει ὅτι ὁ Συμεών ἀνῆκεν εἰς τὴν ὁμάδα ἐκείνην τῶν εὐσεβῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι κατεῖχοντο ἀπὸ ἀνωτέρους πόθους, καὶ δὴ ἀπὸ τὴν ζωηρὰν προσδοκίαν τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. Ἐκυκλοφοῦσαν μὲ ἔντασιν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, ὀρισμέναι φῆμεις, ὡς ἀπήχησις προφητικῶν μηνυμάτων, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου, ὀνομαζόμενες μεσσιανικὲς ἰδέες. Ἄλλ' ὁ μὲν πολὺς κόσμος, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν Ῥωμαίων, ἐφαντάζετο, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ εἶναι ὁ λυτρωτὴς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὸν ρωμαϊκὸν ζυγόν. Ὄρισμένα ὅμως πρόσωπα διεκρίνοντο διὰ τὴν ἀνωτέραν ἀντίληψιν τοῦ ζητήματος τοῦτου. Ἐπερίμεναν δηλ. τὸν Σωτῆρα ὡς λυτρωτὴν, ὁ Ὅποῖος θὰ ἤρχετο νὰ «σώσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν». Ἐζοῦσαν λοιπὸν μὲ τὸ ἰδανικὸν νὰ ἀξιωθοῦν νὰ γνωρίσουν τὸν ἐξ οὐρανοῦ ἐρχόμενον Θεῖον αὐτὸν Λυτρωτὴν, ὁ Ὅποῖος θὰ ἔλθῃ, διὰ νὰ σώσῃ

τὸν κόσμον ἐκ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῶν θλιβερῶν συνεπειῶν καὶ «ὁ ψ ω ν ἰ ω ν τ ῆ ς ἀ μ α ρ τ ί α ς». Μικρὰ ἦτο ἡ ὁμάς αὐτῆ τοῦ ἐζοῦσε με τέτοιες ὑψηλές ιδέες. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο ἡ Παρθένη Μαρία, ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης, ἡ Ἄννα ἢ προσφῆτις, ὁ Συμεὼν καὶ ἄλλοι τινές. Οἱ ὄλιγοι αὐτοὶ ἐμψυχίζοντο ὡς προσωπικότητες με ἀνώτερα ἐνδιαφέροντα, με πεποιθήσεις ὀρθὰς καὶ μεσσιακὸν προσανατολισμὸν ὀρθόδοξον. Καὶ ἐδῶ ὑπάρχει ἡ πρώτη προϋπόθεσις τῆς εὐτυχίας τοῦ Συμεὼν. Ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν ἀποκεκαλυμμένην ἀλήθειαν, ὅπως ἐκτίθεται εἰς τὴν Π. Διαθήκην. Ἐπίστευε τ.ἐ. εἰς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς λόγους Του. Αὐτὸς δὲ ὁ ὀρθὸς προσανατολισμὸς ἀπετέλει τὸν ἄξονα, περὶ τὸν ὁποῖον ἐστρέφοντο τὰ ἰδανικά του, καὶ τὴν βᾶσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίχθη ἡ ὄλη κατόπιν εὐτυχία του. Καὶ εἶναι πάντοτε ἀσφαλὲς θεμέλιον εὐτυχίας ἀ ὀρθαὶ πεποιθήσεις. Ἡ πίστις δὲ εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν παρ' Αὐτοῦ ἀποκεκαλυμμένην ἀλήθειαν εἶναι ἡ ἀσφαλὲς ἐγγύτης τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος καὶ τῶν ὑγιῶν κοσμοθεωριακῶν καὶ ἠθικολογικῶν πεποιθήσεων.

2. Ἄλλὰ οἱ πληροφορίες τοῦ Εὐαγγελιστοῦ προσθέτουν περὶ τοῦ Συμεὼν ὅτι «ἦ ν δ ἰ κ α ἰ ο ς κ α ἰ ε ὕ λ α β ῆ ς». Δηλαδή δὲν εἶχε μόνον ἰδανικά καὶ δὲν ἐζοῦσε ἀπλῶς εἰς τὴν ἀτιμόσφαιραν τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τῆς πράξεως. Εἶχεν ἀκριβῶς «τὴν πρᾶξιν εἰς θεωρίας ἐπύβιασιν». Ἐζοῦσε σύμφωνα με τὴν πίστιν καὶ τὰ ἰδανικά του καὶ ἦτο ἄνθρωπος «δ ἰ κ α ἰ ο ς» πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ «ε ὕ λ α β ῆ ς» πρὸς τὸν Θεόν. Με πᾶσαν τ.ἐ. ἀγαθωσύνην καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ με ἀπόλυτον σέβας καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Θεόν. Αὐτὴ ἡ ἔμπρακτος καὶ δι' ἐφαρμογῆς ἐκδηλωσις τῆς πίστεώς του ἀπετέλεσε διὰ τὸν Συμεὼν τὸν δεῦτερον παράγοντα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐθεμελιώθη ἡ εὐτυχία του.

Καὶ προσθέτει ἀκόμη ὁ Εὐαγγελιστής, ὅτι «ἦ ν α ὑ τ ῶ κ ε κ ρ η μ α τ ἰ σ μ ῆ ν ο ὦ ὑ π ὸ τ οῦ π ν ε ὕ μ α τ ο ς μ ῆ ἰ δ ε ἶ ν θ ἄ ν α τ ο ν π ρ ἰ ν ἡ ἴ δ η τ ὸ ν Χ ρ ἰ σ τ ὸ ν Κ υ ρ ῖ ο ὡ». Ἡ πληροφορία αὕτη ἀναφέρεται εἰς μίαν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τῆς πίστεως. Εἶναι δὲ ἡ ὑπόσχεσις αὕτη τοῦ θείου Πνεύματος ἡ ἀπάντησις τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τοὺς πόθους τοῦ δικαίου καὶ εὐλαβοῦς Συμεὼν. Ἐπειδὴ δηλ. ὑπῆρξεν οὗτος τύπος ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς βίωμα τὰ ἰδανικά του καὶ ζῆ ζωὴν ἰδεώδη, τοῦ ὑπόσχεται ὁ Θεὸς ὅτι θὰ δικαιωθῆ πλήρως εἰς τοὺς πνευματικούς του πόθους, καὶ προτοῦ ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον τοῦτον, θὰ γνωρίσῃ τὸν Σωτῆρα Χριστόν. Καὶ πράγματι «ἐν τ ῶ ε ἰ σ α γ α γ ε ἶ ν τ οὺ ς γ ο ν ε ἷ ς τ ὸ π α ἰ δ ἰ ο ἰ ο ν Ἰ η σ οῦ ν τ οῦ ποι ῆ σ α ἰ α ὑ τ οῦ ς κ α τ ἄ τ ὸ ε ἰ θ ἰ σ μ ῆ ν ο ὦ τ οῦ ν ὄ μ ο ὡ π ε ρ ἰ α ὑ τ οῦ, κ α ἰ α ὑ τ ὸ ς ἐ δέ ξ α τ ο α ὑ τ ὸ ν ε ἰ ς τ ἄ ς ἀ γ κ ἄ λ α ς α ὑ τ οῦ» (Λουκ. 2, 27—28). Ποῖος νὰ περιγράψῃ τώρα τὴν χαρὰν τοῦ Συμεὼν! Ποῖος νὰ περιγράψῃ τὴν εὐτυχίαν του! Με συγκίνησιν πολλὴν βασιάζει εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸν Σωτῆρα καὶ με δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς Τὸν ἀτενίζει. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ κρατηθῆ πλέον, ἀπὸ συγκίνησιν, ἡ καρδιά του ἐμπρὸς στὴν τόσῃν εὐτυχίαν. Καὶ τὰ χεῖλη του προφέρουν λόγια εὐτυχῶς ὄντως ὑπάρξεως: «νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα...». Ἴδου οἱ πόθοι μου ἐξεπληρώθησαν! Ἴδου τὸ εὐτυχὲς τέρμα τοῦ βίου μου.

3. Ἰερὸς ὕμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας μας (ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου) ἀντιδιαστέλλει τὰ ἰδανικά καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ Συμεὼν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα «κοσμικὰ» ἔλκυστικά πράγματα καὶ χρησιμοποιεῖ ἕνα βαρὺν χαρακτηρισμὸν, διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὸν «παρόντα αἰῶνα» τὸν ὁποῖον διακρίνει τελείως ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦ Συμεὼν. Καὶ λέγει: «μέλλοντος Συμεῶνος τοῦ παρόντος αἰῶνος μεθίστασθαι τοῦ ἀπατεῶνος, ἐπεδόθης ὡς βρέφος αὐτῷ». Βαρεῖα ἢ λέξις! ἀνταποκρίνεται ὁμως πρὸς

τὴν πραγματικότητα, ὅτι δηλαδή μᾶς ἐξαπατᾷ αὐτὴ ἡ ζωὴ. Κατορθώνει νὰ μᾶς ἀποπλανήσῃ πολλές φορές πρὸς τὸ ψεῦδος καὶ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Ἐν ᾧ εἶναι πρόσκαιρος αὐτὸς ὁ κόσμος, καὶ ἐν ᾧ ἐνοοῦμεν ὅτι ἡ ἐδῶ ζωὴ εἶναι ψεύτικη, ἀπατηλὴ, καὶ γεμάτη ἀπογοητεύσεις, πῶς κατορθώνει νὰ ἐλκύσῃ τὸν ἄνθρωπον τόσο πολὺ! Καὶ δὲν εὐρίσκονται δυστυχῶς πολλοὶ σάν τὸν Συμεών, μὲ ὑψηλότερες βλέψεις. Εἶπεν ὁ Κύριος ἕνα λόγον, ἐπίσης πολὺ βαρὺν καὶ χαρακτηριστικὸν καὶ προσβλητικὸν διὰ τοὺς χριστιανούς: «οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῆς βασιλείας εἰς τὴν γενεάν τὴν ἑαυτῶν εἰσι». τ.ε. οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου, οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔδωσαν τὴν καρδιά τους στὰ ὑλικά καὶ στὰ πρόσκαιρα παρουσιάζουν κάποιαν ἐξυπνάδα καὶ φρόνησιν καί, κατὰ τοῦτο, ὑπερέχουν ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τῆς βασιλείας, οἱ ὅποιοι, ἐν ᾧ ἔχουν πίστιν ὀρθήν, ἐν ᾧ πιστεύουν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ εἰς τὴν ἀθανασία, ἐν τούτοις ἡ ζωὴ των δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων, διότι παρουσιάζουν πλείστες ἀσυνέπειες μεταξύ θεωρίας καὶ πράξεως, βίου καὶ πίστεως. Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου εἶναι, ἐπὶ τέλος, συνεπεῖς εἰς τὰς ὑλιστικὰς των βλέψεις. Οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας ὅμως, ἐν ᾧ πιστεύουν εἰς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐν τούτοις εἰς τὴν ζωὴν των παρουσιάζουν αὐτὴν τὴν ἀσυνέπειαν· νὰ πιστεύουν εἰς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ τρέπωνται περισσότερον πρὸς τὴν ὕλην καὶ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος βλέπει μὲ πόνον τὸν μαθητὴν του Δημῖαν νὰ τὸν ἀφίη καὶ νὰ φεύγῃ· καὶ λέγει: «Δημῖας μὲ ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα». Ἐν ᾧ εἶχε πιστεύσει εἰς τὸν Χριστὸν ὁ Δημῖας καὶ εἶχεν ἀκολουθήσει τὸν Παῦλον ὡς συνεργάτης του, ἡ καρδιά του προσεκολλήθη τόσον πολὺ εἰς τὰς ὑλικὰς ἀπαιτήσεις, ὥστε σὲ μιὰ στιγμή τὰ ἐπέταξεν ὅλα καὶ ἠυτομόλησε πρὸς τὸν «νῦν αἰῶνα», πρὸς τὸν κόσμον τῆς ἀμαρτίας.

Ἄλλὰ, ἀγαπητοί, ἄς λάβωμεν ἀφορμὴν ἐκ τῆς παρουσίας εορτῆς, τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ πρωταγωνιστοῦντος ἐν αὐτῇ δικαίου Συμεών, διὰ νὰ εὐρυνώμεν τὸν ὀρίζοντα τῆς ζωῆς μας καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπωμεν ποτὲ νὰ σταματοῦν οἱ πόθοι μας εἰς τὰ ὑλικά πράγματα. Διότι ἡ ζωὴ δὲν σταματᾷ εἰς τὸν τάφον, οὔτε ἡ χαρὰ τοποθετεῖται εἰς τὴν ὕλην. Ὑψηλότερα ὑπάρχει ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐτυχία· καὶ πρέπει νὰ ἔχωμεν ἰσχυρὰ τὰ πτερὰ τῆς πίστεως ποὺ θὰ μᾶς κάνουν νὰ πετᾶμε ὑψηλότερα καὶ νὰ ἀτενίζωμεν τὴν αἰώνιαν ζωὴν. Χριστιανὸς θὰ πῆ ἄνθρωπος τῆς αἰωνιότητος, ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται καὶ διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν. Καὶ εἶθε τὸ φρόνημα αὐτὸ νὰ ἐδραιωθῇ μέσα μας, ὥστε νὰ αἰρώμεθα ὑπεράνω ὑλικῶν συμφερόντων καὶ ἀπαιτήσεων, ὑπεράνω κακιῶν καὶ παθῶν, καὶ ἔτσι προσανατολισμένοι, ὑπέρτεροι τοῦ αἰῶνος τούτου τοῦ ἀπατεῶνος, νὰ στρεφώμεθα πρὸς τὴν Ἀλήθειαν καὶ πρὸς τὸν Οὐρανόν.

2ον

Εἰς τὴν ΙΣΤ΄ Κυριακὴν Ματθαίου (5 Φεβρουαρίου 1956)

«Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἢς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω»
εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου».
(Ματθ. 25,21)

Ἐπαινον, ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀμοιβὴν ἀνάλογον εἰς κάθε ἄνθρωπον, ποὺ χρησιμοποιεῖ ὅπως πρέπει τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς ἰκανότητάς του, περιλαμβάνουν τὰ θεῖα αὐτὰ λόγια τῆς σημερινῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς

τῶν ταλάντων, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Ὁ πανάγαθος Θεός, ποῦ ἐπροίκισε τοὺς ἀνθρώπους μὲ «τάλαντα», δηλ. μὲ τὰ διάφορα χαρίσματα καὶ τὰς πλουσίας δωρεάς του, μίαν εὐλογον ἀξίωσιν ἔχει: ὅτι ἔδωκεν εἰς τὸν κάθε ἀνθρώπον, νὰ χρησιμοποιηθῆται πάντοτε διὰ τὸ καλὸν τῶν ἀτόμων καὶ τοῦ συνόλου. Καὶ δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ σημειώσωσιν εἰς τὴν ζωὴν των ἀγαθοποιῶν δρᾶσιν, ἀνάλογον πρὸς τὰ τάλαντα ποῦ ἔλαβον ἀπὸ Αὐτόν, ἐπιφυλάσσει ἀμοιβὴν ἀνυπολογίστου ἀξίας. (Εὐ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ (θὰ εἶπη πρὸς αὐτούς, ὅταν θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τῆς ἀναταποδόσεως): ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου). Ὅπως, ἐξ ἄλλου, αἱ συνέπειαι τῆς κακῆς χρησιμοποίησεως τῶν διαφόρων ταλάντων, ποῦ δίδει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, θὰ εἶναι ὀδυνηραί. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ μελέτη περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν διαφόρων ταλάντων κατὰ τὴν ἐποχὴν μας.

1. Ἡ ἐποχὴ μας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν προικοδοτήσιν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ μὲ «τάλαντα», πρέπει νὰ θεωρῆται προνομιῦχος. Διότι εἶναι ἐποχὴ τῆς μεγάλης προόδου τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν· ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφευρέθησαν πλεῖστα ὅσα μέσα ποῦ ἐξυτηρετοῦν τὰς διαφόρους ἀνθρωπίνους ἀνάγκας. Ἐποχὴ τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, θὰ ἔλεγε κανεὶς, ἐὰν δὲν ἐφοβεῖτο τὴν τραγικὴν διάψευσιν ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς πρωτογόνου πολλάκις κακίας καὶ ἀγριότητος, ποῦ ἐπικρατεῖ ὄχι σπανίως εἰς τὰς συγχρόνους κοινωνίας. Ἄλλ' ἀκριβῶς, ἕνεκα τῆς τραγικῆς αὐτῆς ἀντιθέσεως, τῆς ἐν πολλοῖς ἀθλίαις συγχρόνου κοινωνικῆς πραγματικότητος, πρὸς τὰ ἐφόδια καὶ τὰ ἄφθονα μέσα τοῦ αἰῶνός μας, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ὅλοι τὸ μέτρον τῆς εὐθύνης μας διὰ τὴν κατάστασιν αὐτήν.

Ἐχομεν δὲ ὅλοι εὐθύνην ἐν προκειμένῳ. Διότι ὅλοι διαθέτομεν κάποιο γάλαντον. Εἶναι σαφὴς περὶ τούτου ἡ παραβολὴ. Καὶ ὅσοι, ἐπιπολαιῶς κρινόντες τὰ πράγματα, εὐρίσκουν λόγους νὰ παραπονοῦνται κατὰ τῆς Προνοίας καὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἄς προσέξουν τί λέγει ἡ παραβολὴ, ἐν ὅσῳ τῆς πραγματικότητος. «Ὡσπερ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν». Ὁ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος Θεὸς ἐμφανίζεται ἐνεργῶν τὴν κατανομὴν τῶν ταλάντων σύμφωνα μὲ τὴν «ἰδίαν δύναμιν» ἐκάστου. Διὰ τοῦτο παρατηρεῖται μὲν ἀνισότης ὡς πρὸς τὸ ποσὸν ποῦ λαμβάνει ἕκαστος, δὲν μένει ὅμως κανεὶς χωρὶς τάλαντον. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς διανομῆς δὲν ἀρέσει σὲ πολλοὺς. Αὐτοὶ θὰ ἤθελαν τὴν ἀπόλυτον ἰσότητα. Διότι ὁ ἄνθρωπος δυστυχῶς τυφλώνεται ἀπὸ τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν ἰδιοτέλειαν. Ὁ Θεὸς ὅμως προικοδοτεῖ ὅλους μὲ τὰ ἀπαραίτητα καὶ θεμελιώδη, κρίνει δὲ πρέπον καὶ δίκαιον καὶ σκόπιμον νὰ ὑπάρχῃ περαιτέρω διάκρισις μεταξὺ τῶν περισσώτερον ἢ ὀλιγώτερον δυναμικῶν μελῶν τῆς κοινωνίας. Ἄλλωστε ἐξ ἐπόψεως ἠθικῆς εὐθύνης, σημασίαν δὲν ἔχει κυρίως τὸ πόσα τάλαντα διαθέτομεν, ἀλλὰ τὸ πῶς χρησιμοποιοῦμεν αὐτά.

2. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν ἐν συνεχείᾳ τὴν χρῆσιν τῶν καθ' ἕκαστον συγχρόνων ταλάντων. Καὶ ἄς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ ὑλικά.

α) Ὁ ὑλικὸς πλοῦτος, τὸ χρῆμα καὶ τὰ ἐν γένει ὑλικά κεφάλαια, δὲν εἶναι ἐκεῖνα ποῦ λείπουν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν μας. Ἡ θύελλα τοῦ πολέμου δὲν ἐσώρευσε μόνον εἰρήπια, ἀλλὰ ἔγινε καὶ εἰς πολλοὺς ἀφορμὴ πλουτισμοῦ. Ἄλλους κατέστρεψε καὶ ἄλλους ὕψωσεν οικονομικῶς. Ἄς παρακολουθήσωμεν τὴν ἀνοδὸν ἐνὸς τέτοιου πλουσίου. Ἐγίνε βαθύπλοτος. Ἠγόρασεν ἀκίνητα. Ἦρχισε νὰ μιμῆται τὰς συνηθείας τῆς ἀριστοκρατίας. Πολυτέλεια, σπατάλη, χαρτοπαίγνια, ξενύχτια,

κοσμική κίνησις καὶ πλεῖστα ἄλλα δείγματα ἀφρονος ζωῆς. Τὸ δὲ χειρότερον ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως, ὅλα αὐτὰ εἶναι πρόκλησις ἀπέναντι τῆς δυστυχίας τῶν ἄλλων. Καὶ εἶναι ἀκόμη τρανὰ δείγματα ἀντικοινωνικῆς χρησιμοποίησεως τῶν ὑλικῶν «ταλάντων» καὶ—ἀς τὸ εἴπωμεν—ἐλλείψεως πνεύματος χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ φιλαδέλφου ἀλληλεγγύης πρὸς τὸν πάσχοντα πλησίον.

β) Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἐργασία τοῦ εἶναι, εἰς τὴν διάθεσιν τῆς κοινωνίας, ὁ κύριος συντελεστής τῆς ἀξιοποιήσεως καὶ τοῦ πολυπλασιασμοῦ ὄλων τῶν ἄλλων ταλάντων. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς θὰ ἦδύνατο νὰ λεχθῆ, ὅτι τὸ ἐν τάλαντον τῆς παραβολῆς (τὰ πρῶτιστα τάλαντα τ.ἐ.) εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἐργασία του. Ἐν τούτοις εἶδομεν εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὸ φθηνότερον πράγμα νὰ εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου (εἰς τρόπον ὥστε νὰ φονεύονται ἄνθρωποι δι' εὐτελεῖς ἀφορμὰς) καὶ ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου νὰ μὴ λαμβάνη τὴν πρέπουσαν ἀμοιβὴν καὶ τὴν δικαίαν ἀξιολόγησιν, ὡς θεμελιῶδες τάλαντον διὰ τὴν ὅλην οἰκονομίαν καὶ τὴν ἐν γένει κοινωνικὴν ζωὴν.

3. Ἐκ τῶν πνευματικῶν ταλάντων ἀναφέρομεν

α) Τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν μόρφωσιν ἐν γένει. Ὅτι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος, αἱ ἐπιστῆμαι προῶδυσαν ἀματωδῶς, εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως. Ὄντως τὰ πέντε αὐτῶν, τάλαντα κατὰ τὴν παραβολὴν, ἠδῆθησαν δημοουργικῶς πάρα πολὺ. Μὲ τὸ θεῖον δῶρον τοῦ λογικοῦ ὁ ἄνθρωπος κατάρθωσε νὰ ἐπιτελέσῃ θαύματα. Ἄλλὰ πῶς ἐχρησιμοποίησε τὰς ἐπιστημονικὰς του προόδους, τὰς διαφόρους ἐφευρέσεις, γενικῶς τὴν ἐπιστήμην; Ἡ ἐπιστήμη, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίχθησαν τόσαι ἐλπίδες καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἐπίστευσαν πολλοὶ ὅτι θὰ καθηργεῖτο ὁ πόλεμος, ἔγινεν ἡ κυριώτερα θεραπεία τοῦ πολέμου. Αἱ διάφοροι ἐφευρέσεις ἐχρησιμοποιήθησαν, διὰ νὰ γεμίσουν οἱ αἰθέρες μὲ πολεμικὰ ἀεροπλάνα καὶ ἱπτάμενα φρούρια, νὰ πλημμυρίσουν οἱ δρόμοι καὶ οἱ κάμποι μὲ νάρκας καὶ φοβερά ἄβυσθα μάχης, νὰ ριφθοῦν εἰς τὴν καρδίαν τῆς θαλάσσης ἑκατοντάδες ὑποβρυχίων. Ἡ μηχανικὴ ἐχρησιμοποιήθη ὡς μέσον καταστροφῆς. Ἡ χημεία διὰ τὴν παρασκευὴν δηλητηριωδῶν ἀερίων. Ἡ βιομηχανία διὰ τὴν παραγωγὴν βομβῶν καὶ τηλεβόλων. Μὲ μίαν λέξιν, τὸ σπουδαστήριον τοῦ σοφοῦ, τὸ ἐργαστήριον τοῦ ἐπιστήμονος ἔγινε πολεμικὸν πεδῖον, πεδῖον μάχης. Διὰ νὰ παραλείψωμεν ἄλλας ἐγκληματικὰς χρησιμοποίησεις τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν (ιατρικὴ, ἐκτρώσεις· νομικὴ συμμαχοῦσα μὲ τὸ ψεῦδος κλπ). Εἶναι προφανές ὅτι τὰ σπουδαιότατα ταῦτα ἐπιστημονικὰ τάλαντα, τιθέμενα εἰς τὴν διακονίαν εἰρηνικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἔργων, θὰ ἐγίνοντο αἷτια μεγίστης κοινωνικῆς ὠφελείας. Ἄς τὸ εὐχηθῶμεν καὶ ἄς τὸ ἐπιβῶμεν.

β) Τὴν τέχνην. Τί δὲ νὰ εἴπωμεν διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον χρησιμοποιοῦνται τὰ διάφορα καλλιτεχνικὰ «ταλέντα», αἱ τέχναι; Πρὸς ἐξῆμνησιν παθῶν καὶ ἐρώτων ἢ λογοτεχνία. Πρὸς διαφήμισιν τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἀνολασίας καὶ παντὸς ἀμαρτωλοῦ πάθους ὁ κινηματογράφος καὶ τὸ θέατρον. Τὸ τάλαντον τοῦ γραπτοῦ λόγου ἐχρησιμοποίησαν πολλοί, διὰ νὰ δηλητηριάσουν ψυχὰς μὲ τὸ δηλητήριον τῆς ἀπιστίας καὶ τοῦ κλονισμοῦ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν. Τὴν γοητευτικὴν τέχνην τῆς πέννας, διὰ νὰ μεταδώσουν τὸ ψεῦδος ὡς ἀλήθειαν καὶ νὰ ἐπηρέασουν κακῶς τὰς συνειδήσεις κ.ο.κ. Καὶ νὰ σκεφθῆ κανεὶς πόσων ἀγαθῶν αἰτία θὰ ἐγίνετο ἡ τέχνη καθόλου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὄντως Καλοῦ, δηλ. τῆς Ἀρετῆς! Ἄντι νὰ εἶναι—ὡς ἐλέγθη ἐπιγραμματικῶς—«ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς τέχνης ἢ ἀνηθι-κότης», ἐπιβάλλεται νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον αὐτῆς τὸ ἄριστον ἠθικόν

κάλλος, διὰ τοῦ ὁποίου ὄντως ἡ Τέχνη καὶ θαυματουργήσε πολλάκις καὶ δύναται πάντοτε νὰ μεγαλοουργῇ.

Ἄς γίνουιν ἀφορμὴ αἱ σκέψεις αὐταί, διὰ νὰ διορθώσῃ ὁ καθένας τὸν προσανατολισμὸν του καὶ νὰ χρησιμοποίῃ πρεπόντως τὰς ἱκανότητάς του, ἵνα ἀξιοθῇ καὶ τῆς παρὰ Θεοῦ ἐπιδοκιμασίας· «εὗ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ!»

3ον

Εἰς τὸν ἱερομάρτυρα Χαλαλάμπη (10 Φεβρουαρίου 1956)

«Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν».
(Ἰωάν. 15,20)

Ἡ μεγαλειτέρα εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶναι, ὁμολογουμένως, τὸ ὅτι «τὸν υἴὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ» ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, «ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν...ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον». Διὰ τοῦτο καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἀχαριστία τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεὸν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι, ὅχι ἀπλῶς δὲν ἐδέχθησαν, ὡς ἔπρεπε, ἀλλὰ καὶ ἐδίωξαν, μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου, τὸν ἐξ οὐρανοῦ κατελθόντα Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Καὶ δυστυχῶς δὲν ἐσταμάτησε μέχρις ἐκεῖ ἡ ἀνθρωπίνη κακία. Ἀλλὰ συνέχισε τὸν διωγμὸν καὶ ἐναντίον τῶν μαθητῶν καὶ, ἀκολουθῶν, τῶν ἐν γένει ὁπαδῶν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Προεῖπε δὲ ὁ Κύριος τὴν θλιβεράν ταύτην συνέχειαν τοῦ κατ' Αὐτοῦ διωγμοῦ. «Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν (εἶπε) καὶ ὑμᾶς διώξουσιν». Καὶ ἐδιώχθησαν πράγματι οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων, καὶ οἱ «πιστεύσαντες διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν». Ἀναρίθμητος εἶναι ἡ πληθὺς τῶν μαρτύρων καὶ ἡρώων τῆς πίστεως. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων δὲ μαρτύρων εἶναι καὶ ὁ σήμερον εορταζόμενος ἅγιος Χαλαλάμπης.

1. Ἦτο ἱερεὺς εἰς τὴν Μαγνησίαν. Ἐγενήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ πρώτου αἰῶνος μ. Χ. Ὑπέργηρον δὲ εὗρεν αὐτὸν τὸ μαρτύριον, εἰς ἡλικίαν 113 ἐτῶν, ἐν ᾧ ἐπλησίαζεν ἡ ἀνατολὴ τοῦ τρίτου αἰῶνος (198 μ.Χ.) Ἀνήκει εἰς τὰ θύματα τοῦ ρωμαίου αυτοκράτορος Σεπτιμίου Σεβήρου, ὁ ὁποῖος, παρ' ὅλα τὰ ἐκδηλωθέντα πνευματικὰ του ἐνδιαφέροντα ὑπὲρ τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς νομοθεσίας καὶ τῶν Τεχνῶν, δὲν ὑπελείφθη εἰς ἀγριότητα ἄλλων ρωμαίων διωκτῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Κατ' ἀρχὰς προσεπάθησαν οἱ διώκται νὰ τὸν πείσουν νὰ φεισθῇ ὁ ἴδιος τοῦ γῆρατός του καὶ νὰ μὴ θελήσῃ, εἰς τοιαύτην ἡλικίαν, νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὰ ἐπαπειλούμενα βασανιστήρια. Ἀλλ' ὁ ἅγιος, ἀντιστρέφων τὸ ἐπιχειρημά των, ἔλεγεν ἡρωϊκῶς, ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν θὰ ἦτο φυσικώτερον, διὰ τὴν ἡλικίαν του, εἰ μὴ ὁ θάνατος. Πρὸς τί λοιπὸν νὰ πτοηθῇ;

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς μεθόδου τῆς πειθούς, ἐπηκολούθησαν φοβερὰ βασανιστήρια, μεταξύ τῶν ὁποίων προέχει ἡ ὤμη καὶ ἀπαισία πρᾶξις τῆς ἀποσπάσεως τοῦ δέρματός του. Τὸν «ἐγδαραν» ἀνηλεῶς, ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἀντέτασεν ὑπὲρ ὅλον ἐγκαρτέρησιν εἰς τοὺς πόνους καὶ, ἀντὶ σπαρακτικῶν φωνῶν, ἀνέπεμπεν ὕμνον τὸν Θεὸν καὶ εὐχαριστίας, διότι καὶ εἰς αὐτὸν «ἐχάρισθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν» (Φιλιπ. 1, 29).

Καὶ ἀνέκοψε μὲν προσωρινῶς τὸ μαρτύριον ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης γενναίας καρτερίας τοῦ γέροντος ἱερέως προκληθεῖσα κατάπληξις καὶ ἡ ἐκ τινῶν θαυμάτων δημιουργηθεῖσα ζωηρὰ ἐντύπωσις, ἐπηκολούθησεν ὅμως

και νέα φάσις τοῦ μαρτυρίου, με αὐτοπρόσωπον μάλιστα διαταγὴν καὶ παρακολούθησιν τοῦ ἰδίου τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις τελικῶς δὲν ἐδίστασε νὰ διατάξῃ καὶ τὸν ἀποκεφαλισμὸν τοῦ ἡρωϊκοῦ γέροντος.

2. Καὶ ὁ μὲν σεπτὸς ἱερομάρτυς ἄγιος Χαραλάμπης «μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» καὶ ἔλαβεν τὸν στέφανον τῆς δόξης παρὰ τοῦ εἰπόντος «γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοὶ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς». Τὸ παράδειγμά του τοῦ ὅμως, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἔφθασε καὶ μέχρις ἡμῶν, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου· «εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν». Ἐὰν ζῶμεν εἰς χρόνους εἰρηνικοῦς (!) καὶ ἐὰν δὲν εἶναι σήμερον συνήθης ἡ περίπτωσις τῆς θυσίας τῆς ζωῆς χάριν τῆς πίστεως, δὲν ἔχει πολλὴν σημασίαν. Διότι παραμένει πάντως γεγονός ὅτι «καὶ πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται» (Β' Τιμ. 3, 12). Εἰς πλείστας περιπτώσεις ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἠθικότης, ἔχι μόνον δὲν ἀναγνωρίζονται, ἀλλὰ καὶ διώκονται. Διὰ τοὺς ἀληθεῖς δὲ χριστιανούς τὸ μαρτύριον ἐν προκειμένῳ ἐγκτεται εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἀκάμπτου ἐμμονῆς εἰς τὸ καθῆκον καὶ εἰς τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, με τὴν ἀκλόνητον πίστιν ὅτι «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος σωθήσεται».

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἰσχυροὶ χαρακτήρες σπανίζουσι, εἰς τὰς χριστιανικὰς γραμμάς πρέπει νὰ εὐρίσκωνται οἱ γενναῖοι καὶ ἡρωϊκοὶ ἄνθρωποι, ὡς «ζύμη» δυναμικὴ καὶ ἐλπιδοφόρος, διὰ μίαν καλυτέραν αὔριον.

Τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως, τὸ ἐκχυθὲν ἀνά τοὺς αἰῶνας, μᾶς ἐπιβάλλει νὰ γίνωμεν ἀνώτεροι ἀπὸ τὰς κρίσεις καὶ τὰς ἀντιδράσεις τοῦ κόσμου, ἐφ' ὅσον εἴμεθα ἀπόγονοι μαρτύρων. «Τοσοῦτον δὲ ἔχοντες περικείμενον νέφος μαρτύρων» ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ὡς σύνθημα τὸ· «ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα», ἐμπνεόμενοι ἐκ τοῦ παραδείγματός των καὶ, ὑπὲρ πάντα, «ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν» (Ἐβρ. 12, 1-2).

4ον

Εἰς τὴν ΙΕ' Κυριακὴν Λουκᾶ

(12 Φεβρουαρίου 1956)

«Διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλύσαι».

[Λουκ. 19, 7]

Ἔτσι ἐσχολιάσθη ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Κυρίου εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ζαχαρίου. Τὸ πλῆθος ποῦ ἀκολουθοῦσε τὸν Χριστὸν δὲν εἶδε με καλὸ μάτι τὴν εἰσόδον Του στὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. Καὶ ἐκδηλώνουν ὅλοι τὴν δυσφορίαν των. Καὶ «διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλύσαι».

Καὶ διερωτᾶται κανεὶς· μὰ δὲν ἦσαν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοὶ; Ἀσφαλῶς δὲν ἦσαν ἀναμάρτητοι καὶ ἄγιοι. Ἀλλὰ τότε πῶς ἐξηγεῖται ἡ διάκρισις ποῦ ἔκαναν περὶ τοῦ Ζαχαρίου «λέγοντες ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν» ὁ Κύριος; Ἄς ἐμβαθύνωμεν ὀλίγον εἰς τὰς σκέψεις των, διότι πρόκειται περὶ ἐσφαλμένων ἀντιλήψεων περὶ ἁμαρτίας.

1. Ἔχουν ἀσφαλῶς ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπαγγελματικὰς ἁμαρτίας τοῦ

Ζαχαίου. Ἀρχιτελώνης ἦτο. Εἶχε πλουτήσει ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του εἰς βάρος πολλῶν ποῦ ἐξεμεταλλεύθη καὶ ἠδίκησε.

Αὐστηρὰ συνήθως εἶναι ἡ κριτικὴ τῆς κοινῆς γνώμης ἀπέναντι τῶν τοιούτων. Καυτηριάζουν τοὺς ἄλλους, διότι εἶναι «ἄρπαγες, ἄδικοι...»). Εἶναι δὲ καχύποπτος ὁ κόσμος καὶ ἄδικος πολλάκις εἰς τὰς κρίσεις του. Μόλις σὲ ἰδῆ νὰ κάνης λίγη προκοπὴ, ἀποφαίνεται μετὰ βεβαιότητος· δὲν βγαίνουν τὰ χρήματα μὲν τὴν τιμιότητ' αὐτοῦ ποῖος ξέρει ἀπὸ τοῦ προέρχοντα οἱ ἄδηλοι πόροι; Πόσον εὐκολοῦς εἶναι ὁ κόσμος προκειμένου νὰ πῆ κακὸ γιὰ τὸν ἄλλον; Ἀλλὰ καὶ πόσον δύσκολα ἀναγνωρίζομεν τὶς ἀντίστοιχες δικές μας παρεκτροπές! Ὁ καθένας δικαιολογεῖ στὸ ἐπάγγελμά του πλείστες ὅσες ἀβαρίες ἐν ᾧ κατακρίνει τῶν ἄλλων ἐπαγγελμάτων τὰς ἀνεῖλικρινεῖς μεθόδους. Καὶ ἐν γένει ὅ,τι μᾶς ἀφορᾷ εὐρίσκομεν τρόπον νὰ τὸ δικαιολογήσωμεν καὶ εἰς τὴν συνειδήσιν μας καὶ εἰς τοὺς ἄλλους· ἐν ᾧ εἴμεθα αὐστηροὶ τιμῆται καὶ τῶν ἐλαφροτέρων παρεκτροπῶν τοῦ πλησίον. Παρεμβαίνει ὁ ὑποκειμενικὸς παράγων καὶ δημιουργεῖ ἐσφαλμένη ἀντίληψιν περὶ ἀμαρτίας. Στενεύει καὶ περιορίζει τὴν ἔκτασιν τῆς ἀμαρτίας, ἀναλόγως τῶν προσωπικῶν μας ἀδυναμιῶν. Ἐν ᾧ «ἀμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία», δηλ. κάθε παράβασις τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει «πάντες ἡμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. 3,23). «Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἀμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν» (Α' Ἰωάν. 1,8). Ἐν τούτοις ἀπαιτεῖται ψυχικὴ ἀνωτερότης καὶ φωτισμὸς καὶ χάρις Θεοῦ, διὰ νὰ βλέπη κανεὶς τὰ σφάλματά του καὶ νὰ τὸ αισθάνεται πράγματι, ὅτι εἶναι ἀμαρτωλός. Ὅποτε θὰ εἶναι καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπιεικής, ὡς συναμαρτωλός.

2. Ἀλλ' οἱ γογγύσαντες διὰ τὸν Χριστὸν «ὅτι παρὰ ἀμαρτωλῶ ἄνδρι εἰσῆλθε καταλύσαι», καὶ ἂν δὲν ἐθεωροῦσαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀπηλλαγμένους ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, εἶναι φανερὸν ὅτι εἶχαν τὴν ἰδέαν, ὅτι ὅπως δῆποτε ὁ Ζαχαῖος ἦτο ἀσυγκρίτως ἀμαρτωλότερος ἀπὸ αὐτοὺς. Εἰς τὴν σκέψιν τῶν γίνεται κάποια διαβάθμισις τῆς ἀμαρτωλότητος. Ἀλλὰ μὲ ποῖα κριτήρια ἄρα γε;

Εἶναι περίεργος πάλιν καὶ ἐσφαλμένη ἡ νοοτροπία τοῦ κόσμου ἐν προκειμένῳ. Δὲν εἰλεψάν ποτε «οἱ διυλίζοντες τὸν κῶνωπα, τὴν δὲ κἀμηλον καταπίνοντες». Ἐγκλήματα μεγάλα δὲν ἀντιμετωπίζονται μὲ τὴν συναίσθησιν ὅτι εἶναι τοιαῦτα (ἐκτρώσεις, ἀνηθικότητες κ.τ.τ.). Ἡθικὰς ἀβαρίες καὶ ἐλευθεριότητας ἀμνηστεύονται καὶ δικαιολογοῦνται. Ἀδικίαι, ἐμπάθειαι κλπ. θεωροῦνται μικρὰς σημασίας ζητήματα. Αὐθαρέτως χαρακτηρίζονται ὡς «ἐλάχιστοι ἐν τολαί» ὅσαι ἀναφέρονται εἰς αὐτά. Καὶ εἶναι δυνατόν, διὰ μίαν ἀσυνέπειαν ἢ ἀψιθυμίαν τοῦ ἄλλου νὰ εἴμεθα ἄτεγκτοι καὶ ἀδυσώπητοι.

Ἀλλ' ἡ ἐκτίμησις τοῦ σφάλματος ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὴν μόρφωσιν τοῦ σφάλματος, καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν του θέσιν, καὶ ἀπὸ τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἠμάρτησε κλπ. Ὅπως δῆποτε ὁμοῦ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ διαβάθμισις οἰασδῆποτε ἀμαρτίας κατὰ τρόπον· διάφορον ἀπὸ ὅ,τι ὀρίζει ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς εἶναι τὸ κριτήριον καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀμαρτίας. Κάθε ἄλλο μέτρον καὶ κριτήριον (κατὰ τὴν κοσμικὴν νοοτροπίαν ἐφαρμοζόμενον) εἶναι ἀθαίρετον καὶ ἀπαράδεκτον. Ὁ βαθμὸς τῆς ἀμαρτωλότητος «ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν», ὅπως ἄλλωστε καὶ ἡ ἔκτασις τῆς ἀμαρτίας, περὶ τῆς ὁποίας εἴπομεν ἀνωτέρω. «Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα (εἶπεν ὁ Κύριος) ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν (τὸν ἀμαρτωλὸν ἄνθρωπον) ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ» (Ἰωάν. 12, 48). Αὕτη εἶναι ἡ ὀρθὴ τοποθέτησις τῶν πραγμάτων.

3. Τέλος, ἡ κατάστασις τῆς ἀμαρτωλότητος δὲν εἶναι σταθερὰ καὶ ἀμετάβλητος. Στὰ σιμότης δὲν ὑπάρχει, κυρίως εἰπεῖν. Ἡ αὐξάνει ἢ ἐλαττοῦται ἡ ἀμαρτωλότης. Καὶ ὁ Ζακχαῖος μπορεῖ νὰ ᾔτο προηγουμένως πολλὴ ἀμαρτωλός. Πῶς ὅμως ἀποκλείουν δι' αὐτὸν τὸ ἐνδεχόμενον τῆς μετανοίας καὶ διορθώσεως; Ἡ πραγματικότης τῆς σιμότητος ἐκείνης ἦτο τελείως διάφορος. Ἡ μετάνοια εἶχεν ὀριμαίσει μέσα του. Ὁ Καρδιογνώστης τὴν διέκρινεν. Οἱ γογγύζοντες εἶχον τελείαν ἄγνοιαν περὶ τῆς ἐσωτερικῆς μεταβολῆς ποὺ εἶχε σημειωθῆ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ζακχαίου. Μὴ παρασυρῶμεθα λοιπὸν ἀπὸ δημιουργημένας ἐντυπώσεις, διότι δὲν εἶναι ἀδύνατον, τὴν ὥραν ποὺ εἶσαι ἕτοιμος νὰ ρίψῃς τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος σὲ κάποιον, ἐκεῖνος νὰ ἔχῃ μετανόησει. «Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν...». Πόσοι πρῶην μεγάλοι ἀμαρτωλοὶ ἐκέρδησαν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ πόσοι πρῶην ἐνάρετοι τὴν ἔχασαν! Πόσοι, ἐξ ἄλλου, μένου ἀδιόρθωτοι, ἢ γίνονται χειρότεροι, διότι δὲν ἐπρόσεξαν τὰ θεωρούμενα μικρὰ ἀμαρτήματα ἐν ᾧ ἄλλοι, μὲ μεγάλα σφάλματα, ἔγιναν νέοι ἄνθρωποι!

Ἄλλ' εἶθε αἰ ὡς ἄνω παρατηρήσεις νὰ μελετηθοῦν σοβαρῶς καὶ νὰ συντελέσουν εἰς διόρθωσιν τῶν ἐσφαλμένων ἀντιλήψεων περὶ ἀμαρτίας.

5ον

Εἰς τὴν ΙΖ' Κυριακὴν Ματθαίου

(19 Φεβρουαρίου 1956)

«Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ
λέγουσα· Κύριε βοήθει μοι».
(Ματθ. 15,25)

Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ φαντασθῆ, ὅτι ὁ Παντοδύναμος, Θεὸς νικάται πολλάκις εὐχερῶς, καὶ εὐχαρίστως μάλιστα, ἀπὸ τὸν μικρὸν καὶ ἀδύνατον ἄνθρωπον! Ἰδοὺ ἡ Χανααία γυναίκα τοῦ σημερινοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου· ἐνίκησε τελικῶς τὴν σιωπὴν καὶ δὴ τὴν ἄρνησιν τοῦ Κυρίου νὰ τὴν ἐλεήσῃ. Πῶς τὸ ἐπέτυχεν; «Ἐκράυαζεν αὐτῷ (πληροφορεῖ ὁ Εὐαγγελιστής) λέγουσα· ἐλέησόν με, Κύριε, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται». Ὅταν δὲ ὁ Κύριος, σιωπῶν κατ' ἀρχὰς καὶ ἐπέχων κατόπι, δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν παράκλησίν της, ἐκείνη, «ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι». Ἡ μετὰ πίστεως καὶ ἱκετευτικῆς ἐπιμονῆς ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν δέησις της εἰσηκούσθη τελικῶς καὶ ἱκανοποιήθη πλήρως. Δίδαγμα τοῦτο, διὰ πάντα χριστιανόν, ἐκφραστικώτατον, περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς δυνάμεως τῆς προσευχῆς, περὶ τῆς ὁποίας ἐκρίναμεν ὠφέλιμον νὰ ὁμιλήσωμεν σήμερον.

1. Εἴμεθα χριστιανοί· καὶ ἐπομένως γνωρίζομεν καὶ χρησιμοποιοῦμεν, ἀσφαλῶς, τὴν προσευχὴν. Ὅμως δὲν γνωρίζομεν, δυστυχῶς, ὁποῖον παράγοντα ἀποτελεσματικὸν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἡ προσευχὴ εἰς τὰ προβλήματα καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου μας. Διὰ νὰ μὴ εἰπώμεν ὅτι ὑπάρχουν χριστιανοί(;) οἱ ὁποῖοι οὐδὲ τὴν στοιχειώδη καθημερινὴν προσευχὴν ἀπευθύνουν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ἀρχίζουν καὶ τελειώνουν τὴν ἡμέραν των χωρὶς καὶ μίαν λέξιν προσευχῆς, ἃς ὁμολογήσωμεν μᾶλλον ὅτι, τὸ συνηθέστερον εἶναι, νὰ ἀπευθύνουν οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν χριστιανῶν μίαν τυπικὴν προσευχὴν εἰς τὸν Οὐράνιον Πατέρα, καὶ αὐτὴν χωρὶς νὰ δημιουργῆται ἡ ἀπαιτούμενη πραγματικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ συναίσθάνωνται ὅτι συνομιλοῦν μὲ τὸν Θεόν, ὅτι τοὺς ἀκούει ὁ Θεὸς καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς προσευχὰς των. Ἄλλ' ὅμως, ὅταν ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀδυναμίᾳ

μας παρουσιάζη καθημερινῶς πλείστας ὄσας δυσκολίας καὶ προβλήματα εἰς τὴν ζωὴν, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς προσφέρουν ἰκανὴν βοήθειαν οὔτε τὰ ὑπάρχοντα οικονομικὰ μέσα, οὔτε οἱ πλησίον μας, οὔτε πολλάκις καὶ αὐτοὶ οἱ λόγῳ ἀρμοδιότητος ἐντεταλμένοι νὰ παράσχουν τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης των βοήθειαν, τότε τὸ καταφύγιον τὸ μέγα καὶ ἀσφαλές εἶναι ὁ Θεός. «Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις βοήθους ἐν θλίψει ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα», λέγει ὁ Ψαλμωδός.

Ἄλλ' ὄχι μόνον τότε, κατὰ τὰς δυσκόλους δηλ. ὥρας, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη καθ' ἑκάστην ἡμέραν νὰ ἐπικοινωνῶμεν μὲ τὸν Θεόν. Ἔλεγε, πολὺ χαρακτηριστικὰ, ἓνας ἐκ τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅτι «τοῦ Θεοῦ μνημονεύτεον ἄλλο νῆ ἀναπνευστέον». Ἐὰν μπορῆ ποτὲ νὰ ζήσῃ ὁ ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ ἀναπνέῃ, ἔξ Ἰσου μπορεῖ νὰ ζήσῃ (καὶ δὴ νὰ ἔχῃ πνευματικὴν ζωὴν), χωρὶς νὰ μνημονεύῃ τοῦ Θεοῦ («ἀδιαιλίπτως»). Αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ νόημα τῆς ἀγιογραφικῆς αὐτῆς φράσεως: «ἀδιαιλίπτως προσεύχεσθε». Δηλαδή ἀνὰ πᾶν βῆμα τῆς ζωῆς του ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ συνδέεται νοερῶς μὲ τὸν Θεόν, τὸν Θεόν νὰ σκέπτεται, καὶ ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν καὶ τὴν καθοδήγησίν Του νὰ προχωρῆ εἰς τὰς ἐνεργείας του.

2. Ὅσα ὅμως καὶ ἂν λεχθοῦν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς προσευχῆς, θὰ ἦσαν ἑλλιπῆ, χωρὶς τὴν ἀναδρομὴν εἰς τὰς σελίδας τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πρὸς παραδειγματισμὸν, καὶ χωρὶς τὴν ἄμεσον πείραν ἐνὸς ἐκάστου χριστιανοῦ.

Τόσον ἡ Παλαιά, ὅσον καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀναφέρουν χαρακτηριστικὰς περιπτώσεις πιστῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι, ὅταν εὕρισκοντο εἰς στιγμὰς δυσκόλους, προσέτρεχον εἰς τὸν Θεόν διὰ τῆς προσευχῆς. Πῶς νὰ λησμονήσωμεν οὕτω τὴν προσευχὴν τοῦ Δανιήλ ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων, ἢ τοὺς Τρεῖς Παῖδας προσευχομένους μέσα εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, ἢ τὸν Ἰωνᾶν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους, τὸν Ἡλίαν κατὰ τὴν φοβερὰν ἀνομβρίαν καὶ τόσους ἄλλους περὶ ὧν «ἐπιλείπει με ὁ χρόνος διηγούμενον»; Πῶς δὲ νὰ παραλείψωμεν τὸν Παῦλον καὶ τὸν Πέτρον καὶ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, οἱ ὁποῖοι (ὡς μαρτυροῦν αἱ σελίδες τῶν Πράξεων) εἶχαν τὴν προσευχὴν ὡς ἰσχυρότατον ὄπλον; Κυρίως ὅμως πρόχειν τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος διενυκτέρευε πολλάκις ἐν τῇ προσευχῇ;

Πέραν τῶν ἐνδεικτικῶν τούτων, περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς προσευχῆς, ἀγιογραφικῶν παραδειγμάτων, ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι μία προσωπικὴ ἡμῶν πείρα. Πρέπει δηλ. ὅλοι οἱ χριστιανοὶ νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀρίστην συνήθειαν, νὰ κάνωμεν ὅλα μας τὰ ζητήματα ἀντικείμενον προσευχῆς, διὰ νὰ ἔχωμεν τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς ἀρίστους λύσεις τῶν ζητημάτων μας. «Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος». Μία τοιαύτη δοκιμὴ καὶ πείρα εἶναι καὶ ἀπαραίτητος καὶ ὠφελιμωτάτη εἰς τὸν χριστιανόν.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ψαλμικῶν ὕμνων καὶ τῶν ἐν γένει παραδεδομένων προσευχῶν, τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει ἐν χρήσει, πρέπει νὰ ἐξοικειωνώμεθα καὶ με τὴν λεγομένην αὐτοσχέδιον προσευχὴν νὰ ἀπευθυνώμεθα δηλ. πρὸς τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπως τὸ παιδί πρὸς τοὺς γονεῖς του, μὲ φυσικότητα καὶ ἀπλότητα, μὲ λόγια δικὰ μας, βγαλμένα μέσα ἀπὸ τὴν καρδίαν μας. Καὶ τότε, ὅταν κατορθώσωμεν νὰ αἰσθανώμεθα κοντὰ μας τὸν Θεόν κατὰ τὴν προσευχὴν, τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς προσευχῆς θὰ εἶναι θαυμαστά, καὶ δὲν θὰ ὑπάρχουν προβλήματα

ἄλυτα, διότι καὶ «τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις (εἶναι) δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ».

3. Ἀκόμη, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ὑπάρχει ἓνας τρόπος βαθμολογήσεως τῆς πνευματικότητος τοῦ χριστιανοῦ. Ὑπάρχει ἓνας γνώμων, ἓνα θερμομέτρον, οὕτως εἰπεῖν, μετὸ ὁποῖον μετρεῖται ὁ βαθμὸς τῆς πνευματικότητός μας. Καὶ ὁ γνώμων αὐτὸς εἶναι ἡ προσευχή. Ἡ προσευχὴ εἶναι πάντοτε ἀνάλογος πρὸς τὴν ὅλην πνευματικότητα τοῦ χριστιανοῦ. Ὅποιος, λοιπόν, ὑστερεῖ εἰς θερμότητα προσευχῆς, σημαίνει ὅτι δὲν ἔχει προαχθῆ πνευματικῶς· καὶ ἀντιστρόφως· ὅταν αὐξάνεται ἡ πνευματικὴ μας ὑπόστασις, αὐξάνεται παραλλήλως καὶ ἡ θερμότης τῆς προσευχῆς.

Τοῦτο ὅμως σημαίνει, ἀγαπητοί, ὅτι ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς δὲν εἶναι κάτι ποῦ μπορεῖ νὰ αὐξηθῆ κατὰ παραγγελίαν. Ἄλλ' εἶναι συνάρτησις καλλιεργημένης χριστιανικῆς ἐν γένει ζωῆς καὶ ἐκφρασις καὶ συνισταμένη ὅλων τῶν στοιχείων τῆς πνευματικῆς καθόλου συγκροτήσεως τῆς προσωπικότητος. Διὰ τοῦτο, ἡ ἀξία καὶ ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς εἶναι ἀσυγκρίτως μεγάλη, ὅταν ὁ χριστιανὸς φροντίζῃ νὰ καλλιεργῇ τὴν πνευματικότητά του· ὅταν ἔχη, πρὸ πάντων, τὴν δέουσαν προσοχὴν εἰς τὸν ἑαυτόν του, ἀκολουθῶν τὸ «ἠφε ἐν πᾶσι» τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἄλλως τε καὶ ὁ Κύριος εἶπε· «γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε». Προέταξε δὲ τὸ «γρηγορεῖτε». Διὰ νὰ εἰμεθα, ἐπομένως, ἀκριβεῖς τηρηταὶ τῆς παραγγελίας του ταύτης, ὀφείλομεν νὰ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι, ἐφ' ὅσον εἰς τὸν βίον μας θὰ ὑπάρχῃ προσοχή, θὰ εἶναι καὶ ἡ προσευχὴ εὐχερδέστερα, ἀλλὰ καὶ θερμότερα καὶ ἰσχυρότερα. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ χριστιανὸς θὰ καλλιεργῇ ἑαυτόν διὰ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς καὶ διὰ τῆς μελέτης τοῦ θεοῦ θελήματος καὶ θὰ ἀσκήτῃ ἐμπράκτως, «δοκιμάζων τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ», τότε ὁ τοιοῦτος χριστιανὸς θὰ ἔχη τὴν προσευχὴν ὡς φυσικὴν ἐκφρασὴν τῆς ὅλης ζωῆς του· καὶ ἡ μεγαλειότερα ἀπόλαυσις τῆς ζωῆς του θὰ εἶναι ἡ προσευχή.

Ἄλλ' εἰπομεν· «Γεύσασθε καὶ ἴδετε». Τὸ παράδειγμα τῆς Χαναναίας γυναικὸς ἃς ἔχη καὶ προσωπικὴν, ὑπὸ ἑνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν, συνέγειαν.

6ον

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Τριψίδιου (26 Φεβρουαρίου 1956)

Τριψίδιον! Ὀλίγων λέξεων ἡ ἔννοια ἔχει παρανοηθῆ καὶ διαστραφῆ τόσο πολὺ, ὅσον τοῦ Τριψίδιου. Ὁ πολὺς κόσμος συνδέει τὸ Τριψίδιον μὲ τὰ καρναβάλια καὶ τοὺς χορούς καὶ τὰς μεταμφιέσεις καὶ τὰ παρόμοια.

1. Αὐτὰ ὅμως εἶναι ὑπολείμματα εἰδωλολατρικῶν ἐθίμων. Ἐχουν σχέσιν μὲ ὠρισμένας τελετάς, τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων κυρίως, ποῦ ἐγίνοντο κατ' αὐτὴν περίπτου τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, ποῦ συμπίπτει μετ' ὁ ἰδικόν μας, τὸ χριστιανικόν, Τριψίδιον. Ἐτσι προήλθεν ἡ σύγχυσις καὶ ἡ ἀνάμειξις τῶν τελείως ἀσχέτων αὐτῶν πραγμάτων.

Ἐγράφη ὅτι τὰ καρναβάλια ἔχουν ἴσως τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ κάποιαν πομπήν, ποῦ ἐγίνετο κατὰ τὰς εἰδωλολατρικὰς ἐκείνας τελετάς, τὸν Μάρτιον, μετ' ὁ ἀνοιγμὰ τῆς ναυσιπλοίας, ὁπότε μετεφέρετο ἐπισήμως πρὸς τὴν θάλασσαν ἓνα ὁμοίωμα πλοίου τοποθετημένον ἐπὶ μιᾶς ἀμάξης καὶ ἀφιερωμένον εἰς κάποιαν θαλασσίαν θεότητα¹. Αὐτὸς δὲ ὁ ἀλλόκοτος

1. Ῥωμαϊκὴ τοιχογραφία τοιαυτὴ μνημονεύεται ἐν J. Holgner Παύλος, μετὰφρ. Ἰ. Κοτσώνη, ἐνθα καὶ παρατίθεται ἐν τέλει ἡ εἰκὼν, ὑπ' ἀριθ. 16.

συνδυασμός πλοίου και άμάξης έδημιούργησεν, ώς φαίνεται, την σύνθετον λατινικήν λέξιν carrus navalis (=ή άμαξα ή φέρουσα την ναύν), ή όποία βαθμηδόν εκ παραφθοράς κατήντησεν εις την όνομασίαν «καρνάβαλος», που σημαίνει, κατ' αναλογίαν, τον συνδυασμόν και την ανάμειξιν των πλέον έτεροκλήτων και άνομοίων στοιχείων· όπως δηλ. παρατηρείται και σήμερα, κατά τας ημέρας του Τριωδίου, τελεία σύγχυσις εις την εμφάνισιν ανθρώπων εν σχήματι του αντίθετου φύλου (άνδρες με ένδύματα γυναικίων και τάνάπαλιν), ή και με χαρακτηριστικά ζώων άκόμην κλπ.

Ποιος έφαντάζετο όμως, ότι ή σύγχυσις αυτή θα εισχωρούσε τόσο πολύ, ώστε να άλλιοίωση τελείως του χριστιανικού Τριωδίου την σημασίαν και να συνδέσθω, μέχρι ταύτισεως, δύο άντικρυς αντίθετα στοιχεία, τ.έ. το Τριώδιον της Έκκλησίας με τα καρναβάλια των άρχαίων ειδωλολατρών;

2. Έν αντίθετον, άλλωστε, προς το όργαστικόν περιεχόμενον των ειδωλολατρικών εκείνων τελετών και προς τας διαφόρους άσχημίας και τους ήθικους έκτροχιασμούς που γίνονται μέχρι σήμερα κατά τας αντίστοιχους ημέρας του Τριωδίου, ή Έκκλησία μας έχει καθιερώσει την περίοδον αυτήν προς πνευματικήν περισυλλογήν και αυτοσυγκέντρωσιν των χριστιανών, δια να έτοιμασθούν δια μετανοίας και ψυχικής ανάτασεως και καθάρσεως, προς έορτασμόν των μεγάλων γεγονότων της Πίστεως ήμών, των Παθών δηλ. και της Άναστάσεως του Κυρίου.

Δέκα έβδομάδας πρό του Πάσχα διαρκεί ή περίοδος αυτή του Τριωδίου. Και ή Έκκλησία κατά το διάστημα αυτό δίδει συνεχώς συνθήματα μετανοίας και ήθικής άνωψσεως εις τους χριστιανούς.

Ύμνοι κατανοητικοί, υπέρβουχ έμπνεύσεως και λυρισμού, προσφέρονται καθημερινώς προς διδασκαλίαν και προτρέπουν τους χριστιανούς εις μετάνοιαν. Μεταξύ δέ των ύμνων αυτών διακρίνεται ένα ιδιαίτερον είδος έκκλησιαστικών ποιημάτων (τρίωδιών), δηλ. ψμμάτων που άπαρτίζονται από τρεις φάσεις, τ. έ. από τρεις ένότητες ποιητικών στροφών, έξ ου και ή όλη περίοδος ώνομάσθη «Τριώδιον», όπως και το ιδιαίτερον λειτουργικόν βιβλίον, που περιέχει την ύμνολογίαν της περιόδου αυτής όνομάζεται επίσης Τριώδιον.

Εκτός όμως της πλουσιωτάτης ύμνογραφίας των ήμερών αυτών, ή Έκκλησία και δι' άλλων μέσων επιδιώκει την ψυχικήν τόνωσιν και πνευματικήν καλλιέργειαν των χριστιανών κατά την έν λόγω περίοδον, υπέρ πᾶσαν άλλην έποχήν του έτους.

Ίδιαιτέρως τά εκ της Άγίας Γραφής άποσπάσματα, που άναγινώσκονται κατ' αυτήν την έποχήν, και περισσότερα είναι και από τα έκλεκτώτερα της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Αι παραβολαι του Τελώνου και Φαρισαίου και του Άσώτου προομιάζουν την όλην σειράν, και έπακολουθει έν συνέχεια ή εικών της μελλούσης Κρίσεως. Παραλλήλως, άποστολικά άναγνώσματα τονίζουν την ανάγκην, ίνα άποθώμεθα τά έργα του σκότους και ένδυσώμεθα τά όπλα του φωτός· ως έν ήμέρα εσχήμενως περιπατήσωμεν, μη κώμοις και μέθαις... και άσελγείαις, μη έριδικαιζήλω» (Ρωμ. 13,12—13). Και δια μέσου όμοιον συνθημάτων και παραινήσεων προχωρεί ή άλληλουχία των άγιογραφικών άναγνωσμάτων, δια να φθάση, με την συνοδείαν πάντοτε άντιστοίχου ύψηλής ύμνογραφίας, εις το Ζενίθ, εις τά πάνσπετα γεγονότα των Παθών και της Άναστάσεως του Κυρίου. Περιττόν να είπωμεν, ότι όλα αυτά άποβλέπουν εις το να βοηθήσουν όλους τους πιστούς, να άνεβαίνουν και αυτοί συνεχώς εις ύψηλότερα πνευματικά επίπεδα, και έτσι έξυψωμένοι και παρεσκευασμένοι να έορτάσουν το Πάσχα.

Εἰς ἐπιστέγασμα ὄλων τῶν ἀνωτέρω πρέπει νὰ πρόστεθῆ καὶ ἡ διὰ τῶν ἀγιαστικῶν μυστηρίων (τῆς Ἐξομολογήσεως καὶ τῆς Θείας Κοινωνίας) μετάδοσις τῆς θείας Χάριτος εἰς τοὺς πιστοὺς, πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ σταθεροποίησιν αὐτῶν εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ὅλη πνευματικὴ πορεία τοῦ Τριωδίου κατευθύνεται.

Τοιουτοτρόπως, μὲ συνεχῆ προοδευτικὰ καὶ ἔντονα πνευματικὰ μέσα, ζητεῖ νὰ προωθήσῃ ἡ Ἐκκλησία κάθε χριστιανὸν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν. Αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Τριωδίου.

7ον

Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Ἀσώτου

(4 Μαρτίου 1956)

*«Ὁ υἱὸς ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν,
καὶ ἀπολωλὸς ἦν καὶ εὐρέθη».*

(Δουκ. 15, 24)

«Ὅλες οἱ γλῶσσες ἐὰν ἐχρησιμοποιοῦντο, καὶ ὅλη ἡ φαντασία τῶν ἀνθρώπων ἐὰν ἐπεστρατεύετο, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ περιγραφῆ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ μὲ ὅσον ὑπέροχον μεγαλεῖον τὴν περιγράφει ἡ θαυμασία παραβολὴ τοῦ Κυρίου περὶ τοῦ Ἀσώτου υἱοῦ, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν σήμερον.

Πράγματι! Εἶναι νὰ θαυμάζῃ κανεὶς τὴν ἄπειρον εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ ἀπέναντι τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅταν ἐκτρέπεται, πρῶτον, εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὅταν, κατόπιν, εὐρίσκη τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας.

1. Ἴδου ὁ ἄσωτος υἱὸς τῆς παραβολῆς· παρουσιάζεται γνήσιος ἐκπρόσωπος τῆς ὅλης νοοτροπίας καὶ τῆς τακτικῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου. Τὸν ἀκούετε; «Πάτερ δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας». Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον δείγμα τῆς ἐκτροπῆς του. Ἐκδήλωσις καθαροῦ ἐγωισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ πάντοτε τὴν πρωταρχικὴν ρίζαν τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἁμαρτία, κατὰ κανόνα, ξεκινáει ἀπὸ ἓνα ἐγωισμόν. Κάποια τάσις ἐγωιστικῆ ὠθεῖ συνήθως τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ἁμαρτίαν.

Ὅταν δὲ ὁ πατὴρ τοῦ ἀσώτου συγκατετέθη καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ μερίδιον τῆς περιουσίας πού τοῦ ἀνῆκε, ὁ νέος ἀνεχώρησεν εἰς χώραν μακράν». Φεύγει μακρὰ, διότι δὲν ἀνέχεται τὴν πατρικὴν κηδεμονίαν. Θέλει ἄσυδοσίαν. Ἴδου πάλιν ἡ νοοτροπία τοῦ ἀνθρώπου πού ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον τῆς ἁμαρτίας. Θέλει νὰ μὴ αἰσθάνεται τὸν ἔλεγχον τοῦ Θεοῦ. Ἄν ἦτο δυνατὸν, νὰ φύγῃ μακρὰ ἀπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Θεοῦ. Ζητεῖ τελείαν χειραφέτησιν καὶ γίνεται ἀποστάτης ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἐπειτα, ὁ νέος αὐτὸς «διεσχόρησε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζωὴν ἄσωτος». Ὡθούμενος ἀπὸ τὸν ἐγωισμόν καὶ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῆς ἀποστασίας, φθάνει εἰς μίαν ζωὴν ὄχι μετρημένην. Αὐτὸ τὸ περιληπτικώτατον («ζὼν ἄσωτος») πού ἀναφέρεται εἰς τὴν παραβολὴν ἔχει τὴν σημασίαν πλήρους ἠθικῆς ἀπογαλνώσεως καὶ ἐξαχρειώσεως καὶ κατασπαταλήσεως γενικῶς. Κατὰ κυριολεξίαν δὲ ἡ ζωὴ ἡ ἄσωτος παρουσιάζει ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἀποκλείει ἢ ἀπωθεῖ τὴν σωτηρίαν, ἄνθρωπον πού δὲν θέλει νὰ σωθῆ.

Ἀλλά, ἐνώπιον τῶν διαθέσεων καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν τοῦ ἀσώτου, ὁ πατέρας του (ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου ἡ παραβολὴ ἔννοεῖ τὸν Θεὸν τὸν εὐσπλαγχτον) παρουσιάζει μίαν ἀνοχὴν καὶ συγκατάβασιν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ νεωτέρου υἱοῦ, τὰς ὁποίας καὶ ἱκανοποιεῖ. Θέλει ὁ υἱὸς νὰ φύγῃ καὶ ὁ πατέρας τὸν ἀφίνει ἐλεύθερον νὰ τὸ πράξῃ. Αὐτὴ εἶναι ἡ παιδα-

γωγική μέθοδος τοῦ Θεοῦ. Κανένα δὲν περιορίζει οὔτε δεσμεύει. Ἀφίνει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐκλέξῃ ἐλεύθερα τὸν δρόμον ποῦ θέλει ν' ἀκολουθήσῃ. Τὴν ἐλευθερίαν, ποῦ ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, πρῶτος ἔθηκεν τὴν θεωρεῖ ἀπαραβίαστον. Ἐν τῇ εὐσπλαγχνίᾳ Του μακροθυμεῖ πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις ἐγωισμοῦ, ἀποστασίας, ἀκόμῃ καὶ ἀσωτείας καὶ ἀπορριψέως τῶν σωτηρίων Του ἐντολῶν. Καὶ μᾶς ἀφίνει νὰ γευθοῦμε τὰ «ὀψώνια τῆς ἀμαρτίας», ἀναμένων νὰ συνεισθῶμεν δι' αὐτῶν καὶ νὰ μετανοήσωμεν. Εἶναι ἕνας τρόπος τῆς «παίδείας Κυρίου» διὰ τοῦ ὁποίου προκύπτουν πολὺ θαυμάσια ἀποτελέσματα.

2. Ἴδου πάλιν ὁ ἄσωτος υἱὸς τῆς παραβολῆς· ἔφυγε καὶ ἐσκόρπισεν ἀσώτως τὸ πᾶν. Κάποτε ὅμως «ἤρξατο ὑστερεῖσθαι». Τὸ ἀρχοντόπουλο ἐγνώριζε τώρα τὴν πείναν καὶ τὴν δυστυχίαν. Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πλουσίου πατρὸς ἔφθασεν εἰς τὸ κατάντημα τοῦ χοιροβοσκοῦ. Ἐφθασεν εἰς μίαν ἀθλιότητα ἐλεεινήν. Αὐτὰ εἶναι τὰ «ὀψώνια τῆς ἀμαρτίας», ὡς ἐλέχθη. Ἡ ζωὴ τῆς ἀμαρτίας φαίνεται ἐλκυστικὴ καὶ εὐχάριστη στὴν ἀρχήν. Ὑστερα ὅμως ἀρχίζουν οἱ ἀπογοητεύσεις καὶ ἀκολουθοῦν οἱ θλίψεις καὶ συνεχίζουν πλείστες ὅσες συνέπειες ὀδυνηρές. Διότι οἱ ἀμαρτίες δὲν ἀπομακρύνουν ἀπλῶς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑποδουλώνουν εἰς τὸ κακόν, μὲ ὅλα τὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθα. Ὅπως δὲ ὁ νεώτερος υἱὸς τῆς παραβολῆς κατήντησε νὰ γίνῃ δοῦλος, ἐβεβαίωσε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ὅτι καὶ «πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας» καὶ μὲ πολλὴν δυσκολίαν ἀπαγιστρᾶνεται ἀπὸ αὐτήν, διὰ νὰ εὔρῃ τὸν δρόμον τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς πρὸς τὸν Θεόν.

Διὰ νὰ εὔρῃ ὁ ἄσωτος τὸν δρόμον αὐτόν, ἔπρεπε νὰ συνεισθῇ καὶ νὰ συνέλθῃ. Ὅπως λέγει ἡ παραβολὴ «εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν». Δηλαδή, ὅταν ἦλθε πάλιν εἰς τὰ μυαλά του· τὸ ὅποιον σημαίνει, ὅτι μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἐνεργούσε ἀπερισκέπτα καὶ ἦτο ἄσυνετος ἡ τακτικὴ του.

Ἀλλὰ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ πατρὸς ἤξευρε νὰ χρησιμοποίησῃ καὶ αὐτὰ τὰ «ὀψώνια τῆς ἀμαρτίας» ὡς συντελεστάς ἀνορθώσεως καὶ συμμορφώσεως τοῦ ἀσώτου υἱοῦ. Καὶ ἐδῶ πράγματι θαυμάζει κανεὶς τὴν ἄπειρον εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐν ᾧ μᾶς ἀφίνει νὰ δοκιμάσωμεν τὴν ζωὴν, ὅχι ὅπως ἔκεῖνος ὀρίζει, ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς θέλομεν, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ εἶναι Πατέρας μας (καὶ ὁ πατέρας πονεῖ πάντοτε διὰ τὰ παιδιά του, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ εἶναι ἀτίθασα καὶ τὸν ἐλύπησαν), ἐπεμβαίνει πανσόφως. Καὶ ἔρχονται στιγμῆς ποῦ συναισθάνεται ὁ ἁμαρτωλὸς τὸ κατάντημά του, καὶ μὲ τὸ ἀντίκρουσμα τῆς θλιβερᾶς πραγματικότητος βοηθεῖται νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ ἀλλάξῃ πορείαν.

3. Καὶ ἰδοὺ τώρα ὁ ἄσωτος «ἦλθεν εἰς ἑαυτόν». Εἶναι πολὺ σκεπτικός. Σκέπτεται· «πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρὸς μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ ἀπόλλυμαι!» Ἦρχισε νὰ σκέπτεται λογικὰ· πόσο πλούσια περνοῦν οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ πατρὸς μου, ἐγὼ δὲ νὰ πεθαίνω ἀπὸ τὴν πείνα! Ἀλλὰ δὲν μένει ἀπλῶς εἰς τὴν σκέψιν· παίρνει ἀποφάσεις: «ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου». Καὶ δὲν σταματᾷ εἰς τὴν ἀπόφασιν· ἀλλὰ προχωρεῖ εἰς τὴν πράξιν, εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀποφάσεων. Καὶ πάλιν, δὲν ἀρκεῖται νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπλῶς πρὸς τὸν πατέρα του, ἀλλὰ προχωρεῖ εἰς ἐξιμολόγησιν: «πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· οὐκέτι εἰμὶ ἄξιός κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου». Αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἐπιστροφῆς: Ἀρχίζει μὲ σκέψεις καλὰς· συνεχίζεται μὲ ἀποφάσεις καὶ ὀλοκληρώνεται μὲ ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων. Ἐρχεται κατόπιν ὡς ἐπιβεβαίωσις ἡ ἐξομολο-

λόγησις, διὰ τῆς ὁποίας γίνεται μία ριζική κάθαρσις τοῦ κακοῦ παρελθόντος καὶ ἀνασύνδεσις τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἀκολουθήσουσαν «ἀξία τῆς μετανοίας ἔργα».

Καὶ ἡ εὐσπλαγχία τοῦ πατρὸς, ἐὰν εἶχε τόσας ἐκδηλώσεις εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀποστασίας τοῦ ἀσώτου, ἦτο ἐπόμενονον νὰ ἐκδηλωθῆ πολὺ περισσότερο κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του. Καὶ δὲν ἠκούσθησάν ποτε στοργικώτερα λόγια ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἐκφράζουσι τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν τοῦ ἐπιστρέψαντος τέκνου του: «ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν· καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας». Δὲν σταματᾷ δὲ ἕως ἐκεῖ ἡ πατρικὴ ἀγαθότης, ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ εἰς ἄλλην χειρονομίαν, θυσίαν θὰ ἐλέγαμε μᾶλλον: «καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον ἐπὶ τὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη».

Αὕτη εἶναι, ἀγαπητοί, ἡ εὐσπλαγχία τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρέπει νὰ τὴν γνωρίζωμεν καὶ νὰ τὴν ἐπωφελοῦμεθα. Διότι ἁμαρτωλοὶ εἴμεθα. Δὲν πρέπει ὁμως ποτὲ νὰ ἀπογοητεύεται ὁ ἁμαρτωλός. Ὅσονδῆποτε καὶ ἂν τὰ ἐλαττώματά του δὲν ὑπερενικήθησαν, ἀλλ' ἐπιμένουν ὅσονδῆποτε καὶ ἂν βλέπη ὅτι εἶναι ἀκόμη ἐν τινι μέτρῳ αἰχμάλωτος εἰς τὴν ἁμαρτίαν· ἄς μὴ διανοηθῆ καὶ ἄς μὴ εἴπῃ ποτὲ ὅτι δὲν θὰ τὸν δεχθῆ ὁ Θεός. Ὅχι, ἀδελφέ μου, Ὁ Θεός θὰ σὲ δεχθῆ. Ἄρκει νὰ σκεφθῆς καὶ νὰ ἀποφασίσῃς, ὡς ὁ μετανοήσας πρῶτον ἄσωτος υἱός· καὶ κατόπιν νὰ ἔλθῃς εἰς ἐξομολόγησιν, μὲ ταπεινώσιν καὶ εἰλικρίνειαν καὶ μὲ τὴν διάθεσιν νὰ ζήσης τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς σου ἐν μετανοίᾳ. Δὲν πρέπει μόνον νὰ γίνῃ κατάχρησις τῆς εὐσπλαγγίας τοῦ Θεοῦ. Νὰ μὴ εἴπῃς δηλ. ὅτι θὰ ζήσω ὅπως ἐγὼ θέλω, καὶ ὁ Θεός εἶναι τόσο ἀγαθός, ὥστε δὲν ἔμπορεῖ νὰ μὴ με συγχωρήσῃ. Διότι ἀγαπᾷ μὲν τὸν ἀνθρώπον ὁ Πανάγαθος Θεός, καὶ δὲν θέλει νὰ τὸν ἀφίση νὰ χαθῆ, ὑπὸ τὸν ὅρον ὁμως ὅτι θὰ ὑπάρξῃ μετάνοια καὶ διόρθωσις. Ἄς ἀναπέμψωμεν, διὰ τοῦτο, δόξαν τῇ εὐσπλαγγίᾳ Αὐτοῦ, ὅτι «οὐ θελήσει θῆλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν».

8ον

Εἰς τοὺς ἁγίους Τεσσαράκοντα Μάρτυρας (9 Μαρτίου 1956)

«Γίνεσθέ μοι μάρτυρες»

(Ἦσ. 43, 10)

Εἶναι ἰδιαίτερος ἐπίκαιρος σήμερον ἡ παραγγελία αὕτη τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων. Ἐὰν ἐκεῖνοι ἀνταπεκρίθησαν μέχρι θανάτου εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Θεοῦ «γίνεσθέ μοι μάρτυρες», δι' ἡμᾶς ἄρα γε πῶς τοποθετεῖται τὸ χρέος τοῦτο;

1. Δὲν εἶναι συνήθης σήμερον ἡ περίπτωσις τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου, εἰς τὸν ὁποῖον ὠδηγήθησαν οἱ ἐορταζόμενοι ἅγιοι Τεσσαράκοντα καὶ ἀναρίθμητος ἄλλη πληθὺς μαρτύρων. Δὲν ἔλειψαν οἱ νεομάρτυρες τῶν τελευταίων αἰώνων. Καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὑπῆρξαν διώκται τοῦ Χριστοῦ. Μία δὲ μεγάλη ὁμόδοξος Ἐκκλησία ἐποτίσθη διὰ τοῦ αἵματος τῶν ἀφωσιωμένων εἰς τὸν Κύριον τέκνων τῆς. Καὶ εἰς τὴν χώραν μας ἐσφαγιάσθησαν ὄχι ὀλίγοι ὑπέρμαχοι τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν. Ἐπίσης εἰς τὰς μάχας ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατριδος ἔπεσαν πολλοί. Δὲν ἀφορᾷ ὁμως κυρίως εἰς τοιαύτας αἱματηρὰς

περιπτώσεις ἢ ἀξίωσις τοῦ Θεοῦ «γίνεσθέ μοι μάρτυρες». Ὑπάρχουν ἄλλωστε ἄλλοι τρόποι, συνηθέστεροι καὶ ἐπιτακτικώτεροι, πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ θεοῦ τούτου θελήματος.

Πρωτίστως, κάθε χριστιανὸς ἔχει τὴν υποχρέωσιν νὰ μαρτυρῇ διὰ τοῦ βίου του τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν του καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ἀναγέννησιν καὶ ἀλλαγὴν του. «Ὅτι δὲ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου παρέχεται ἀληθὴς μαρτυρία περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκπληροῦται τὸ καθῆκον, ὅπως γινώμεθα μάρτυρες Αὐτοῦ, ἐξάγεται σαφῶς, ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου: «οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. 5,16). Καὶ ἄς σημειωθῇ καλῶς, ὅτι ἔχει πράγματι ἀγωνιστικὸν καὶ ἥρωικὸν χαρακτῆρα ἡ προσπάθεια τοῦ χριστιανοῦ νὰ ἐμφανίσῃ ἐμπράκτως τὰς ἀρχάς του καὶ νὰ μαρτυρῇ διὰ τῶν ἔργων του τὴν πίστιν του (Ἰακ.2,18). Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ αὐτῆς εὐρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τῶν μάρτυρας ἀγωνιστικὴν διάθεσιν καὶ γραμμὴν ὁ τοιοῦτος χριστιανός. Καὶ δικαίως καὶ εὐλόγως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χαρακτηρίζει ὡς ἀσφαλῆ γνωρίσματα τῆς καλλιεργημένης χριστιανικῆς προσωπικότητος τὸ «μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἐκ τῶν ἐξωθεν», ὅτι ζῆ τ. ἔ. κατὰ Χριστόν, προπαντός «ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυροῦμένη» (Α' Τιμ. 3,7 καὶ 5,10).

2. Περαιτέρω, τὸ «γίνεσθέ μοι μάρτυρες» περιλαμβάνει καὶ τὸ καθῆκον τῆς διαδόσεως καὶ διακηρύξεως τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας καὶ τοῦ θεοῦ θελήματος. Ρητῶς λέγεται ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, περὶ τοῦ Προδρόμου, ὅτι «οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ» (1,7). Χαρακτηρίζεται δηλαδὴ ὁ Πρόδρομος ὡς γενόμενος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῶν περὶ Αὐτοῦ διακηρύξεων του. Ἀλλὰ μήπως Αὐτὸς ὁ Κύριος δὲν εἶπε περὶ ἑαυτοῦ ὅτι «ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ»; (Ἰωάν. 18,37). Ὀνομάζει δηλ. τὸν ἑαυτόν Του μάρτυρα τῆς ἐξ οὐρανοῦ ἀληθείας, τὴν ὁποίαν ἦλθε νὰ ἀποκαλύψῃ καὶ νὰ κηρύξῃ εἰς τὸν κόσμον. Εἶναι, ἐπομένως, φανερόν, ὅτι πᾶς ἀληθὴς χριστιανὸς ὀφείλει νὰ ὁμολογῇ καὶ νὰ διαδίδῃ τὰς ἀρχάς του, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ ὑποστέλλῃ τὴν σημαίαν τῆς πίστεώς του, ἀλλὰ μετὰ παρηρησίας θὰ πληροφορῇ τὸ περιβάλλον του περὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῶν εὐαγγελικῶν Αὐτοῦ ἀρχῶν, μὴ ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὸ κοσμικὸν πνεῦμα, τοποθετεῖται, διὰ τὸ σθένος καὶ τὴν παρηρησίαν καὶ σταθερότητά του, παρὰ τοὺς γενναίους Μάρτυρας καὶ ὑπερμάχους τῆς Πίστεως.

3. Ἄλλ' ἐνδέχεται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ὀδυνηρότερα κλῆσις εἰς τὸ καθῆκον «γίνεσθέ μοι μάρτυρες». Ἀνθρώπινον εἶναι νὰ κληθῇ ὁ χριστιανὸς νὰ «ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ» καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ διαφόρους δυσκολίας ἢ καὶ θλίψεις εἰς τὴν ζωὴν του. Ἐὰν καμφοθῇ ἀπὸ τὰς δυσκολίας καὶ ἀποκλίνῃ ἀπὸ τὴν γραμμὴν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐκπληροῖ, προφανῶς, τὸ προκειμένον καθῆκον. Ἐὰν πάλιν ἀντιμετωπίσῃ τὰς θλίψεις «ὡς περὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα», σημαίνει ὅτι δὲν αἵρεται εἰς τὸ ὕψος ὅπου τὸν καλεῖ ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ «τὸ οσοῦτον περιεχόμενον νέφος μαρτύρων».

Εἶναι, διὰ τοῦτο, ὠφέλιμον καὶ ἐνισχυτικὸν νὰ ἐνθυμούμεθα, εἰς ταιαύτας μάλιστα περιστάσεις, ὅτι Τεσσαράκοντα χριστιανοὶ ἄνδρες ἐρίφθησαν μέσα εἰς μίαν παγωμένην λίμνην, ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, καὶ εἰς τὸ δεινὸν αὐτὸ μαρτύριον δὲν ὠλιγοψύχισαν, ἀλλ' ἐσκέπτοντο μὲ πίστιν ἀκλόνητον,

ὅτι εἶναι μὲν «δριμύς ὁ χειμῶν, ἀλλὰ γλυκὺς ὁ Παράδεισος», τὸν ὁποῖον τελικῶς ἐκέρδησαν.

Ἐῖθε ὁ ἐνδυναμώσας αὐτοὺς Κύριος νὰ στερεώσῃ καὶ ἡμῶν τὴν ἐμμονὴν εἰς τὸ θέλημά Του, ἵνα, ἀντὶ πάσης θυσίας, ἀνταποκρινώμεθα εἰς τὸ χριστιανικὸν χρέος «γίνεσθέ μοι μάρτυρες».

90v

Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἀπόκρεω (11 Μαρτίου 1956)

«Τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη»
(Μαθ. 25,31-32)

Τὴν εἰκόνα τῆς μελλούσης Κρίσεως προβάλλει ἐνώπιόν μας σήμερον ἡ Ἐκκλησία. Καὶ θὰ ἐνόμιζε κανεὶς, ὅτι ὀλόκληρος ἡ διδασκαλία τοῦ σημερινοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἀναφέρεται εἰς τὴν μελλούσαν ζωὴν, εἰς τὴν ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὅμως, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ τῆς μελλούσης Κρίσεως, τὰ διδάγματα καὶ τὰ συνθήματα ποὺ προβάλλονται εἶναι τρεχούσης χρήσεως καὶ ἐπικαίρου σημασίας, τ. ἔ. ἔχουν χρησιμότητα καὶ ὠφελιμότητα διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, τὴν ὁποῖαν ἤδη ζῶμεν.

1. Καὶ ἰδοὺ λοιπὸν, ὅτι Αὐτὸς ὁ Κύριος, ὁμιλῶν περὶ τῆς μελλούσης Κρίσεως καὶ περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, σχετίζει καὶ συνδέει τὴν ζωὴν τὴν μελλούσαν μὲ τὴν παρούσαν. Παρουσιάζει τὴν μελλούσαν ζωὴν ὡς συνέχειαν τῆς παρούσης καὶ ὄχι ἀπλῶς συνέχειαν, ἀλλ' ὡς ζωὴν, τῆς ὁποίας τὰς συνθήκας προετοιμάζομεν ἤδη, καὶ τῆς ὁποίας τὰ θεμέλια θέτομεν τώρα ἐπὶ τῆς ζωῆς. Εἶναι δὲ τὸ οἰκοδόμημα τῆς μελλούσης ζωῆς ἀνάλογον πρὸς τὸ θεμέλιον ποὺ θέτομεν τώρα. Ζωὴ ἐνάρετος καὶ ἀγία ἐπὶ τῆς γῆς θὰ ἔχῃ συνέχειαν μακαρίαν καὶ εὐτυχή εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ἡ ἐπίγειος δὲ ἀμαρτωλότης θὰ ἔχῃ συνέχειαν ἀθλίαν καὶ δὴ αἰωνίαν.

Δὲν ὑπάρχει ὁμοῦς μόνον αὐτὴ ἡ συνάρτησις μεταξὺ τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς. Ἀλλ' ὁ Κύριος συσχετίζει αὐτὰς ἀμοιβαίως τόσον, ὥστε νὰ γίνεταί σαφές ὅτι μία εἶναι ἡ ζωὴ. Καὶ ἂν τώρα ζῶμεν ὡς ἄνθρωποι «σάρκα φοροῦντες καὶ τὸν κόσμον οἰκοῦντες» καὶ ἂν τότε θὰ ζῶμεν ὡς ἀφθαρτοί, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι πρόκειται περὶ ἄλλης ζωῆς. Διότι ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μία καὶ ἐνιαία. Ἀποῦ ἀπαξ ἐγεννήθημεν, πρόκειται νὰ ζήσωμεν ἀτελευτήτως εἰς τοὺς αἰῶνας. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀρχήν, ἀλλὰ δὲν ἔχει τέλος. Ἐκεῖνο τὸ ἐπεισόδιον τῆς μεταβάσεως ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην κατάστασιν τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται θάνατος, εἶναι ἀπλῶς ἡ γέφυρα ἡ μετάγουσα ἀπὸ τῆς ἐπιγείου ὕψεως τῆς ζωῆς εἰς τὴν οὐράνιον. Συνεχῆς λοιπὸν καὶ ἀδιάλειπτος ἡ ζωὴ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, προεκτεινομένη καὶ παρατεινομένη εἰς τοὺς αἰῶνας. «Ὅταν τὸ ἐνοήσωμεν αὐτό, θὰ φρονοῦμεν μαζὶ μὲ τὸν Παῦλον ὅτι «ἐὰν τε ζῶμεν, τῷ Κυρίῳ ζῶμεν, ἐὰν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ Κυρίῳ ἀποθνήσκωμεν. Ἐὰν τε οὖν ζῶμεν ἐὰν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ Κυρίου ἐσμέν». Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου σημαίνουν ὅτι ἡ ὕψις μόνον τῆς ζωῆς ἀλλάζει, ἀλλὰ ἡ ζωὴ εἶναι μία, καὶ δὴ ζωὴ «ἐν τῷ Θεῷ».

2. Καὶ ταῦτα μὲν θεωρητικῶς, ὡς πίστις καὶ φρόνημα, ὡς διδάγματα ὑπογραμμιζόμενον, διὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἐννοιαν τῆς ἀτελευτήτου καὶ αἰωνίου ζωῆς. Θὰ ἐρωτήσῃ ὁμοῦς ὁ καθένας ποῖαν πρακτικὴν χρησιμότητα ἔχει ἡ πίστις

αυτή; Πολλήν και σπουδαίαν, αγαπητοί. Διότι εκ του φρονήματος τούτου ανακύπτει ένα σύνθημα· τὰ πάντα νὰ τὰ βλέπωμεν ὑπὸ τῆς πρίσματος τῆς αἰωνιότητος. Προβάλλεται τ. ἔ. ένα μέτρον και κριτήριον μετὰ τὸ ὅποιον θὰ πρέπει νὰ σταθμίζωμεν τὰ ἀγαθὰ και τὰ γεγονότα τῆς παρουσίας ζωῆς. Συνήθως οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν διάφορα τέτοια μέτρα και σταθμὰ. Ὁ ένας ἐκτιμᾷ τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν ἐποψὶν τῶν συμφερόντων. Ὁ,τι ἱκανοποιεῖ τὸ συμφέρον του ἐκεῖνο ὑπολογίζει ὡς πολῦτιμον εἰς τὴν ζωὴν· και ὅ,τι δὲν ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφερόντα του τοῦ εἶναι ἀνεπιθύμητον και τὸ ἀποκρούει. Ἄλλος τὰ βλέπει μετὰ τὸν φακὸν τῆς ἡδονῆς· και ἀκολουθεῖ εἰς τὴν ζωὴν του μίαν τακτικὴν προσπαθείας, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς τέρψεις του· και ὅ,τι καταθλιπτικὸν τὸ ἀποφεύγει κ. ο. κ.

Ἄλλὰ τὸ διδάγμα τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου μᾶς καλεῖ νὰ ἐφαρμόζωμεν ένα ἄλλον γνώμονα: ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς αἰωνιότητος νὰ βλέπωμεν τὰ πάντα. Ἔλεγε σχετικῶς ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον «ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς». Δηλαδή νὰ πιασθῆς καλά ἀπὸ τὴν αἰωνίαν ζωὴν· ἐκείνη ν' ἀποτελῇ τὸ πρῶτιστον κίνητρον εἰς τὴν ζωὴν σου· και, ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει, (θὰ ἐπεξηγοῦσε εἰς ἡμᾶς ὁ Παῦλος) τὸ κίνητρον αὐτὸ θὰ σοῦ δίδῃ τὴν ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων και θὰ σὲ βοηθῇ νὰ μὴ βλέπῃς τὰ φθαρτὰ ὡς πολῦτιμα, ἀλλὰ νὰ τὰ ἐκτιμᾷς κατὰ τὴν πραγματικὴν των ἀξίαν. Διότι εἶναι βεβαίως χρήσιμα πολλὰ ἐπίγεια και ὕλικα πράγματα. Ἄλλ' εἶναι πάντως πρόσκαιρα. Ἄλλα εἶναι τὰ μόνιμα και ἀναφαίρετα. Κυρίως δὲ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης, τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν πρὸς τὴν αἰωνίαν μακαριότητα.

Μετὰ τὴν προοπτικὴν λοιπὸν τῆς αἰωνιότητος κινούμενος ὁ Χριστιανός, προκειμένου κατὰ νὰ ἐνεργῆσῃ και νὰ πράξῃ, θὰ σκεφθῇ: ποῖαν σημασίαν και ποῖαν βαρύτητα και συνέπειαν θὰ ἔχη ἡ πράξις του ἐν σχέσει πρὸς τὴν αἰωνιότητα; Και ἀναλόγως θὰ προχωρήσῃ. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον θὰ ἔχη ένα κριτήριον θετικὸν και ἀσφαλές. Διότι πράγματι αὐτὴ εἶναι ἡ ὀρθὴ τοποθέτησις τῶν πραγμάτων. Ἐὰν ὁ ἄλλος μωπατζῆ· ἐὰν βλέπῃ μόνον τὰ ἄμεσα και τὰ προσεχῆ ἐπακόλουθα· ἐὰν σταματᾷ εἰς τὰς ὑποσχέσεις ποῦ δίνει ἡ ἁμαρτωλὴ ζωὴ και δὲν προχωρῇ μετὰ τὴν προοπτικὴν τῆς αἰωνίου ζωῆς, αὐτὸς δὲν βλέπει μακριὰ· και διὰ τοῦτο δὲν εἶναι συνετός. Ὁ Χριστιανός ἀτενίζει τὴν αἰωνιότητα· και τοὺς πόθους του και τὰ ἰδανικά του τὰ τοποθετεῖ εἰς τὴν προοπτικὴν αὐτῆς. Ὁ,τι ἐπομένως εἶναι κεφάλαιον διὰ τὴν αἰωνιότητα, αὐτὸ ἂς εἶναι ἰδανικὸν και ἐπιδιώξις μας· και ὅ,τι ἀποτελεῖ προσωρινὴ ἀπόλαυσιν μετὰ ἁμαρτίας, ἂς ἀποκρούεται και ἂς ἀποφεύγεται ὀλοτελῶς.

3. Ἄς ρίξουμε ὅμως μιὰ ματιὰ ἀκόμη εἰς τὴν σημερινὴν Εὐαγγελικὴν περικοπὴν, διὰ νὰ ἴδωμεν πῶς αὐτὸ τὸ φρόνημα παρουσιάζεται ὡς πράξις και ἐφαρμογὴ. Καὶ ἂς προσέξωμεν ἰδιαίτερος ὅτι εἰς τὴν εἰκόνα τῆς μελλούσης Κρίσεως τονίζονται κυρίως τὰ ἀγαθὰ ἔργα: ὅτι δηλ. οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἀπεδείχθησαν εὐεργετικοὶ πρὸς τὸν πλησίον, ἐκεῖνοι ἐπιβραβεύονται και εἶναι εὐτυχεῖς εἰς τὴν αἰωνιότητα. Βλέπομεν λοιπὸν πῶς ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία μεταφράζεται πρακτικῶς εἰς εὐεργετικὴν δρᾶσιν και ἀνάλογον ἐπίδρασιν εἰς τὰς κοινωνικὰς συνθήκας: πῶς, ἐν ᾧ ὁμιλεῖ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἐπιφέρει ἠθικοκοινωνικὰ ἀποτελέσματα τρεχούσης σημασίας· πῶς ἐμπνέει τοὺς ἄνθρώπους νὰ γίνωνται μεταδοτικοὶ εἰς τοὺς πεινῶντας, στοργικοὶ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς και ἐγκαταλελειμμένους κ. ο. κ. Ἄν ὑπάρχῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἀγάπη και ἀλληλεγγύη, εἶναι καρπὸς τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας ὅτι «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει», ἀλλὰ μένει αἰώνιον κεφάλαιον, μόνιμον και ἀναφαίρετον. Ἡ ἀγάπη εἶναι «ὁ σύνδεσμος τῆς τελειότητος». Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἐντολὴ ἐκείνη ἐκ τῆς ὁποίας «ὁ ἄλλος ὁ νόμος και οἱ προφήται κρέμανται». Ἡ ἀγάπη εἶναι ὁ κρίκος, ὁ ὁποῖος συνδέει ὅλας τὰς ἀρετάς. Ἐὰν δὲν ἔχῃς

ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, θὰ ἴ Τὸν λυπήσῃς μὲ πολλὰς ἁμαρτίας. Καὶ ἐὰν δὲν ἔχῃς ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τότε θὰ παραβῆς πολλὰς ἐντολάς ποὺ ἔχουν σχέσιν μὲ τὰ πρὸς τὸν πλησίον καθήκοντα. Ἡ ἀγάπη παρουσιάζεται τοιοῦτο-τρόπως ὡς μεγίστη κοινωνικὴ ἀρετὴ, διότι τὰ ἀποτελέσματά της ἔχουν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν εἰς ὅλοκληρον τὴν κοινωνίαν.

Ἄς γεμισοῦμε λοιπὸν μὲ ἀγάπην τὶς καρδίες μας. Καὶ μὲ τὴν ἀγάπην αὐτὴν τὴν Χριστοδίδακτον ἄς ἀντιζώωμεν Θεὸν καὶ ἀνθρώπους. Μὲ τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα τῆς ἀγάπης ἄς ἐξυπηρετῶμεν τοὺς πάντας, ἔχοντες τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ ἀγάπη δημιουργεῖ τὰς ἀρίστας προϋποθέσεις διὰ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, διὰ δὲ τὴν αἰωνίαν ἀποτελεῖ τὴν κλίμακα καὶ ἀνοίγει τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ.

Ἄρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ
Γραμματεὺς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Ἐν ταῖς προηγουμέναις Ὁμιλίαις παρεσέφουσαν, ἀνωχῶς, τυπογραφικὰ τινα σφάλματα ἐξ ἀβλεψίας τοῦ διορθωτοῦ. Τούτων σημειοῦμεν ἐνταῦθα πρὸς διόρθωσιν, τὰ ἀλλοιοῦντα τὸ νόημα τοῦ κειμένου.

1) Ἐν σελ. 587 τοῦ «Ἐφημερίου» 1955, στίχ. 26 ἀναγνωστέον «ἀποκρύψωμεν», ἀντὶ «ἀποκόψωμεν». Ἐν σελ. 588, στίχ. 3, ἀναγνωστέον «στρώσουμε», ἀντὶ «στερεώσουμε». Ἐν σελ. 589 στίχ. 25, ἀναγνωστέον «εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον», ἀντὶ «εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον».

2) Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ: Εἰς τὴν Κυριακὴν μετὰ τὰ Φῶτα, προταχθῆτω τὸ παραλειφθὲν ρητόν: «Καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ, ἐλθὼν κατήχησεν εἰς Καπερναοῦμ».

Ὁμοίως ἐν τῇ ὁμιλίᾳ: Εἰς τὴν 1Β' Κυριακὴν Λουκᾶ, προταχθῆτω τὸ παραλειφθὲν ρητόν: «Ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες».

3) Ἐν σελ. 593, στίχ. 17, μετὰ τὴν λέξιν ἱκανοποίησιν, προσεθήτω ἡ παραλειφθεῖσα περίοδος: «διὰ τὸν ἕνα ποὺ ἀπεδείχθη ἄξιος τῆς εὐεργεσίας. Αὐτὸς ὁ ἕνας εἶναι ὑπολογισμός».

4) Ἐν σελ. 33 τοῦ «Ἐφημερίου» 1956, ἀναγνωστέον «ἀποκρίψεως», ἀντὶ «ἐποκρίψεως». Ἐν σελ. 34, στίχ. 17, ἀναγνωστέον «μαθηματικοί», ἀντὶ «μαθητικοί». Ἐν σελ. 34, στίχ. 30, ἀναγνωστέον «παραβολικῶς», ἀντὶ «προκαταβολικῶς». Ἐν σελ. 36, στίχ. 7, ἀναγνωστέον ἐντὸς εἰσαγωγικῶν «θείου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνίας». Ἐν σελ. 38, στίχ. 12, ἀναγνωστέον «χάριν», ἀντὶ χαράν. Ἐν σελ. 39, στίχ. 37, ἀναγνωστέον «πολιτεύεσθε», ἀντὶ πολιτεῦσθαι.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

1ον

«Θλιβόμενοι ἄλλ' οὐ στενοχωρούμενοι»

(Β' Κορινθ. 4,8)

Γιατί νὰ θλιβώμαι; Γιατί νὰ στενοχωροῦμαι; Γιατί νὰ πονῶ καὶ νὰ πάσχω; Γιατί; Μιὰ ἀλυσίδα μελαγχολικῶν ἐρωτημάτων γεννᾷται στὴν ψυχὴ μας. Στὴν ψυχὴ ὄλων. Ποιὸς δὲν θλιβεται σ' αὐτὴ τῆ ζωῆ; Ἀσχέτως μορφώσεως καὶ ἐργασίας, οἰκονομικῶν πόρων καὶ οἰωνδῆποτε ἄλλων προσόντων ὅλοι θλιβόμεθα. Τὴν γενικὴν αὐτὴν κατάστασιν ἔχων ὑπ' ὄψιν του ὁ Παῦλος ἰδοὺ τί παραγγέλλει: «ἐν παντὶ θλιβόμενοι ἄλλ' οὐ στενοχωρούμενοι». Χωρὶς τὴν θέλησίν σας θὰ θλίβεσθε στὴ ζωῆ, μᾶς λέγει, προσέχετε ὅμως νὰ μὴ στενοχωρῆσθε. Σὰν νὰ μᾶς λέη, ὅτι εἶναι στὸ χέρι μας ν' ἀποφεύγωμεν τὴν θεληματικὴ καὶ ἀγωνιώδη στενοχωρία. Διὰ νὰ δυνθῶμεν ὅμως νὰ ξεφύγωμεν τὸ ἀγκίστρομα τοῦτο τῆς ἀγωνιώδους στενοχωρίας, θὰ ἐξετάσωμεν, συνοπτικὰ βέβαια, τὶς αἰτίες τῶν θλίψεων.

Στὴν πρώτη γραμμὴ παρουσιάζονται οἱ δυσμενεῖς οικονομικὲς συν-
θῆκες τῆς ἐποχῆς. Πῶς ἔμπορεῖ ὁ οἰκογενειάρχης σήμερα νὰ μὴ στενοχω-
ρῆται; Ἐργάζεται, πολλάκις ὑπὲρ τὴς δυνάμεως του, καὶ ὅμως δὲν ἔμπορεῖ
ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰ ἔξοδα τοῦ σπιτιοῦ του. Ὁφείλει ἐνόημα νὰ πληρώνη
καὶ συντήρησι τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας του. Τὰ παιδιά του ἐμεγάλωσαν,
πρέπει νὰ σπουδάσουν. Τὰ κορίτσια του ἔφθασαν σὲ ἡλικία ἀποκαταστά-
σεως. Πῶς, λοιπόν, ὁ μισθοσυντῆρητος βιοπαλαιστὴς θ' ἀνταποκριθῇ στὰ
τόσα ἔξοδα; Ἐπειτα μὴ λησμονῶμεν καὶ τὴς περιστάσεις τῆς ζωῆς. Ἐν-
δέχεται νὰ τοῦ τύχῃ μία ἀνεργία. Ἀσφαλῶς σήμερα ἡ αὔριο θὰ φιλοξε-
νήσῃ καὶ τὴν ἀρρώστεια στὸ σπίτι του... Πῶς, λοιπόν, θὰ τὰ βγάλῃ πέρα;
Πῶς ἔμπορεῖ νὰ μὴ θλιβῆται; Ἀκολουθεῖ ἔπειτα μιὰ ἄλλη αἰτία θλί-
ψεως, ἡ ψυχολογική. Ἡδύνατο νὰ μὴ στενοχωρηθῇ ὁ μέγας ἐπι-
στήμων Μάγερ, ὅστις, παρὰ τὴς μεγάλης ὑπηρεσίας ποὺ προσέφερε στὴν
ἐπιστήμη καὶ στὴν κοινωνία, ἀντεμετώπισε τὴν σκληρὴ παραγνώρισι καὶ
τὸν παραγκωνισμὸν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς κακῆς διαθέσεως; Ναι, εἶναι
ἓνα δίκαιο αἴτημα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, νὰ μὴ ζητῆ βέβαια ἀδικούς ἐπαί-
νους ἢ ἐγκώμια, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσι τοῦ καθήκοντός του, ἀλλὰ μία
παραγνώρισι θυσιῶν ποῖόν δὲν γεμίζει πικρίες; Ἄλλοι ἄνθρωποι τίμοι καὶ
εὐκρινεῖς ἀντιμετωπίζουν τὸν φθόνον, τὴν ἐχθρότητα καὶ τὸ μῖσος τῶν
συναδέλφων των. Πολλοὶ δὲ τὴν συκοφαντία, τὴν διαβολὴν καὶ τὴν δυσφήμησι
τῶν πολλῶν. Πῶς θέλετε νὰ μὴ θλιβῶνται; Οἱ ἀκάματοι ἐργάται τοῦ Εὐ-
αγγελίου, ὅταν βλέπουν τὴς ἀνθρώπινες καρδιὰς νὰ σκληρύνονται ἢ τοὺς
ἐχθρούς τῆς πίστεως νὰ πολεμοῦν λυσσῶδῶς, θλιβῶνται. Ἡ ὅταν ἀντιμετω-
πίζουν τὴν ἀνθρωπίνην κακίαν ἐναντίον παντὸς τιμίου καὶ ἀγαθοῦ, εἶναι
«θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι».

Ναι, ἀνθρωπέ μου, δὲν σὲ ἀδικεῖ ὁ θεὸς Παῦλος ποὺ θλίβεσαι· αὐτὸ
εἶναι μία ἀκουσία κατάστασις τῆς ψυχῆς σου. Εἶναι ἓνα ἀναγκαῖον καὶ ὀφέ-
λιμον ἔξοπασμα τῆς ψυχῆς μας. Ἄλλὰ μέχρις ἐδῶ «οὐ στενοχωρούμενοι»
ὅμως. Νὰ μὴ ἀφήσωμε δηλ. τὸν ἑαυτὸ μας νὰ περιέλθῃ σ' ἓνα ψυχολογικὸ
ἀδιέξοδον. Νὰ μὴ βρεθοῦμε σὲ μιὰ ἀγωνιώδη στενοχωρία. Γιατὶ ἂν συμβῇ
αὐτὸ, ἐνδέχεται νὰ μᾶς καταλάβῃ μιὰ μελαγχολία καὶ μιὰ ἀπογοήτευσις.
Ψυχολογικαὶ καταστάσεις δηλαδή ποὺ ὀδηγοῦν πολλάκις σὲ μιὰ ζωὴ δρα-
ματικὴ μὲ λύσι, τὴν αὐτοκτονία.

Εὐλόγος ἀναπηδᾷ τώρα ἡ ἀπορία· πῶς θὰ προλάβωμε τὴν ἀγωνιώδη
στενοχωρία; Κατ' ἀρχὴν θὰ πρέπει νὰ μὴν ἀφήσωμε τὸ συναίσθημα νὰ
κυριαρχήσῃ ἐπάνω μας, ἀλλὰ νὰ πρυτανεῖ τὸ λογικὸ καὶ ἡ θέλησις μας.
Γιὰ τὸν χριστιανόν, ἀκόμη, δύναμις προληπτικὴ, ἀλλὰ καὶ θεραπευτικὴ, εἶναι
ἡ πίστις· «μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά, μηδὲ δειλιάτω. Πιστεῦετε
εἰς τὸν Θεόν».

Ἡ βιογραφία τοῦ μεγάλου Παστέρ ἀναγράφει, ὅτι οὗτος ἐξῆσε
μέσα σὲ ποικίλλες θλίψεις. Ἦτο ἡμιπαράλυτος, ἔχασε τὴς δύο θυγατέρας
του, οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ἐκήρυξαν σφοδρὸν πόλεμον... Ποιὸς ἔμπορεῖ νὰ ἀντιστῇ;
Ὁ πιστός. Ὁ Παστέρ, λοιπόν, ὑπῆρξε νικητὴς στὸν ἄγωνα αὐτὸν τὸν
σκληρὸ τοῦ πόνου καὶ τοῦ μόχθου, τῶν θλίψεων καὶ τῶν βασάνων. Ὁ Πα-
στὲρ ἐνίκησε τὴν θλίψιν διὰ τοῦ μεγάλου Νικητοῦ Ἰησοῦ.

2ον

«Ὡς ἀποδνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν» (Β' Κορινθ. 6,9)

Δὲν παραπονεῖται ὁ γίγας τῶν σκληρῶν πνευματικῶν ἀγώνων. Οὐδὲ
ἐπιζητεῖ τὴς εὐκολίας τῆς ζωῆς καὶ τὸν ἄμεσον θρίαμβον τοῦ ἔργου του.

Ὁ Παῦλος ἐργάζεται καὶ ἀγωνίζεται ἀπεγνωσμένως κατὰ τοῦ κακοῦ ὡς ἐπιθανάτιος καὶ κατάδικος. Ἐργάζεται μετὰ τὴν ἀλύγιστη πίστι, ὅτι θὰ θριαμβεύσῃ ἡ πίστις τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο συνιστᾷ καὶ σὲ κάθε τίμιον ἀνθρώπου καὶ ἐργάτη τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ καλοῦ γενικῶς. Θὰ ζῆτε, λέγει, ὡς ἄτομα ἄγνωστοι καὶ ἄσημοι. Θὰ γίνετε ὅμως περισπούδαστοι ὡς «ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν». Μὴν ὑποσεύλητε τὴν ἀγωνιστικὴν σας σημαίαν, λόγῳ τῶν σφοδρῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων. Θὰ ἀγωνιζώμεθα κινδυνεύοντες ὡς ἀποθάνωμεν πλην ὅμως μετὰ τὴν θείαν δύναμιν θὰ ζῶμεν καὶ θὰ νικήσωμεν. Μήπως αὐτὸ δὲν παρατηρεῖται καὶ σήμερον σὲ κάθε ἐργάτη τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ τιμοῦ;

Ναί, ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ ἀγαθὸν καθόλου πολεμεῖται πάντοτε, ἀπὸ τοῦ ἐργάτου καὶ δούλου τοῦ κακοῦ, διότι αὐτοὶ ἐλέγχονται. Ἐὰν ἓνας φαυλόβιος ζῆ καὶ πολιτεύεται σύμφωνα μετὰ τὴν πολιτείαν μιᾶς κοινωνίας φαυλόβιων, ἃς εἶναι ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι θὰ ζήσῃ ἡσυχος καὶ ἀνενόηλος, μάλιστα δὲ καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς ὁμοίους του. Τοῦναντίον ἂν οὗτος ζήσῃ τίμιος, ἐνάρετος καὶ γενικῶς ἀνθρώπινος, ἃς εἶναι βέβαιος—βεβαίωτος, ὅτι «δὲν θὰ πάῃ καλά». Κατ' ἀρχὰς θὰ κενήσῃ τὸ φθόνο καὶ τὸ μίσος, τὴν ἐχθρότητα καὶ τὴν ἀντιπάθειαν τῶν κακῶν. Ἐπειτα δὲ τὸν πόλεμον καὶ τὸν διωγμὸν τούτων. Τοῦτο ἦτο πίστις, ἐκ τῶν πραγμάτων βέβαια, τῆς ἀρχαιότητος διὸ καὶ ὁ σοφὸς Σειράχ ἔλεγε («εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν»). Ὁ δὲ Κύριος σαφέστατα ἐδήλωσε στοὺς μαθητάς του ὅτι «διώξωσιν καὶ ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς», διὸ καὶ κατὰ τὸν θ. Παῦλον καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκονεν.

Ἐρχεται τώρα ἡ ἱστορία μετὰ τὰ γεγονότα τῆς, νὰ μᾶς ἐπικυρώσῃ τὸν κανόνα. Τὰ σατανικὰ κύματα τῆς ἀνθρωπίνης κακίας ὀγκοῦνται κατὰ τοῦ τιμοῦ Σωκράτη καὶ τὸν ποτίζουσι μετὰ τὸ θανατηφόρον κώνειον. Ἐπιτίθενται κατὰ τοῦ δικαίου καὶ ὑποστηρικτοῦ τῆς ἀρετῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ μετὰ ὄργανον τοὺς τὸν αἰμοχαρῆ Ἡρώδη ἀποκεφαλίζουν τὸν βοῶντα καὶ κράζοντα ἐλεγκτὴν («οὐκ ἔξεστί σοι...»). Καὶ ἡ νέα Ἡρωδιάδα τοῦ Βυζαντίου, ἡ Εὐδοξία, κάμνει τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον ὡς ἀποθνήσκοντα, ἐξέριστον καὶ ἐκπνεύσαντα μάρτυρα τῆς Κουκουσῶ. Ἀλλὰ οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ὁ χάρτης φθάνει, ἵνα διεκτραγωδήσῃ κανεὶς τὰς δολιοφθορίας καὶ τὰ ἐγκλήματα, τῶν ἐλεγχόμενων ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν, κακῶν ἀνθρώπων. Διώκουν ἀκόμη τὸ καλὸ οἱ κακοὶ καὶ τὸ θανατώνουν, ἵνα μὴ ἐπικρατήσῃ τοῦτο, ὅποτε θὰ ἀποθηθῶν οὔτοι ἀπὸ τὸ στίβον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν παλαίστρα καθόλου. Ἐφαρμόζουν ἐκεῖνον ποὺ παρετήρει περὶ τῶν κακῶν ὁ Σολομὼν ὅταν ἔλεγε: «δεῦτε καὶ ἀποκτείνωμεν αὐτοὺς τοὺς ἀγαθοὺς, διότι μᾶς εἶνε δύσχρηστοι». Ὅχι μόνον δὲν δύνανται οἱ φαυλόβιοι νὰ ἐπιπλεύσουν ὅταν οἱ τίμοι ἐπικρατήσουν, ἀλλὰ καὶ θὰ στιγματίζωνται, θὰ δακτυλοδεικτοῦνται καὶ θὰ ἐξοβελίζωνται. Πρὶν, λοιπόν, τοὺς ἐπιβληθῶν οἱ δίκαιες αὐτὲς κυρώσεις, συμμαχοῦν μετὰ τὸν ἀφέντη τοὺς «καὶ ἀποκτείνουσι ἔξω τῆς παρεμβολῆς» τοὺς δικαίους.

Ἐρωτᾶται ὅμως οἱ δίκαιοι χάνονται; («Καὶ ἰδοὺ ζῶμεν»)!

Ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ, ὅτι, καίτοι ἀνέκαθεν τὸ δίκαιον διώκεται καὶ πολλοὶ δίκαιοι θανατώνονται, ἐν τούτοις τὸ δικαιόμορον δίκαιον καὶ οἱ ἐν γένει πνευματικῆς ἀξίας δὲν θανατώνονται. Τοῦναντίον μάλιστα, ὅπως ὁ χρυσός, ριπτόμενος στὸ καμίνι, λάμπει, ἔτσι, διὰ τῶν ἀγῶνων, λάμπουν καὶ ἀκτινοβολοῦν οἱ δοκιμαζόμενοι. Ζοῦν καὶ διαιώνονται. Νικοῦν καὶ θριαμβεύουσι—τόσον ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ φαυλόβιοι, ἐκ τῆς συνειδήσεως ὀρμώμενοι, ἀναγυρίζουσι τὸ καλὸ. Ἐπειτα, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ μὴ ζοῦν καὶ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων νὰ μὴ ἀκτινοβολοῦν οἱ δίκαιοι Χρυσόστομοι, Ἀθανάσιοι, Παῦλοι... μάρτυρες, ἐφ' ὅσον ἀρχηγὸς καὶ ἐμπνευστὴς καὶ ἔφορος

τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ὁ Πανάγαθος Θεὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Αἰωνιότητος, «Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσιν».

Φίλε ἀναγνώστα. Ἐὰν θέλῃς κριτήριο τῆς ἠθικῆς σου προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου σου καθόλου, θὰ πάρῃς τοῦτο: «Ἐὰν πάντες καλῶς λέγουσιν ὑμῖν, οὐαί». Ἐὰν ὅμως πολλοὶ δυσαρεστοῦνται καὶ ἐλέγχονται σὲ ἀντιπαθεῖν καὶ διώκουν... οἱ κακοὶ φυσικά, γινώριζε, ὅτι βαδίζεις καλὰ. Διὸ ἀνάβανε τὸν Γολγοθᾶ σου μὲ θάρρος, μὲ αὐταπάρησιν καὶ πίστιν, ὅτι τώρα μὲν ζῶμεν «ὡς ἀποθνήσκοντες», στὸ τέλος ὅμως θ' ἀναβοήσωμεν «**νενικηκαμεν**».

3ον

«Πονηροὶ δὲ προκόψουσιν...»

(**Β' Τιμόθ. 3, 13**)

Θέλει νὰ κατατοπίσῃ τὸ νέον ἀπόστολον Τιμόθεον, ἐπὶ τῆς ἐπικρατοῦσης κοινωνικῆς καταστάσεως. Διὰ τοῦτο περιγράφει, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν θέσιν τῶν εὐσεβῶν καὶ τὸν κλῆρον αὐτῶν, ὅστις εἶναι διωγμός, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν κακότητα τῶν πονηρῶν καὶ γοήτων. «Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν», ποῦ ὅμως; «ἐπὶ τὸ χεῖρον». Σὰν τὰ λέγῃ στὸν Τιμόθεο πρόσεχε, διότι θὰ συναντήσῃς τοὺς ἐργάτες τῆς κακίας μὲ ὅλη τους τὴ μανία καὶ τὴν λύσσα. Θὰ παρουσιάζωνται ὡς προβατόσχημοι. Εἶναι ὅμως κακοποιοί, εἶναι οἱ πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ κακοῦ.

α) Τί ἔχουν πάθει οἱ πονηροὶ καὶ κακοὶ ἄνθρωποι.

Ἄνθρωποι πονηροὶ καὶ κακοί. Δὲν πρόκειται περὶ ἐκείνων ποὺ κάνουν βέβαια καὶ μερικὰ κακὰ στὴ ζωὴ τους, ἀλλὰ, τέλος πάντων, διατηροῦν καὶ τὸν ἀνθρωπισμὸν τους. Ὅχι, οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ἔννοεῖ ὁ Παῦλος, εἶναι διεστραμμένοι ψυχικά, ἔχουν πάθει μιὰ ἐσωτερικὴ διαφθορὰ καὶ ἓνα ψυχικὸ ἐκφυλισμὸ. Γιαντὸ τοὺς βλέπετε νὰ διανοοῦνται πάντα τὸ κακό. Πράττουν κάθε εἶδος κακίας. Τί θέλεις καὶ δὲν τὸ βρίσκεις ἐπάνω τους; Ὅλα τὰ ἔχουν. Κάτι ποὺ δὲν ἔχουν, εἶναι τὸ ἀγαθόν. Κατάρθωσαν νὰ ἀπεμπολήσουν κάθε ἀγαθὸ σπέρμα ἀπὸ τὴν ψυχὴ τους καὶ κάθε καλὸ καὶ ἀνθρώπινο αἶσθημα ἀπὸ τὴν καρδιά τους. Καὶ ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως; Ναι καὶ αὐτὴ ἔχει καταπνιγῆ. Φωνάζει, ἀλλὰ δὲν βρίσκει εὐήκοον οὐς. Συμβαίνει ἐκεῖνο ποὺ εἶπε ὁ Προφήτης. «τοῖς ὡσεὶ βαρέως ἤκουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔκλεισαν»· γιατί; ἵνα μὴ ποτὲ ἀκούσουν καὶ ἐπιστρέψουν σὲ θεογνωσία καὶ σωθοῦν. Εἶναι ἄνθρωποι ἀξιολύπητοι καὶ πολὺ ἀξιοδάκρυτοι.

β) Τί πράττουν οἱ τοιοῦτοι;

Ὅλα τὰ κάνουν πλὴν τοῦ καλοῦ. Στὴν ἡμερησίαν των διάταξιν ἔχει γραφῆ τὸ κακό. Καὶ προδοσία τῶν ὁσίων καὶ ἱερῶν εἶναι ἱκανοὶ νὰ κάνουν. Βεβηλώσεις καὶ ἀνοσιουργίες δὲν ἐμποδίζονται νὰ πράξουν. Σιχηνοῦνται δραμάτων καὶ ραδιουργιῶν γίνονται. Οἱ συκοφαντίες καὶ δυσφημῆσεις οὐδὲ καὶ χαρακτηρίζονται ὡς κακίαι ἀπὸ τοὺς κακοποιοὺς τούτους. Πονηροὶ καὶ κακοποιοὶ ποὺ ἀρέσκονται στὸ κακό. Γίνονται εὐκόλα χαιρέκακοι καὶ αἰμοχαρεῖς. Μὲ ἑλαφρὰ τὴν συνείδησιν βιάφουν τὰ χέρια τους στὸ αἷμα ἀθῶων ἀνθρώπων. Ἀνεμπόδιστα κατεργάζονται ἐκπαρθευσίσεις καὶ κάθε εἶδος ἀθεμιτοῦργίας. Ἴσως αὐτοὺς θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὁ Παῦλος, ποὺ ἔγραφε στοὺς Ρωμαίους, ὅτι βλέπει μερικοὺς «ἀπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοθείας... θεοσυγεί... ἐφευρετὰς κακῶν». Τούτους παρέδωκεν ὁ Θεὸς «εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα». Διὸ οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιον θανάτου εἰσὶν

(Ρωμ. 1, 28-32). Δὲν θὰ ἔλεγε κάτι τὸ ὑπερβολικὸν κανεῖς, εἰάν προσέθετεν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἄμειστοι καὶ οἱ πλέον ἐμπιστοὶ συνεργάται τοῦ Σατανᾶ!

Ἐναγωνίως, ἀναγωνῶστά μου, θὰ περιμένῃς τὴν ἐκβασίν των, πῶς δηλ. καὶ γιὰτὶ πολλὰκις βλέπομεν τοὺς τοιούτους εὐδοκίμοῦντας καὶ ἐπιπλέοντας;

Ὁ θ. Παῦλος ἀπαντᾷ, τότε μὲν ἀποδῶσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ», τῶρα δὲ ἡ προκοπὴ τους εἶναι: «προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον...».

Προκόπτουν, προοδεύουν καὶ προάγονται στὰ χειρότερα. Σοῦ προσθέτομεν, ὅτι αὐτὴν τὴν ἀγωνιώδη καὶ δικαίαν ἀπορίαν ἔχων ὁ Προφῆτης διηρωτᾷτο: «Κύριε, τί ὅδὸς ἀσεβῶν εὐδοοῦται;» Γιατί, Κύριε τῆς δικαιοσύνης, ὁ δρόμος τῶν πονηρῶν καὶ ἀσεβῶν νὰ εὐλογῆται; Καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ ἐδόθη. «Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῶσι, θέλω ἐξολοθρεῦσει αὐτούς».

4ον

«Ἐσομαι ὑμῖν εἰς Πατέρα»

(Β' Κορινθ. 6, 18)

Βλέπει τοὺς πιστοὺς ἀναμιγνυομένους μὲ τοὺς ἀπίστους καὶ ἐκφράζει φόβους. Φοβεῖται μήπως ὁ συγχρωτισμὸς αὐτὸς καὶ ἡ «ἑτεροζυγία» παρασύρῃ καὶ τοὺς πιστοὺς. Διὸ συνιστᾷ ὁ θεῖος Παῦλος: «μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες, ἀλλὰ ἐξέλθετε καὶ ἀφορίσθητε, λέγει Κύριος». Καὶ ὅταν αὐτὴν τὴν γραμμὴν, τοῦ ξεχωρισμοῦ, φυλάττετε σεῖς οἱ πιστοί, ὁ Θεὸς θὰ σᾶς εἴπῃ «ἔσομαι ὑμῖν εἰς Πατέρα καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας». Θὰ σᾶς δεχθῶ μὲ πατρικὴν στοργήν, λέγει ὁ Θεὸς στοὺς πιστοὺς του καὶ θὰ γίνω πατέρας σας καὶ σεῖς θὰ εἰσθε παιδιὰ μου. Τί περισσότερον τούτου θέλει ὁ ἄνθρωπος; Ἐπιδιώκει καὶ θέλει τὸν Πατέρα του, τὸν στοργικόν.

Δὲν ἔμπορεῖ τὸ μικρὸ παιδί νὰ ζῆσῃ χωρὶς τὴν πατρικὴν στοργήν, χωρὶς τὴν οἰκογενειακὴν θαλπωρὴν. Ἄν βοηθηθῇ ἀπὸ ἄλλους καὶ ἐπιζῆσῃ θὰ γίνῃ, κατὰ ἓνα βαθμὸν, μειοεντικὸν καὶ γενικὰ παθολογικόν. Κάτι τὸ ψυχολογικὸν θὰ τοῦ λείπῃ. Δὲν βλέπετε τὰ παιδιὰ τῶν βρεφοκομείων καὶ ὄρφανοτροφείων; Ἐχουν ὅλα τὰ ὕλικά ἀγαθὰ, τοὺς λείπει ὅμως ἡ πατρικὴ στοργή, διὸ καὶ μειοενκοῦν. Ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ κάθε ἄνθρωπος, μικρὸς ἢ μεγάλος, μορφωμένος ἢ μὴ, πολιτισμένος ἢ ἀπολίτιστος θέλει κάποιον ἀνώτερον στήριγμα. Προσφεύστατα ὁ σοφὸς Ἀριστοτέλης ἔλεγεν: «ὁ μόνος εἶναι ἢ θηρίον ἢ θεός». Ἡ ψυχὴ μας, λοιπόν, ζητεῖ τὸν Θεόν της. Καὶ ὁ Θεὸς προσφέρεται σ' ἐμᾶς ὄχι ὡς ἐξουσιαστὴς καὶ μακρὰν ἐποπτεῦων, ἀλλ' ὡς Πατέρας. «Πάτερ ἡμῶν...» εἶναι ἡ προσευχὴ τῆς καθημερινῆς μας αἰτήσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ ἱκανοποίησις τῆς ψυχῆς μας.

Πόσοι ὅμως ἐχθροὶ ραδιουργοῦντες ἐπιδιώκουν αὐτὴν τὴν πατρότητα νὰ μᾶς τὴν δηλητηριάσουν; Ἄλλοτε μὲν ἐπεμβαίνει τὸ ἀθέμιτον συμφέρον καὶ καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν τοῦ ὕλιστοῦ καὶ κάνει «θεὸν τὴν κοιλίαν του», εἶναι ὁ ἄφρων πλούσιος, ὁ καλοφαγᾶς... Πάντοτε ἡ ποικιλόμορφη ἁμαρτία ἐπιτίθεται ἀνάθεκτα καὶ χύνει τὸ δηλητήριο τῆς δυσπιστίας, γιὰτὶ ὄχι καὶ τῆς ἀπιστίας; Ταῦτα καὶ τόσα ἄλλα ὀλέθρια μέσα μεσολαβοῦν, ὥστε νὰ παγῶνουν καὶ ἀπομακρύνουν τὸν χριστιανὸν ἀπὸ τὸν πατέρα του. Γι' αὐτὸ ὁ Παῦλος ἐπιμένει: θὰ εἶναι πατέρας μας στοργικὸς ὁ Θεός. Ἄλλὰ «ἐξέλθετε ἐκ μέσου τῶν ἀπίστων καὶ ἀφορίσθητε». Φεύγετε μακρὰ τους καὶ ξεχωρισθῆτε ἀπ' αὐτοὺς, μὴ τοὺς ἐγγίσετε. Γιατί οἱ ἀπίστοι εἶναι πανώλης, εἶναι πνευματικὴ ἀρρώστεια μεταδοτικὴ. Ἐπιβάλλεται, λοιπόν, προφύλαξις.

Προβάλλει μία ένστασις εὐλογοφανής. Ναί, λέγει, ὁ πιστός, ἐγὼ θὰ ἐπικοινωνῶ καὶ συναναστρέφωμαι τοὺς ἀπίστους, ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς μὲν θὰ προσέχω, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐλπίζω νὰ τοὺς προσελκύσω στὴν ὀρθὴν πίστιν.

Κατ' ἀρχὴν δὲν ἀποκλείεται καὶ αὐτὸς ὁ δρόμος, φίλε μου. Φοβούμεθα ὅμως, ὅτι, ἐν ᾧ πηγαίνει, τρόπον τινά, νὰ σώσης κάποιον πνιγμένο, ἐνδέχεται καὶ σὺ χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσης, νὰ βρεθῆς στὴ θάλασσα. Τί σὲ συμφέρει, λοιπόν; Προσοχή, ἀπόστασις. Ἐπειτα ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος λέγει: «Τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαλ; ἢ τίς μερίς πιστῶ μετὰ ἀπίστου;»

Ἦ, ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς προσφέρεται σ' ἐμᾶς με ὅλην του τὴν πατρικὴ στοργὴ καὶ ἀγάπη, τί ὀφειλομεν ἐμεῖς; Ἀσφαλῶς, νὰ γίνωμεν παιδιὰ Του ὑπάκουα καὶ ἀγαπητά.

Παιδιὰ Του, ποῦ θὰ σεβώμεθα τὸν Πατέρα μας καὶ θὰ ζῶμεν χάριν τοῦ ὀνόματός Του. Ἐμπρός, λοιπόν «καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας».

5ον

«Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος»

(Α' Κορ. 6,12)

Πόση δόξα καὶ τιμὴ ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον! Εἶναι ὁ κύριος τοῦ σύμμαντος ἐπιγείου κόσμου. Τί λέγω μετὰ τὰ ἀεριοπροωθούμενα ἐξιχνιάζει καὶ τὸν οὐρανόν. Ἐποπτεύει τὰ πάντα, διευθύνει πολλά. Ὀλων, λέγει ὁ θεὸς Παῦλος, εἶμαι κύριος καὶ ὅλα στὴν ἐξουσία μου βρισκονται, ἀλλ' ἐγὼ θὰ ὑποταχθῶ εἰς αὐτὰ ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος». Ναί μὲν βρισκονται ὅλα στὴν ἐξουσία μου, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν θὰ ἐξουσιασθῶ καὶ δὲν θὰ ὑποταχθῶ σὲ κανένα.

α) «Ὁ ποῖος ἐξουσιασθῆ ἔξευτελίζεται. Βλέπει κανεὶς τὴν κορωνίδα τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ καὶ χαίρεται. Ἀτενίζει τὸν βασιλέα τῶν πλασμάτων, καὶ λέγει «ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὄν». Δὲν παρέρχεται ὅμως πολὺς χρόνος καὶ καλεῖται, νὰ γίνῃ θεατὴς μιᾶς περιπετείας. Ὁ χθεσινὸς ἐπαινετὸς καὶ περιβλεπτός ἄνθρωπος, γίνεται σήμερον κουρέλι. Ὑπέταχθη σὲ μιὰ ἀθῶα ὄρεξι, π.χ. στὸ κρασί ἢ στὸ χαρτοπαίγνιο. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὀδυνηρὸ καὶ ἀποτρόπαιο. Ὁ χθεσινὸς ἄνθρωπος ἔγινε δοῦλος ὑποχείριος τῆς μέθης. Μετεβλήθη σὲ ἓνα ἀξιολύπητον ἀλκοολικό. Τώρα ἔχασε τὸ πᾶν. Ἄγεται καὶ φέρεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς μέθης. Ὑπέστη τέλειον ἐξευτελισμόν. Ἐβλεπες χθὲς τὸν χαρούμενον καὶ ἐλπιδοφόρον νέο καὶ ἔλεγες· χαρὰ στὰ νεῖδα σου. Τιμὴ στοὺς γονεῖς σου καὶ δόξα στὴν πατρίδα σου. Τὸν ἴδιο νεανία συναντᾷ ἀργότερα, ράκος ἀποκαθημένης. Τί συνέβη. Περιεπλάκη στὰ δίκτυα τῆς Ἀφροδίτης. Ὑπέστη καὶ ὑποδούλωσι στὸ πάθος. Ἐχασε τὸν ἀνθρωπισμὸ του, τὴν προσωπικὴν καὶ κοινωνικὴν του ἀξιοπρέπεια. Δυστυχισμένε ἄνθρωπε τί ἤσουν καὶ τί ἀπέγινες! Κατήνητες σὰν τὸν ἄσωτον. Κατερρακάθης.

Ὁ Δημιουργὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον κυρίαρχον τῆς κτίσεως· «καὶ ἀρχέτωσαν... πάσης τῆς γῆς». Ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον ἠθικὴ προσωπικότητα, «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» καὶ μετὰ σκοπὸν τὸ καθ' ὁμοίωσιν. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔκανε μιὰ τραγικὴ ἀντιστροφή τῶν πραγμάτων. Ἀντήλλαξε τὰ μέσα πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ ἔτσι ὑπέταγῃ στὰ κτίσματα καὶ στὰ πάθη του.

Σὲ ποιά ἀσυγχώρητη περιπέτεια ἔπεσε ὁ ἀξιοθρήνητος ἄνθρωπος! Ὁ ἐξουσιαστὴς κατεξουσιάσθη ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ὑπέστη ἀνεπανόρθως.

ἔξουτελισμόν. Προωρίζετο γὰρ τέλειος καὶ ἅγιος καὶ κατήνησε ἔξουσιασθεὶς, ἀξιολύπητος.

Ἐνα ἀνέκδοτο θὰ παραστήσῃ ἀνάγλυφο τὴν ὑποδούλωσι τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἁμαρτίαν. Σὲ ἕνα ζωγράφου ἀνετέθη νὰ ζωγραφίσῃ μιὰ εἰκόνα τοῦ Κυρίου. Οὐδὸς μὲ πρότυπον ἕνα θαυμασίον νεανία ἐφιλοτέχνησε μιὰ θαυμασία εἰκόνα. Μετὰ πολλὰ ἔτη τοῦ ἀνετέθη νὰ ζωγραφίσῃ τὸν Ἰούδα. Ἐσπευσε σὲ μιὰ ομάδα ἀλητοπαίδων νὰ βρῆ ἕνα πρότυπον. Εὐρήκε. Ποῖον νομίζετε; Τὸ ἴδιο τὸ παιδί... Ἄλοιμονον, ἡ παραστρατημένη ζωὴ του τὸ μετέβαλε σὲ Ἰούδα. Ὅποῦος ἔξουτελισμός!

β) Ὁ κίνδυνος ἀπατηλὸς καὶ ἐνδεχόμενος. Μὴ νομίσῃς, φίλε μου, ὅτι ἀμέσως ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ καλὸς θὰ μεταπέσῃ στὸ κακό. Ὅχι. Αὐτὴ ἡ κατάντια θὰ ἔλθῃ σιγὰ—σιγὰ. Σήμερα θὰ γίνῃ μόνον ἕνα βῆμα διολισθήματος στὸ κακό. Τοῦτο θὰ τὸ δικαιολογήσῃ ἡ συνειδήσις μὲ ἕνα «δὲν πειράζει, δὲν θὰ τὸ ξανακάνω»... Μεθαύριο θὰ ἐπαναληφθῇ—σὲ μεγαλεῖτερη πτώσι. Καὶ ἡ δικαιολογία: «μὰ δὲν βλέπεις πόσοι ἄλλοι τὸ κάνουν»... Ἐτσι σιγὰ—σιγὰ, κυλῶν καὶ κατακυκλώνοντας ὁ ἀπρόσεκτος ἄνθρωπος θὰ βρεθῇ στὸν πυθμένα. Ἐκεῖ θὰ καταντήσῃ, πὺ τὸ ἄσπλαγχο πάθος τὸν κατερράκωσε τελείως. Ἡ ψυχολογία λέγει. ἀπὸ τὴν ἔξιν δημιουργεῖται ἡ συνήθεια καὶ ἀκολουθεῖ τὸ πάθος. Ἐὰν δὲ καμμιά ἀναλαμπὴ φωτεινὴ φανῇ, ὁ ἴδιος ὁ δοῦλος τῆς κακίας θὰ εἴπῃ: «θέλω, ἀλλὰ δὲν μπορῶ...».

Πολλοὶ ἄνθρωποι, φοβούμενοι τὴν φθορὰ τοῦ χαρακτήρος των, ἀπὸ τίς κακὲς συνήθειες ἀποφεύγουν πολλάκις καὶ τὰ πιὸ ἀθῶα καὶ ἀδιάφορα πράγματα νὰ κάνουν, π.χ. τὸ τσιγάρο, τὸν καφέ... Φοβούμεθα, σοῦ λέγουν, μήπως μὲ τὴν καθημερινὴ χρῆσιν ἐξουσιασθῶ. Δικαίως δὲ σὲ κάθε των ἐνέργεια ἐφαρμύζουν τὴν σύστασι τοῦ θεοῦ Παύλου: «εἶτε οὖν ἐσθίετε, εἶτε πίνετε πάντα πρὸς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε».

δον

«Οὐκ εἰμι ἀπόστολος; οὐκ εἰμι ἐλεύθερος;»

(Α' Κορ. 9, 1)

Ὁ ἀσύλληπτος κολοσσὸς τῆς γνώσεως, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πίστεως ἀτενίζει τοὺς γύρω του μὲ πνεῦμα ἀγάπης καὶ οἰκοδομῆς των. Γι' αὐτὸ εὐχαρίστας καὶ ἐλευθέρως θέτει μερικὸν περιορισμὸν στὸν ἑαυτό του. Σὰς βλέπω, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στοὺς Κορινθίους, πολὺ ἀδύνατους στὴν πίστι καὶ κλονιζόμενους ἀκόμη. Βλέπω τὴν συνειδήσι σας εὐσκανδάλιστη. Χάριν, λοιπόν, τῆς συνειδήσεώς σας δὲν θὰ τολμήσω νὰ φάγω κρέατα ποτέ, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. Ἄς μὴ νομίσῃ ὅμως κανεὶς, ὅτι ἔχανε ἀπὸ τὸ ἀποστολικὸ τοῦ ἀξίωμα ἢ τὴν προσωπικὴ του ἐλευθερία ὁ Παῦλος. Ἰδοὺ πῶς ὁ ἴδιος θέτει τὸ ζήτημα. «Οὐκ εἰμι Ἀπόστολος; οὐκ εἰμι ἐλεύθερος;»... Ἄλλ' ὁ Παῦλος καὶ ἀπόστολος, καὶ ἐλεύθερος ἦτο, χάριν τῶν ἀδελφῶν του ὅμως ἔκανε τὴν ὑποστολὴ αὐτῆ.

Τὸ ἴδιο ἐρώτημα δύναται ὁ καθένας μας νὰ θέσῃ: «δὲν εἰμαι, λοιπόν, ἐλεύθερος;»

α) Ναι, φίλε μου, εἶσαι ἐλεύθερος. Εἶσαι λογικὸς, αὐτεξούσιος καὶ κύριος τοῦ ἑαυτοῦ σου. Ἐτσι ἄλλωστε δὲν ἐβγήκες ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Διμουργοῦ σου, πλασθεὶς «κατ' εἰκόνα Θεοῦ;».

Εἶναι λοιπόν ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερη προσωπικότης. Μαρτυρεῖται ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ζωὴ. Καὶ ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος ἐργάζεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἔτσι καὶ ἄλλως, τώρα καὶ αὔριο θ ε λ η μ α τ ι κ ἄ.

Ἄκομη καὶ δέσμιος, φυλακισμένος, ἀν βρεθῆ, δὲν στερεῖται ὅλης τῆς ἐλευθερίας του, δι' ὃ καὶ ἀντιδρᾷ, ἐλεύθερα σκεπτόμενος καὶ ἐνεργῶν, κηρύττων «ἀπεργίαν πείνης». Ἄκομη ἡ ἐλευθερία του ἀποδεικνύεται καὶ μὲ τὸ ὅτι σπουδάζει γράμματα, τέχνες, ἐπιστῆμες. Δημιουργεῖ τέλος πολιτισμόν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ζῶα ποὺ εἶναι στάσιμα αἰωνίως.

Μὲ τὰς ἐπιστημονικὰς του προόδους κατορθώνει νὰ ἐξιχνιάζη γῆ, θάλασσα καὶ οὐρανόν. Δύναται (διὰ τοῦ ραδιοφώνου του) νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ ἄλλους ξένους καὶ μακρυνούς κόσμους.

Τέλος ὁ διανοούμενος καὶ ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἀναπτύσσει καὶ καλλιεργεῖ ἀρετὲς ζηλευτές. Τὸν καλεῖ ἡ πατρίδα καὶ δὲν φυγομαχεῖ. Ἄγωνίζεται, πολεμεῖ... Ἐπιδεικνύει ἀνδρεία, φιλοπατρία, αὐτοθυσία. Γίνεται Κόδρος, Θησεύς, Ἰεφθάς. Ἐπιδίδεται σὲ κοινωνικὰ ἔργα μὲ σωφροσύνη, τιμιότητα, δικαιοσύνη καὶ ἀγάπη. Ἀποβαίνει φιλόθρωπος, ἀλτροῦστῆς, ἀλληλέγγυος. Πολλάκις θυσιάζεται. Προσφέρει τὸν ἑαυτόν του ὀλοκαύτωμα στὸ βωμὸ τῆς οἰκογενείας, τῆς πατρίδος, τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πίστεως. Ἔτσι ἔχοντες τὴς στρατιᾶς τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων. Τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ Ἀρκαδίου, τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Σουλιωτῶν. Τὴν προσφορὰν τῶν πάτερ Δαμιανῶν. Τὸ μαρτύριον τῶν πολυαριθμῶν ἑκατομμυρίων τῶν μαρτύρων «γὰρ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστι τὴν ἀγία».

Ἄν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦτο ἐλεύθερος, θὰ ἤθελε καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ θυσιασθῆ, ὅταν ἐκεῖνος θέλῃ;

β) Ὅχι δὲν εἶναι ἐλεύθερος! Εἶναι ἐλεύθερος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἡ ἐλευθερία του κινεῖται ἐντὸς ὀρισμένου πλαισίου ἐλευθερίας. Ἀπόλυτος ἐλεύθερος εἶναι μόνον ὁ Θεός. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι παντοδύναμος. Κινεῖται ἐντὸς τῶν φυσικῶν, λογικῶν καὶ ἠθικῶν ὀρίων τῶν δυνάμεών του. Δύναται π.χ. ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐξουσιάσῃ ὅλο τὸ στερεώμα τοῦ οὐρανοῦ;

Ἐπίσης τὴν ἐλευθερίαν του περιορίζουν τὰ ἠθικὰ ὅρια. Δύναται νὰ καταπῆ μὴ δόσι μορφίνης; Αὐτὸ εἶναι αὐτοκτονία, δηλαδὴ πρᾶξις ἠθικῶς ἐπιλήψιμος.

Δύναται νὰ τραβήξῃ τὴν σκανδάλη τοῦ ὄπλου του κατὰ τοῦ συνανθρώπου του;

Τέλος, ὁ Παῦλος καὶ ἓνα ἄλλο περιορισμὸ ἐλευθερίας μᾶς ὑπενθυμίζει. «Οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα». Γιατί; «Ἴνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω». Προκειμένου μὲ τὴν ἐλευθερία μου πρᾶξι μὴ γίνω αἷτιος σκανδάλου, ζημίας καὶ βλάβης στὸν πλησίον μου, ἄς μὴ χρησιμοποιήσω τὴν ἐλευθερίαν μου. Γιατί «οὐαὶ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται». Ἐν ᾧ δηλαδὴ εἶναι ἀνένδοτος πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος, «μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους», πρὸ τῆς διεκδικήσεως τοῦ ἠθικοῦ, βέβαια, δικαίωματος φέρεται ἐφεκτικῶς. Ἐφ' ὅσον τοῦτο προσκροῖε στὴν ἠθικὴ ὀφέλεια τοῦ συνανθρώπου μου δὲν τὸ ζητῶ καίτοι μοῦ ἐπιτρέπεται.

Χωρὶς νὰ δικαιολογοῦνται «οἱ δῆθεν εὐσκανδάλιστοι», ἐνδείκνυται μὲ σοφία νὰ κάνωμε χρῆσι τῆς ἐλευθερίας μας. Μέτρον ἄς τίθεται πάντοτε ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη.

7ον

«Ὡρα ἡμᾶς... ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι»

(Ρωμ. ΙΓ', 11)

Ρίπτει μὴ ματιὰ στὶς χῶρες ὁ Παῦλος, καὶ βλέπει ἓνα ὕπνο βαρὺ νὰ ἔχη καταλάβει τοὺς λαούς. Δὲν εἶναι ἓνας τακτικὸς καὶ φυσικὸς ὕπνος. Εἶναι ὁ διαβρωτικὸς ὕπνος τῆς ἀποστασίας καὶ τῆς ἁμαρτίας, δι' αὐτό,

σάν ἐντεταλμένος, ἀπευθύνει παντοῦ τὸ ἐγερτήριο σάλπισμα: ἡ νύκτα ἐπέ-
ρασε, τώρα εἶναι «ὥρα ἡμᾶς., ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι». Μὴ κοιμᾶσθε πλέον
τὸν ὕπνον τῆς ἀμαρτίας. Ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ ζυπνήματος. Ἐγείρεσθε!

Ὡρα ζυπνήματος. Ἐὰν τότε ὁ εἰδωλολατρικός κόσμος
ἐδικαιολογεῖτο νὰ κοιμᾶται, γιατί δὲν ὑπῆρχε φῶς, δὲν ἤκουοντο ζωογόνα
σαλπίσματα, σήμερα ἡ κατάσταση μετεβλήθη ἄρδην. Σήμερα τὸ χριστιανικὸ
φῶς ἔχει καταγάσει τὴν οἰκουμένη. Ζοῦμε τώρα ὑπὸ τὴν χριστιανικὴν
ὕψηλο. Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἔχει μεταφρασθῆ σὲ ἐννεακόσιες γλῶσ-
σες καὶ διαλέκτους. Χριστιανικοὶ ναοὶ ὑπερψοῦνται παντοῦ. Ἡ πίστις τοῦ
Χριστοῦ διαπνέει τὸν νοῦν καὶ θερμαίνει τὴς ἀνθρώπινες καρδιές. Δὲν
ζητᾶμε τώρα εὐαριθμους χριστιανούς, ἀλλ' ὀλιγοστούς μὴ χριστιανούς. Τὸ
χριστιανικὸ φῶς ἐμπνέει σήμερα τὴν τέχνη, τὴν ἐπιστήμη, τὸν πολιτισμὸν
καὶ γενικὰ ὅλες τὴς φάσεις τῆς ζωῆς μας. Πρὸ δεκαετίας περίπου ἐπε-
σκέφθη τὴν Ἑλλάδα καὶ ὠμίλησε στὸ Πανεπιστήμιον ὁ καθηγητὴς τοῦ
Διεθνούς Δικαίου στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου κ. Σμίθ. Μεταξὺ τῶν
ἄλλων εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὁ Χριστιανισμὸς εἰσδύει σιγά-σιγά καὶ δια-
μορφώνει τὸν πολιτισμὸν μας. Γίνεται ἡ βᾶσις τοῦ πολιτισμοῦ σὲ ὅλες τὴς
ἐκφράσεις του. Ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τοῦ Διεθνούς Δικαίου. Τώρα προσπα-
θοῦμε νὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ ἀρχαὶ τοῦ Εὐαγγελίου στὴς σχέσεις μεταξὺ τῶν
Λαῶν».

Ποιός, λοιπόν, θὰ δικαιολογηθῆ νὰ μὴ ἐγερθῆ ἀπὸ τὸν ἠθικὸν λήθαργον;
Ἀναρχαία εἶναι ἡ ἔγερσις ὅλων μας, κυρίως ὁμοῦ τῶν γονέων. Πῶς
οὔτοι θὰ παιδαγωγῆσουν τὰ παιδιά τους, ἂν δὲν ἔχουν φωτισθῆ ἀπὸ τὸ φωτο-
βόλον καὶ ζωοποιῦν φῶς τοῦ Χριστοῦ; Ἄς ἀκούσουν τὸν μεγάλον παιδα-
γωγὸν τῆς Γερμανίας, τὸν Φαῖρσερ, νὰ τοὺς λέη: «μόνον ἡ διδασκαλία τοῦ
Χριστοῦ συνδυάζει ἀγάπην καὶ ἡρωισμό. Δημιουργεῖ θέλησιν ἰσχυρά, πού
ὑπερνικᾷ τὸν κόσμον καὶ δίδει δύναμιν στὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀγῶν καὶ ἠθικῶν
ἰδανικῶν».

Ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸ ἀκτινοβολοῦν φῶς τοῦ Χριστοῦ οἱ «ἐγερθέντες»
γονεῖς θὰ κατηχήσουν τὰ παιδιά των στὸ καλόν. Ἐτσι αὐτὰ θὰ ἐργασθοῦν
αὔριον «γιά τὸν Χριστοῦ τὴν πίστι τὴν ἀγία...» καὶ γιά μιὰ Ἑλλάδα «στοῦ
Χριστοῦ τὸ φῶς λουομένη».

Τέλος, μὴ λησμονῶμεν, ὅτι σήμερα ἡ αὔριον θὰ κληθῶμεν ν' ἀποχαι-
ρετήσωμεν τὸν πλανήτην αὐτόν. Μετὰ δὲ τοῦτο «κρίσις» σημειώνει ὁ
Παῦλος. Σκεφθῆτε τί ἔπαθαν αἱ πέντε μωραὶ παρθένοι μετὰ τὴν ὑπνηλία τους.
Ἐχασαν τὸν Νυμφίον γιά πάντα! Ἦκουσαν «οὐκ οἶδα ὑμᾶς», γιατί, «χρο-
νίζοντος τοῦ Νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον...». Τὸ ἴδιον δὲν
ἔπαθε καὶ ὁ ἄφρων; Ἐκοιμήθη κάτω ἀπὸ τὰ πλάνα ὑλικά ἀγαθὰ του καὶ
ἔχασε τὴν αἰωνιότητα.

Μὴν ἀπατόμεθα ἀπὸ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ ἀπὸ τὰ θέληγτρα τοῦ ἀπα-
τηλοῦ κόσμου. «Ὅλα αὐτὰ θ' ἀντιπαρέλθουν. Θὰ μείνη ὁμοῦ ὁ Θεὸς τῆς
δικαιοσύνης, ὅστις «ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἧ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην...»,
δι' ὃ «ὥρα ὑμᾶς ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι»

8ον

«Μεῖζονα πλοῦτον ἠγησάμενος... τὸν ὄνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ» (Ἐβρ. ΙΑ', 26)

Τὸν κατεδίωκον τὰ πλούτη καὶ τὰ ἀξιώματα. Ἐκεῖνος τί ἐπροτίμη-
σεν ὁμοῦ; Ἀντὶ τῶν θησαυρῶν τῆς Αἰγύπτου, ὁ Μωϋσῆς ἐπροτίμησε τὴς

συγκραουχίες με τὸν Ἑβραϊκὸ λαό. Καὶ ὁ τίμιος χριστιανὸς τί ἐνδείκνυται νὰ προτιμᾷ; «Μεῖζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τὸν ὄνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ». Ὁφείλεις, συνιστᾷ ὁ Παῦλος, νὰ προτιμᾷς ὄχι τις ἀνέσεις, ἀλλὰ τις περιφρονήσεις, χάριν τοῦ Χριστοῦ.

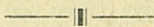
Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ἐκλέγονται καὶ προτιμοῦν τις εὐκολίες τῆς ζωῆς, τις ἀνέσεις, τὸ ἄκοπο κέρδος. Οὗτοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι τῆς χαλαρᾶς συνειδήσεως καὶ τῆς ζωῆς τῶν δικαιοματίων, χωρὶς βέβαια ὑποχρεώσεις. Εὐτυχῶς ὅμως καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴ μας, ποὺ ὑπάρχουν ἄνθρωποι «ἡγησάμενοι τὸν ὄνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ» ὡς τὸν μεγαλύτερον πλοῦτον τῆς ζωῆς των.

Εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ καθήκοντος. Σὲ κάθε των πράξι ἐρωτοῦν τὴν συνειδήσιν των. Εἶναι καθήκον καὶ τίμιον τὸ πρακτέον; Ἐὰν πάρουν θετικὴ ἀπάντησι, προχωροῦν περιφρονοῦντες τὰ σχόλια τοῦ κόσμου. Ἐνδέχεται, πράττοντες τὸ καθήκον των, νὰ τοὺς εἰρωνευθοῦν, νὰ τοὺς χλευάσουν καὶ ὑβρίσουν, ἴσως δὲ καὶ τοὺς διώξουν. Τί θὰ κάμουν οἱ τίμοι ἐργάται τοῦ ἀγαθοῦ τότε; Ὅθ ὀρρωδῆσουν καὶ θὰ ὑποστείλουν τὴν σημαία των; Ὅχι. Οὐδέποτε. Ὅθ βαδίσουν ἐμπρὸς σημαιοφόροι ἀκαταμάχητοι. Ὅθ προχωρήσουν με παρρησία. Ἀκόμη δὲ καὶ με αὐταπάρνησι καὶ θυσία θὰ προχωρήσουν στὸ καθήκον των. Ἔτσι δὲν ἐβάδιζε καὶ ὁ ἀπόστολος Πέτρος ὅταν στὴν διαταγὴ τοῦ ἄρχοντος νὰ παύσῃ, ἀντέταξε τὸ «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις»! Ἐννοεῖται πάντοτε, ὅτι οἱ χριστιανοὶ καὶ στὴν ἐκτέλεσι τοῦ καθήκοντος χωροῦν με σύνεσι, με αὐτογνωσία καὶ ταπεινοφροσύνη. Καὶ τοῦτο, διότι οἱ φέροντες «τὸν ὄνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ» ἐργάζονται ὄχι πρὸς τὸ «θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις», ἀλλὰ γιὰ «τὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ». Ἐὰν ὁ Παῦλος ἔλεγε, «ἐγὼ τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ βαστάζω», τὸ ἔλεγε με βαθεῖα συναίσθησι τῆς ἀναξιότητός του καὶ τῆς τιμῆς ποὺ ὁ Χριστὸς τοῦ ἔκανε.

Ἄληθεια πόση τιμὴ, νὰ ὄνειδίζεται κανεὶς χάριν τοῦ Χριστοῦ! «ἀστατοῦμε καὶ ὄνειδιζόμεθα»!

Σὰν εὐλογο ἐρώτημα προβάλλει τὸ δίλημμα. Οἱ λέγοντες ὅτι φέροντες τὸν ὄνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ ἐνδείκνυται νὰ φέρωνται ὡς κοῦφοι καὶ ὑψοῦντες τὸν αὐχένα ἢ ὡς κρυπτοχριστιανοί; Καὶ τὰ δύο εἶναι ἀκρότητες καὶ συνεπῶς ἀπόβλητα. Ὅθ θεωρηθῆς τίμιος μαθητῆς Ἐκείνου καὶ ἀξίως φέρον τὸν «ὄνειδισμὸν» χάριν Αὐτοῦ, ὅταν ἐσωτερικῶς μὲν ἔχῃς ἐνσαρκωθῆ τὸν Χριστόν, ἀποβλέπων δὲ ὄχι στὶς κρίσεις τοῦ κόσμου, ἀλλὰ εἰς τὴν οὐράνιον «μισθαποδοσίαν».

Ἄρχιμανδρίτης ΙΑΚΩΒΟΣ ΛΙΑΡΟΜΜΑΤΗΣ

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ (*)

Δευτέρα συζήτησις

28η Σεπτεμβρίου 1966.

Πάντοτε ἐκυβερνᾷτο ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἶχε κάμει τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ σκοπὸν ὅλων τῶν πράξεών του. Ἦτο εὐχαριστημένος, ὅταν θὰ ἐσήκωνεν ἓνα ἄχυρον ἀπὸ τὸ ἔδαφος, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ζητῶν νὰ εὔρη μόνον Αὐτόν, καὶ τίποτε ἄλλο, οὔτε ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ δῶρά Του.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 621 τοῦ προηγουμένου τόμου (1955).

Ἐπὶ μακρὸν εἶχεν ἀνησυχῆσαι ἀπὸ μίαν βεβαίαν σκέψιν, ὅτι αὐτὸς ἦτο χαμένος· ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν πείσουν περὶ τοῦ ἀντιθέτου. Συχνὰ διελογίζετο: «Δὲν ἔχω ἐνασχοληθῆ μετὰ τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν, παρὰ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ προσεπάθησα νὰ ἐργάζωμαι μόνον δι' Αὐτόν· ὁ,τιδὴποτε συμβῆ εἰς ἐμέ, εἴτε χαθῶ, εἴτε σωθῶ, θὰ συνεχίζω πάντοτε νὰ ἐνεργῶ ἀγνώως, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Θὰ ἔχω αὐτὸ τὸ καλὸν τοῦλάχιστον, ὅτι μέχρι θανάτου θὰ κάμνω πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ, διὰ νὰ Τὸν ἀγαπῶ». Καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ διανοητικὴ ἀνησυχία διήρκεσε ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων αὐτὸς ὑπέφερε πολὺ.

Ἡ ζωὴ του ἦτο πλήρης τελείας ἐλευθερίας καὶ συνεχοῦς χαρᾶς. Ἐλογάριαζε τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἦτο εὐγνώμων εἰς τὸν Θεόν, διότι ἀκόμη συνέχιζε νὰ τοῦ χορηγῆ τὰς δωρεάς του ἐν ἀφθονίᾳ.

Ἐλεγεν ὅτι, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν μίαν συνήθειαν συνομιλίας μετὰ τοῦ Θεοῦ συνεχῶς, καὶ ν' ἀναφέρωμεν εἰς Αὐτὸν πᾶν ὅ,τι κάμνομεν, πρέπει ἐν πρώτοις νὰ ἀποταθῶμεν πρὸς Αὐτὸν μετὰ κάποιαν ἐπιμέλειαν· ἀλλὰ ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγην ἄσκησιν θὰ εὕρωμεν τὴν ἀγάπην Του ἐσωτερικῶς, νὰ μᾶς ἐξερεθίζῃ εἰς αὐτὴν, χωρὶς καμμίαν δυσκολίαν.

Ἀνεμνευον, ὕστερον ἀπὸ τὰς εὐχαρίστους ἡμέρας τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωκε, νὰ εἶχε μετὰ τὴν σειρὰν του πόνον καὶ θλιψίν· ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀνήσυχος δι' αὐτό, ἐπειδὴ ἐγνώριζε πολὺ καλά, ὅτι, ὅπως αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἠδύνατο νὰ κἀνῃ τίποτε μόνος του, ὁ Θεὸς δὲν θὰ παρέλιπε νὰ τοῦ δώσῃ δύναμιν νὰ τοὺς ὑποφέρῃ.

Ὅταν παρείχετο μία εὐκαιρία νὰ ἐκτελέσῃ κάποιαν ἀρετὴν, παρέδιδε τὸν ἑαυτὸν του πρὸς τὸν Θεὸν λέγων: «Κύριε, δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ κάμω αὐτό, ἐκτὸς ἐὰν Σὺ με καταστήσῃς ἱκανόν»· τότε ἐλάμβανε δύναμιν περισσοτέραν ἀπὸ ἀρετὴν.

Ὅταν ἀπετύγγανεν εἰς τὸ καθῆκόν του, μόνος ὡμολόγει τὸ σφάλμα του, λέγων εἰς τὸν Θεόν: «Ποτὲ δὲν θὰ κάμω διαφορετικά, ἐὰν Σὺ με ἀφήσῃς μόνον· μόνον Σὺ ἐμποδίζεις τὴν πτώσιν μου καὶ βελτιώνεις ὅ,τι εἶναι ἐσφαλμένον». Ἐπειτα ἀπὸ αὐτό, δὲν εἶχε πλέον καμμίαν ἀνησυχίαν εἰς τὴν ψυχὴν του.

Ἐλεγεν ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὸν Θεὸν μετὰ τὴν μεγίστην ἀπλότητα, ὁμιλοῦντες εἰς Αὐτὸν εἰλικρινῶς καὶ ἐλευθέρως καὶ ζητοῦντες τὴν βοήθειάν Του εἰς τὰς ὑποθέσεις μας, ἀκριβῶς ὅπως συμβαίνουν. Ὅτι ὁ Θεὸς ποτὲ δὲν παρέλειψε νὰ ἀπαντᾷ, ὅπως ὁ ἴδιος εἶχε συχνὰ πείραν.

Τελευταίως εἶχε μεταβῆ εἰς τὸ Βουργούνδιον διὰ νὰ ἀγοράσῃ οἶνον διὰ τὴν Κοινότητα, καθῆκον ὅχι πολὺ εὐχάριστον, διότι δὲν εἶχε κλίσιν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ διότι ἦτο χλωλὸς καὶ δὲν ἠδύνατο

νά πηγαίνῃ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τοῦ πλοίου εἰς τὸ ἄλλο, διότι ἦτο γεμάτο ἀπὸ βαρέλια, παρὰ ἀνέβαινε ἐπάνω εἰς τὰ βαρέλια, διὰ νὰ περάσῃ εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ πλοίου· ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτὸς δὲν ἀνησύχησε δι' αὐτό, οὔτε διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ οἴνου. Εἶπε καθ' ἑαυτόν: «Ἦτο ἰδική Του δουλειά, αὐτὸς ἦτο γύρω»· καὶ ὅτι αὐτὸς ὕστερον εὔρισκεν αὐτὴν καλῶς ἐκτελεσθεῖσαν. Καὶ ὅτι ἐστάλη εἰς τὴν Auvernie τὸ προηγούμενον ἔτος διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν. Ὅτι αὐτὸς δὲν ἠδύνατο νὰ εἶπῃ πῶς ἐπέρασε, παρὰ μόνον ὅτι ἐπέρασε πολὺ καλά.

Τοιοιουτρόπως, λοιπόν, εἰς τὴν ἐργασίαν του, εἰς τὸ μαγειρεῖον, (πρὸς τὸ ὁποῖον εἶχε φυσικῶς μεγάλην ἀποστροφὴν) ἐπειδὴ εἶχε συνηθίσει νὰ κάμνῃ τὸ πᾶν ἐκεῖ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ προσευχὴν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, εὔρισκε τὸ κάθε τι εὐκολον κατὰ τὰ 15 ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα εἰργάζετο ἐκεῖ.

Ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος μὲ τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο τώρα· ἀλλ' ἦτο τόσοσ ἐτοιμος ν' ἀφήσῃ αὐτὴν, ὅπως ὁ προηγούμενός του ἔκαμεν, ἀπὸ τότε ποῦ εὔρισκε πάντοτε εὐχαρίστησιν εἰς κάθε κατάστασιν, ἀσχολούμενος μὲ μικρὰ πράγματα διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸν οἱ ὠρισμένες ὥρες προσευχῆς δὲν διέφερον ἀπὸ τὰς λοιπὰς. Ἀπεχώρει διὰ νὰ προσευχηθῇ, συμφώνως πρὸς τὰς κατευθύνσεις τοῦ πνευματικοῦ πατρός του· ἀλλὰ δὲν ἐχρειάζετο πολὺν χρόνον πρὸς ἀποχώρησιν, οὔτε τὸν ἐπεζήτηει, διότι καὶ ἡ μεγαλειτέρα του ἐργασία δὲν τὸν περιέσπα ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἐγνώριζε τὴν ὑποχρέωσίν του νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν εἰς ὅλα τὰ πράγματα. Προσεπάθει νὰ τὸ κάμῃ, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἐνὸς «διευθυντοῦ» νὰ τὸν συμβουλεύῃ· εἶχεν ἀνάγκην ἐνὸς «ἐξομολόγου» νὰ τὸν συγχωρῇ. Ἦτο πολὺ εὐαίσθητος διὰ τὰ σφάλματά του, ἀλλ' ὄχι ἀπηλπισμένος ἀπὸ αὐτά. Ἐξωμολογεῖτο αὐτὰ εἰς τὸν Θεόν καὶ δὲν παρεκάλει διὰ νὰ τοῦ τὰ συγχωρήσῃ. Ὅταν ἔκαμεν τοιοιουτρόπως, τότε ἐπανελάμβανεν εἰρηνικῶς τὴν συνήθη του ἐξάσκησιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς λατρείας.

Εἰς τὴν ἀνησυχίαν τοῦ πνεύματός του δὲν συνεβουλεύθη κανένα, ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἐγνώριζε μόνον διὰ τὸ φωτὸς τῆς πίστεως, ὅτι ὁ Θεὸς ἦτο παρών, ἠὲχαριστεῖτο κατευθύνων ὅλας του τὰς πράξεις πρὸς Αὐτόν, π.χ. κάμνων αὐτὰς μὲ μίαν ἐπιθυμίαν νὰ Τὸν εὐχαρίστησῃ καὶ ἄφηνε νὰ ἔλθῃ ἐξ Αὐτοῦ ὅ,τι δῆποτε.

Ἐλεγεν ὅτι ἄχρηστοὶ σκέψεις τὰ καταστρέφουν ὅλα, ὅτι τὸ κακὸν ἤρχισεν ἀπὸ ἐκεῖ· ἀλλ' ὅτι ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα φιλόπονοι, νὰ ἀπορρίπτωμεν αὐτὰς εὐθὺς ὡς διακρίνομεν τὴν προπέτειάν των εἰς τὸ ἔργον ποῦ κάμνομεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν, διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ νὰ ἐπιστρέφωμεν εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν μας μὲ τὸν Θεόν.

Εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτὸς συχνὰ διήλθε τὸν διὰ προσευχὴν προσδιωρισμένον χρόνον μὲ τὸ νὰ ἀπορρίπτῃ πεπλανημένας σκέψεις καὶ νὰ ἐπανέρχεται εἰς αὐτάς. Ποτὲ δὲν ἠδύνατο νὰ κανονίσῃ τὴν ἀφοσίωσίν του μὲ ὠρισμένας μεθόδους, ὅπως κάμνουν μερικοί. Οὐχ ἦττον, κατ' ἀρχὰς εἶχε κάμει τὰς σκέψεις του δι' ὀλίγον καιρὸν, ἀλλ' ὕστερον ἀπεμακρύνθη εἰς ἓν ζήτημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ.

“Ὅλαι αἱ σωματικαὶ νεκρώσεις καὶ ἄλλαι ἀσκήσεις εἶναι ἀνωφελεῖς, ἀλλά, ἐπειδὴ αὐταὶ χρησιμεύουν διὰ νὰ φθάσουν οἱ πιστοὶ εἰς τὴν ἔνωσιν μὲ τὸν Θεὸν δι' ἀγάπης, θὰ ἐξήταζεν αὐτὸ καλῶς, καὶ θὰ εὗρισκε τὴν συντομωτέραν ὁδὸν νὰ ὑπάγῃ κατ' εὐθεῖαν εἰς Αὐτὸν διὰ μιᾶς συνεχοῦς ἐξασκήσεως ἀγάπης καὶ κάμνων ὅλα τὰ πράγματα πρὸς χάριν Του.

Ἐλεγεν ὅτι ὀφείλομεν νὰ κάμνωμεν μίαν μεγάλην διάκρισιν μεταξύ τῶν πράξεων τῆς «κατανοήσεως» καὶ ἐκείνων τῆς «θελήσεως», ὅτι αἱ πρῶται ἦσαν συγκριτικῶς μικρότερας ἀξίας. “Ὅτι ἡ μόνη μας ἀσχολία ἦτο νὰ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ εὐχαριστούμεθα ἐν Θεῷ. “Ὅτι ὅλα τὰ δυνατὰ εἶδη νεκρώσεως, ἐὰν αὐτὰ ἦσαν κενὰ ἀπὸ ἀγάπην Θεοῦ, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξαλείψουν οὔτε μίαν ἁμαρτίαν. “Ὅτι ἡμεῖς ὀφείλομεν, χωρὶς ἀδημονίαν, νὰ ἀναμένωμεν τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κοπιᾶζοντες ἀπλῶς νὰ Τὸν ἀγαπῶμεν μὲ ὅλην μας τὴν καρδίαν. “Ὅτι ὁ Θεὸς ἐφάνετο νὰ εἶχε δώσει τὰς μεγαλειτέρας εὐνοίας καὶ χάριτας εἰς τοὺς μεγαλειτέρους ἁμαρτωλοὺς, ὑπερῆχειλιζον ἀπὸ ἔλεος.

“Ὅτι οἱ μεγαλιτέροι πόνοι ἢ εὐχαριστήσεις αὐτοῦ τοῦ κόσμου, δὲν συνεκρίνοντο μὲ ὅ,τι εἶχεν ἀποκομίσει ἀπὸ τὴν πεῖραν τῆς ζωῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ. Οὕτω δὲν ἐπρόσεχε διὰ τίποτε, καὶ δὲν ἐφοβεῖτο τίποτε, ἐπιθυμῶν μόνον ἓνα πράγμα, τὸν Θεόν.

Δὲν εἶχεν ἀνησυχίαν, διότι ἔλεγεν: «ὅταν ἀποτυγχάνω εἰς τὸ καθήκόν μου, προθύμως τὸ ἀναγνωρίζω· ἐσυνήθισα νὰ τὸ κάμνω αὐτό· ποτὲ δὲν θὰ κάμω ἄλλως, ἐὰν ἀφεθῶ εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Ἐὰν δὲν ἀποτυγχάνω, τότε δίνω εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεόν, ἀναγνωρίζων, ὅτι αὐτὸ ἔρχεται ἀπὸ Αὐτόν». (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Ἐπὶ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου «Ἀ σ τ ῆ ρ», ἐξεδόθη εἰς πολυτελεῆ ἔκδοσιν ἡ μελέτη τοῦ μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσίου «Μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς» (Ἁγιορειτικὸς μοναχισμὸς), κοσμουμένη μὲ πολλὰς εἰκόνας, ὡς καὶ ἐγχρώμους ἐκτὸς κειμένου. Τὸ ἔργον εἶναι μία σεμνὴ, ἀλλὰ καὶ μεστή ἐπιχειρημάτων, ἀπολογία τοῦ μοναχικοῦ βίου

ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΑΙ ΜΟΡΦΑΙ

ΙΕΡΕΥΣ ΚΩΝΣΤ. Β. ΑΡΕΤΟΣ

(Ο ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ)

Εἰς τὸν ἐπισκεπτόμενον τὴν νῆσον Λῆμνον προκαλεῖ ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἢ παρατηρουμένη γενικὴ εὐξία, ὀφειλομένη κυρίως εἰς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος καὶ τὴν βελτίωσιν, τελευταίως, τῆς ἀνταλλακτικῆς τοῦ προϊόντος τούτου ἀξίας καὶ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, εἰς ποίου τὴν σωστικὴν τῆς νήσου πρωτοβουλίαν ὀφείλεται ἡ στροφή τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὴν βαμβακοκαλλιέργειαν.

Τὸ ἐρώτημα τοῦτο κατὰ μείζονα λόγον ἐγεννήθη καὶ εἰς ἡμᾶς, τυχόντας τὰς πρώτας, ἀφ' ἧς ἀνελάβομεν ὑπηρεσίαν, ἡμέρας τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀπαντήσεως, ὅτι ὁ ἐφημέριος τῆς Κοινότητος Κονδιᾶ Κωνσταντῖνος Ἀρετός, γεννηθεὶς καὶ ἀποβιώσας ἐν Κονδιᾶ, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος καλλιεργητὴς βάμβακος ἐν Λήμνῳ καὶ πρωτεργάτης τῆς διαδόσεως τῆς βαμβακοκαλλιέργειας.

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ ἡσχολήθημεν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς περιφερείας μας καὶ τὴν μελέτην τῶν ἐκκρεμῶν ταύτης προβλημάτων, ἐρευνῶντες καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῆς τὴν ἐκπληκτικῆν, διὰ τοὺς ἀγνοοῦντας τὰς πολλαπλᾶς πρὸς τὸ κοινωνικὸν σύνολον ὑπηρεσίας τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἑλλάδος, ἱστορίαν τῆς ἐπίδοσεως τῶν ἐνταῦθα ἀγροτῶν εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος καὶ ἀνατρέξαντες εἰς πλείστα σχετικὰ δημοσιεύματα, ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ καὶ ἐπιτοπίῳ τύπῳ, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λήμνου κ. κ. Διονυσίου ἀνεύρομεν, μετὰ περιστῆς ἱκανοποιήσεως, τὸν Ἱερέα Κωνσταντῖνον Ἀρετόν, καλλιεργοῦντα εὐδοκίμως τὸ πρῶτον, ἐν ἔτει 1932, εἰς ἕκτασιν ὀκτῶ στρεμμάτων τὴν ποικιλίαν βάμβακος Σερρῶν καὶ βραβεύομενον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἰνστιτούτου Βάμβακος, τελούντος τότε ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ ἀειμνήστου Ἀντ. Μπενάκη, «δι' ἐπιμέλειαν καὶ πρόοδον εἰς τὴν μέθοδον καλλιέργειας βάμβακος».

Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ κατεπολέμησεν ἀποτελεσματικῶς, ἐλλείψει γεωπόνων, διὰ πρακτικῶν μεθόδων τὴν ἐμφανισθεῖσαν φυτικὴν τοῦ βάμβακος νόσον, τὴν μελίγραν, ἐκαλλιέργησεν ἐν ἔτει 1935 τὴν αὐτὴν ἕκτασιν, ἐν Κονδιᾶ κειμένην, χρησιμοποιοῦσας σπόρον ποικιλίας «Ἀκαλα», τὸν ὁποῖον ἐπρομηθεύθη παρὰ τοῦ Ἰνστιτούτου βάμβακος· τὸ πιθανώτερον ὁμῶς εἶναι, ὅτι ἀπέστειλαν αὐτῷ τοῦτον τὰ ἐν Καρολίᾳ (Ἀμερικῆς) διαμένοντα τέχνα του.

Τὴν ἐκ τῆς ποικιλίας σπόρου «Ἀκαλα» παραχθεῖσαν ποσότητα βάμβακος, ἀποδοτικωτέραν τῆς τῶν Σερρῶν καὶ ἐκλεκτοτέρας

ποιότητος, απέστειλεν εἰς Λέσβον καὶ ἐπέτυχε τιμὴν μὴ ἀφίνουσαν πλέον εἰς αὐτὸν καμμίαν ἀμφιβολίαν καὶ μὴ ἐπιτρέπουσαν οὐδένα διασταγμὸν, ὅτι πρὸς τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος μετὰ σπόρον («*Ἀκαλα*»), χρησιμοποιοῦμενον ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦδε ἐνταῦθα, ἐπεβάλλετο νὰ τραπῆ ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου.

Ὅραματιζόμενος ὁ ἄγνός κληρικὸς τὴν μέλλουσαν νὰ προκύψῃ θετικὴν ὠφέλειαν τοῦ πληθυσμοῦ ἐκ τῆς βαμβακοκαλλιέργειας, τὴν ὑπάρχουσαν σήμερον, δὲν ἐκράτησε τὸν σπόρον δι' αὐτὸν πρὸς ἴδιον ὄφελος καὶ πλουτισμὸν, οὔτε διὰ τοὺς συγγενεῖς του ἢ ἔστω διὰ τοὺς ἐνορίτας του.

Μὴ ἀγνοῶν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ ὁ καλὸς σπόρος διὰ τὴν καρποφορίαν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ πρόσφορον, διὰ τὴν φύτρωσιν καὶ ἀνάπτυξίν του, ἔδαφος, ἤρχισε, προτοῦ προχωρήσῃ εἰς τὴν σποράν, τὴν παρασκευὴν τοῦ ἔδαφους, τοῦτέστι τὴν κατάλληλον, μεθοδικὴν καὶ συστηματικὴν τοῦ πληθυσμοῦ διαφώτισιν.

Ἐμπνεόμενος ἐκ τῶν διδαγμάτων τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ εἰδικώτερον τῆς παραβολῆς τοῦ σπορέως καὶ τηρῶν μετ' εὐλαβείας ταύτην, λαμβάνει πάνθ' ὅσα αἱ πνευματικαὶ καὶ σωματικαὶ δυνάμεις του παρεῖχον αὐτῷ μέσα, ἵνα μὴ, σπείρων («*καταπατηθῆ*»), («*ξηρανθῆ*») καὶ («*ἀποπνιγῆ*») ὁ σπόρος αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο, ὅτε μὲν εὐρίσκομεν τὸν ἐκλιπόντα ἱερέα ἐπὶ τῆς ἐπάλλξεως τοῦ ἐγχαρίου τύπου, δημοσιεύοντα ἄρθρα ὑπὸ ἐπιτυχεῖς τίτλους, ὡς λ.χ. «*Στρεψατε ἕνα βλεμμα ὑπὸ πρὸς τὴν βαμβακοκαλλιέργειαν. Συμφεροτέρα ἀπόδοσις, δὲν ὑπάρχει*», ὅτε δὲ διατρέχοντα τοὺς ἀγρούς, ἐπισκεπτόμενον τὰς οἰκίας, συχνάζοντα καὶ εἰς τὰ καφενεῖα ἀκόμη, διὰ νὰ συζητήσῃ μετὰ τῶν ἀγροτῶν, προπαγανδίσῃ, παροτρύνῃ καὶ διδάξῃ αὐτούς, νὰ τραπῶσι πρὸς τὴν καλλιέργειαν τοῦ βάμβακος.

Καὶ ὅταν ἐπέτυχεν, ἀόκνως μεριμνῶν, νὰ διαλύσῃ τὴν ἔμφυτον τοῦ ἀγρότου πρὸς πᾶσαν νέαν καλλιέργειαν καὶ μεθόδον δυσπιστίαν καὶ τὴν ἐκ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ κατανόησιν τῆς διδαχῆς του, θεμελίωσεν τῆς καλλιτέρας τῆς νήσου Λήμνου αὔριον, ἐθεώρησεν τὸ ἔδαφος ἐπιδεικτικὸν σπορᾶς ἔτοιμον πρὸς σποράν.

Τότε ὁ σεμνὸς ἐφημέριος τοῦ Κονδιᾶ, ἔχων τὸν σπόρον καὶ τὴν «*γῆν τὴν ἀγαθὴν*», ὅ,τι δηλαδὴ ἐξησφάλιζεν εἰς τὸν λαὸν τῆς Λήμνου πλουσίαν τὴν συγκομιδὴν ἀγαθῶν, καὶ κρατῶν τὸν Τίμιον Σταυρόν, ἐξῆλθεν, ἀκολουθούμενος καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀγροτῶν, «*σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ*».

Καὶ ἐν τῷ σπείρειν ὁ σπόρος ἔπεσεν εἰς γῆν ἀγαθὴν, εἰς χεῖρας

τοῦ Λημνίου ἀγρότου, μοχθοῦντος καὶ μὴ δυναμένου μέχρι τότε νὰ ἐξοικονομήσῃ εὐχερῶς οὐδ' αὐτὸν τὸν ἄρτον αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ ὡς ἀνεμένετο φεῖς «ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα».

Μετὰ ταῦτα νέος, δημιουργικὸς ἄνεμος ἄρχισε πνέων καθ' ὅλην τὴν νῆσον. Ἡ ἐπέκτασις ὅλονεν τῆς καλλιεργείας τοῦ βάμβακος, ἡ ποσοτικὴ παραγωγή καὶ ἐκλεκτὴ τοῦ προϊόντος τούτου ποιότητος ἐκίνησαν ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρμοδίων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, μεταγενέστερον πάντως τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ πρωτοπόρου ἱερέως, καὶ παντὸς δυναμένου νὰ προωθήσῃ τὴν καλλιέργειαν, διακοπεῖσαν τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς, ἐπαναληφθεῖσαν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον πλέον παρακολούθησιν τοῦ ἀξιολόγου ὀργανισμοῦ, τῆς Ἐνώσεως Γεωργ. Συνεταιρισμῶν, καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ὑπὸ τῶν γεωπόνων γεωργικῶν ἐφαρμογῶν, Ἰνστιτούτου βάμβακος κλπ. καθοδήγησιν, διὰ νὰ φθάσῃ σήμερον σχεδὸν εἰς τὴν μονοκαλλιέργειαν τοῦ βάμβακος, τοῦ ὁποίου πλὴν τῆς μοναδικῆς ποιότητος ἡ ἐφετεινὴ παραγωγή, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν εἰδημόνων, θὰ ὑπερβῇ πρὸς τὴν ποσότητα τῶν 3.000.000 ὀκάδων.

Τὸ πανταχόθεν ἀναγνωριζόμενον καὶ ἀνομολογούμενον δημιουργικὸν καὶ καρποφόρον ἔργον τοῦ σπορέως τῆς σημερινῆς εὐημερίας τῆς νήσου Λήμνου, προοιμίου τῆς ἐπιδιωκομένης ἀνορθώσεως ταύτης, ἀντάξιον πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γέμουσαν παρεμφερῶν κοινωφελῶν ἔργων, ἀνεβίβασε τὸν ἀγνὸν Λήμνιον κληρικὸν εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα τῆς κλίμακος τῶν μεγάλων τῆς Λήμνου εὐεργετῶν καὶ εἰς τὴν πρώτην τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἐνταῦθα ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

Τούτου ἕνεκα, χωρὶς νὰ παραγνωρίζωμεν τὴν ἀξιέπαινον προσπάθειαν τῶν συνεχιστῶν τοῦ ἔργου τούτου, οὐκ ὀλίγων εὐτυχῶς, περὶ ἧς πιθανῶς ν' ἀσχοληθῶμεν ἄλλοτε, ἡ Διοίκησις τῆς Ἐπαρχίας Λήμου, θεωροῦσα εὐθετον τὸν χρόνον, ἀπηυθύνθη πρὸς τὴν ἐκπροσωποῦσαν τὸν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν τῆς ἡμετέρας περιφερείας Ἐνωσιν τῶν Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν καὶ ὑπέδειξε πρὸς ταύτην ν' ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς, δαπάναις τῶν μελῶν της, ἀνεγέρσεως μαρμαρίνης προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου ἱερέως Κωνσταντίνου Βασιλείου Ἀρετοῦ, καὶ τῆς τοποθετήσεώς της εἰς τὴν Κοινότητα Κονδιᾶ, ἐξ ἧς τὸ πρῶτον ἐξῆλθε σπείρων τοῦ Λημνίου ἀγρότου τὴν εὐτυχίαν.

Ν. ΑΦΕΝΤΑΚΗΣ

Ἐπαρχος Λήμνου

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τοῦ Δ. Σ. τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. τῆς 14-12-55 ἀπε-
νεμήθησαν αἱ κάτωθι συντάξεις: 1) Λόγω γήρατος. Εἰς τοὺς
 αἰδεσιμωτάτους: α) Πρεσβύτερον Εὐάγγελον Νικολάου τοῦ Σωτηρίου,
 τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Σπερχειάδος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώ-
 τιδος, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Αὐγούστου 1955. β) Πρεσβύ-
 τερον Εὐάγγελον Παπανικολάου τοῦ Νικολάου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνο-
 ρίας Τερψιθέας Ἱ. Μητροπόλεως Λαρίσης, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ
 ἀπὸ 1ης Σ)βρίου 1955. γ) Πρεσβύτερον Ἀνδρέαν Κωνσταντινίδην τοῦ
 Θεοδώρου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Αἰκατερίνης Θεσ-
 σαλονίκης ἐκ δρχ. ἀπὸ μὲν 1ης Ν)βρίου 1954, ἕως 31)5)55 361 μηνι-
 αίως, ἀπὸ δὲ 1ης Ἰουνίου 1955 καὶ ἐντεῦθεν ἐκ δρχ. 397 μηνιαίως. δ) Πρεσβύ-
 τερον Δημήτριον Ζουζανέαν τοῦ Γεωργίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Πλά-
 τσης Ἱ. Μητροπόλεως Γυθείου καὶ Οἰτύλου, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ
 1ης Σ)βρίου 1955. ε) Πρεσβύτερον Γεώργιον Παπαδημητρίου τοῦ Μήτρου,
 τέως ἐφημέριον ἐνορίας Πύργου Ἱ. Μητροπόλεως Κορινθίας, ἐκ δρχ. 589
 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 3ης Αὐγούστου 1955. ς) Πρεσβύτερον Χρῆστον Βάγιαν
 τοῦ Κων)νου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Καμίνια Ἱ. Μητροπόλεως Πα-
 τρῶν, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Σ)βρίου 1955. ζ) Πρεσβύτερον
 Νικόλαον Πατσέλην τοῦ Μιχαήλ, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Ἀγιάσου Ἱ.
 Μητροπόλεως Μυτιλήνης, ἐκ δρχ. 723 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Σ)βρίου 1955.
 η) Πρεσβύτερον Παντελῆν Γεραζούνην τοῦ Σωτηρίου, τέως ἐφημέριον
 Φρουρίου Ἱ. Μητροπόλεως Χίου, ἐκ δρχ. 639 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 2ας Σ)βρίου
 1955. θ) Πρεσβύτερον Γεώργιον Βαρβάκην τοῦ Ἀγαθαγγέλου, τέως ἐφη-
 μέριον τῆς ἐνορίας Βασιλειόνικου Ἱ. Μητροπόλεως Χίου, ἐκ δρχ. 589
 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1 Σ)βρίου 1955. ι) Πρεσβύτερον Τρύφωνα Ἰωαννίδην τοῦ
 Ἀργυρίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Μαυροκάπτου Ἱ. Μητροπόλεως
 Καστορίας, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1)10)55. ια) Πρεσβύτερον Στέ-
 φανον Γκανᾶν τοῦ Γεωργίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Μαινάλου Ἱ. Μη-
 τροπόλεως Μαντινείας καὶ Κυνουρίας, ἐκ δρχ. 639 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 2ας
 Ὀκτωβρίου 1955. ιβ) Πρεσβύτερον Κων)νον Πεπόνην τοῦ Εὐθυμίου, τέως
 ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Βρυσούλα Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως καὶ Πρε-
 βέζης, ἐκ δρχ. 693 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1)10)55. ιγ) Πρεσβύτερον Ἀθανάσιον
 Βασιλείου τοῦ Βασιλείου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Πολυποτάμου Ἱ.
 Μητροπόλεως Φλωρίνης, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως, καὶ ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955.
 ιδ) Πρεσβύτερον Φώτιον Κεχαγιᾶν τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνο-
 ρίας Κέδρου Ἱ. Μητροπόλεως Θεσ)τιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, ἐκ δρχ.
 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955. ιε) Πρεσβύτερον Κωνστ. Ἀγ-
 γελούσην τοῦ Τριανταφύλλου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Κοσκινᾶ Ἱ. Μη-
 τροπόλεως Θεσ)τιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, ἐκ δρχ. 639 μηνιαίως καὶ ἀπὸ
 1)10)55. ις) Πρεσβύτερον Χρῆστον Παπαχρήστου ἢ Λιγνὸν τοῦ Ἰωάννου,
 τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Πρίνου Ἱ. Μητροπόλεως Φιλίππων καὶ Νεα-
 πόλεως, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1)10)55. ιζ) Πρεσβύτερον Φώτιον
 Καραδήμαν τοῦ Γεωργίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Καζνεσίου Ἱ. Μη-
 τροπόλεως Θεσ)τιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ
 1)11)55. ιη) Πρεσβύτερον Γεώργ. Βασδέκην τοῦ Κων)νου, τέως ἐφημέριον
 τῆς ἐνορίας Πλατανορέυματος Ἱ. Μητροπόλεως Σερβίων καὶ Κοζάνης, ἐκ
 δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Σ)βρίου 1955. ιθ) Πρεσβύτερον Γεώργιον
 Νιάρχον τοῦ Κων)νου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Μπάλας Ἱ. Μητροπό-
 λεως Μεσσηνίας, ἐκ δρχ. 639 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955. κ)
 Πρεσβύτερον Θωμᾶν Βακάλην τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας

Ἰ. Μητροπόλεως Φλωρίνης, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955. κα) Πρεσβύτερον Παναγ. Κεφαλᾶν τοῦ Ἀνδρέου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Ἰ. Ναοῦ Ἀγ. Νίκωνος Σπάρτης Ἰ. Μητροπόλεως Σπάρτης, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1955. κβ) Πρεσβύτερον Γεώργιον Πιτταρᾶν τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Χριστιάνων Ἰ. Μητροπόλεως Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955.

2) Δόγμα ἀνάπηρίας. Εἰς τοὺς αἰδεσιμωτάτους : α) Πρεσβύτερον Εὐστάθιον Αὐλακιώτην τοῦ Γεωργίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Ἀνθῆλης Ἰ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος, ἐκ δρχ. 639 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 12ης Ἰουνίου 1955. β) Πρεσβύτερον Ζαχαρίαν Μαρχάκην τοῦ Μιχαήλ, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Μαρχακέτου Δασθίου Ἰ. Ἐπισκοπῆς Πέτρας - Κρήτης ἐκ δρχ. 639 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1955. γ) Πρεσβύτερον Δημήτριον Μισαηλίδην τοῦ Γεωργίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Καλλιθέας - Θεσ) νίκης Ἰ. Μητροπόλεως Θεσ)νίκης, ἐκ δρχ. 639 μηνιαίως ἀπὸ 1ης Ἰουνίου 1955. δ) Πρεσβύτερον Ἀμβρόσιον Μοσχούρην τοῦ Εὐστρατίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Λεπτοπόδης Ἰ. Μητροπόλεως Χίου, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου 1955. ε) Πρεσβύτερον Εὐστάθιον Γεωργούσην τοῦ Γεωργίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Φιλιαδῶνας Ἰ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος, ἐκ δρχ. 578 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955. ς) Πρεσβύτερον Γεώργιον Κριμπᾶν τοῦ Παναγιώτου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Βαλτεσινίου Ἰ. Μητροπόλεως Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως, ἐκ δρχ. 785 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1) 11) 55. ζ) Πρεσβύτερον Νικόλαον Ἀδαμόπουλον τοῦ Δημητρίου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Χαριά Ἰ. Μητροπόλεως Ἡλείας, ἐκ δρχ. 639 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Δεκεμβρίου 1955. η) Πρεσβύτερον Σταματίον Καλαμάρην τοῦ Παράσχου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Καταρράκτου Ἰ. Μητροπόλεως Χίου, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955.

3) Δόγμα πολυετοῦς ὑπηρεσίας. Εἰς τοὺς αἰδεσιμωτάτους : α) Πρεσβύτερον Γεώργιον Νταλῆν τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Τροβάτου Ἰ. Μητροπόλεως Ναυπακτίας, ἐκ δρχ. 589 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1955. β) Πρεσβύτερον Νικόλαον Κλήμην τοῦ Ἀριστείδου, τέως ἐφημέριον τῆς ἐνορίας Ἰ. Ναοῦ Ἀγ. Θεράποντος Μυτιλήνης Ἰ. Μητροπόλεως Μυτιλήνης, ἐκ δρχ. 672 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1955.

4) Δόγμα προώρου θανάτου. Εἰς τὰς κυρίας : α) Πρεσβυτέραν Σταματινὰν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 5) 9) 1955 Πρεσβυτέρου Γεωργίου Τοῦλιου τοῦ Νικολάου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Ἰ. Ναοῦ Ἀγ. Γεωργίου Κερατσινίου Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἄγαμον θυγατέρα αὐτοῦ Μαριέτταν, ἐκ δρχ. 463 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Σ)βρίου 1955. β) Πρεσβυτέραν Ἐλευθερίαν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 29) 4) 55 Πρεσβυτέρου Φωτίου Περαιθάρη τοῦ Κων)νου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Νοχιῶν Κισσάμου Ἰ. Ἐπισκοπῆς Κισσάμου καὶ Σελίνου, τὰ ἀνήλικα τέκνα του Κων)νον καὶ Χρῆστον καὶ τὴν ἄγαμον θυγατέρα αὐτοῦ Εὐαγγελίαν, ἐκ δρχ. ἀπὸ μὲν 1ης Μαΐου 1955 ἕως 31 Μαΐου 1955 411 μηνιαίως ἀπὸ δὲ 1ης Ἰουνίου 1955 καὶ ἐντεῦθεν ἐκ δρχ. 436 μηνιαίως. γ) Πρεσβυτέραν Κρυστάλλω χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 28) 7) 1955 Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Γρηγοριάδου τοῦ Παναγιώτου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Παρανεστίου Ἰ. Μητροπόλεως Δράμας, τὰς ἀγάμους θυγατέρας αὐτοῦ Βικτωρίαν, Ἐρμοφίλην, Μαρίαν, Σοφίαν καὶ τὸ ἀνήλικον τέκνον του Ζαχαρίαν, ἐκ δρχ. 485 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Αὐγούστου 1955. δ) Πρεσβυτέραν Χαρίκλειαν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 28) 9) 1955 Πρεσβυτέρου Νικολάου Μυλωνᾶ τοῦ Βασιλείου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Ἰ. Ναοῦ Ἀγ. Μαρίας Ἐθ)σείου Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἐκ δρχ. 555 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ὀκ-

τωβρίου 1955. ε) Πρεσβυτέρων Χαρίκλειαν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 19)7)55 Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Θεοδωράκη τοῦ Ἐμμανουήλ, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Μάζας Ἱ. Ἐπισκοπῆς Κισσάμου καὶ Σελίνου καὶ τὴν ἄγαμον θυγατέρα αὐτοῦ Ἐλένην, ἐκ δρχ. 475 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1)8)1955. ς) Πρεσβυτέρων Μαρίας χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 4)10)55 Πρεσβυτέρου Λάμπρου Πισκόπου τοῦ Παναγιώτου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Τριάδος Ἱ. Μητροπόλεως Πατρῶν, τὰ ἀνήλικα τέκνα αὐτοῦ Γεώργιον καὶ Νικόλαον καὶ τὴν ἄγαμον θυγατέρα αὐτοῦ Χρυσουγὴν, ἐκ δρχ. 493 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 5ης Ὀκτωβρίου 1955. ζ) Πρεσβυτέρων Ἀσῆμω χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 12)10)55 Πρεσβυτέρου Ἀριστείδου Κουτσοσπύρου τοῦ Σπυριδάνου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Ἄνω Μακρυνοῦ Ἱ. Μητροπόλεως Αἰτωλίας, ἐκ δρχ. 457 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 13ης Ὀκτωβρίου 1955. η) Πρεσβυτέρων Μαρίας χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 24)8)55 Πρεσβυτέρου Θωμᾶ Παπαθωμᾶ τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Κακοπλευρίου Ἱ. Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν, ἐκ δρχ. 399 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Σ)βρίου 1955. θ) Πρεσβυτέρων Ἀνουῦσαν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 30)7)55 Πρεσβυτέρου Εὐσταθίου Παπαδοπούλου τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Αὐλωνακίων Ἱ. Μητροπόλεως Σερβίων καὶ Κοζάνης καὶ τὴν ἄγαμον θυγατέρα αὐτοῦ Εὐτυχίαν, ἐκ δρχ. 463 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1)8)1955. ι) Πρεσβυτέρων Δέσποιαν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 21)11)1955 Πρεσβυτέρου Κων)νου Τσαμασλίδου τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Μεσημερίου Ἱ. Μητροπόλεως Κασσανδρείας, ἐκ δρχ. 449 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1)12)55. ια) Πρεσβυτέρων Ἀσῆμω χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 23)3)55 Πρεσβυτέρου Μιλτιάδου Παπακωνσταντίνου τοῦ Κων)νου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Μοναστηρακίου Ἱ. Μητροπόλεως Φωκίδος, ἐκ δρχ. ἀπὸ μὲν 1ης Ἀπριλίου 1955 ἕως 31ης Μαΐου 1955 407 μηνιαίως, ἀπὸ δὲ 1ης Ἰουνίου 1955 καὶ ἐντεῦθεν 448 μηνιαίως. ιβ) Πρεσβυτέρων Ἀγγελικὴν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 13)10)55 Πρεσβυτέρου Παναγιώτου Παπαμακαρίου τοῦ Νικολάου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Ἱ. Ναοῦ Μεταμ. Σωτῆρος Καλλιθέας Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἐκ δρχ. 393 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 14ης Ὀκτωβρίου 1955. ιγ) Πρεσβυτέρων Αἰκατερίνην χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 20)9)55 Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Καραμηνᾶ τοῦ Κυριάκου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Μυτιληνῶν Ἱ. Μητροπόλεως Σάμου καὶ Ἰκαρίας καὶ τὰς ἀγάμους θυγατέρας αὐτοῦ Ρωζάνην, Μαρίας καὶ Ἐλένην, ἐκ δρχ. 491 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955. ιδ) Πρεσβυτέρων Μυροφόραν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 7)10)55 Πρεσβυτέρου Θεοδώρου Μαυροπούλου τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Μαραθῶνος Ἱ. Μητροπόλεως Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, ἐκ δρχ. 457 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 8ης Ὀκτωβρίου 1955.

Ἀπενεμήθη προνοσοπαγὲς ἐπίδομα εἰς τὸν ἀιδεσιμώτατον Πρεσβύτερον Γρηγόριον Χρυσανθακόπουλον τοῦ Θεοδώρου, τέως ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Τεμένη Ἱ. Μητροπόλεως Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας, ἐκ δρχ. ἀπὸ μὲν 1)1)55 ἕως 31)5)55 300 μηνιαίως, ἀπὸ δὲ 1)6)1955 καὶ ἐντεῦθεν ἐκ δρχ. 318 μηνιαίως.

Μετεπιβάσθησαν δὲ αἱ συντάξεις: α) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 13ην Σ)βρίου 1955 συναξιούχου Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Νικηφοράκη τοῦ Θεοδώρου, εἰς τὴν Πρεσβυτέρα αὐτοῦ Εὐαγγελίαν, ἀπὸ 1ης Ὀκτωβρίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. β) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 9ην Δ)βρίου 1954 συναξιούχου Πρεσβυτέρου Εὐσταθίου Κοκκίνου τοῦ Γεωργίου, εἰς τὴν Πρεσβυτέρα αὐτοῦ Παρασκευήν, ἐκ δρχ. ἀπὸ μὲν 1ης Ἰανουαρίου 1955 ἕως 31)5)55 350 μηνιαίως, ἀπὸ δὲ 1)6)55 καὶ ἐντεῦθεν ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. γ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 31ην Αὐγούστου 1955 συναξιούχου

Πρεσβυτέρου Παναγιώτου Ἀνδριανοπούλου τοῦ Δημητρίου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Χριστιανῶν καὶ τὴν ἄγαμον θυγατέρα αὐτοῦ Σοφίαν, ἀπὸ 1ης Σ)βρίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. δ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 28)11)55 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἐμμανουὴλ Θεοχάρη τοῦ Στεφάνου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Παγῶναν, ἀπὸ 1ης Δ)βρίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. ε) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 14ην Αὐγούστου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Ἀργυρακοπούλου τοῦ Θεοδώρου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Καλλιόπην, ἀπὸ 1ης Σ)βρίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. ς) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 6)11)55 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἀποστόλου Ἀναγνωστοπούλου τοῦ Γεωργίου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Μαρίαν, ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 7 Ν)βρίου 1955. ζ) Τῆς ἀποβιώσασης τὴν 29ην Ὀκ)βρίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρας Αἰκατερίνης Βρανᾶ τοῦ Ἀναστασίου, εἰς τὰς ἀγάμους θυγατέρας αὐτῆς Ἑλλην, Ἑλένην καὶ Θεοδοσίαν, ἐκ δρχ. 550 μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1 Ν)βρίου 1955. η) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Νικολάου τοῦ Δημητρίου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Παρασκευὴν, ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. θ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 6ην Ὀκτωβρίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Νικολάου Λιανοστάθη τοῦ Ἀντωνίου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Σοφίαν, ἀπὸ 1)11)55 καὶ ἐκ δρχ. 385 μηνιαίως. ι) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 4 Σ)βρίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Γρηγορίου Παπαναστασίου τοῦ Ἀναστασίου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Ἑλένην, ἀπὸ 5ης Σ)βρίου 1955, καὶ ἐκ δρχ. 412 μηνιαίως. ια) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 14ην Ὀκ)βρίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Γεωργίου Τσαντήρη τοῦ Δημητρίου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Ζεφυρίαν, ἀπὸ 12ης Ὀκ)βρίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 408 μηνιαίως. ιβ) Τῆς ἀποβιώσασης τὴν 5ην Ὀκ)βρίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρας Θεοδώρας Μιχοπούλου τοῦ Δημητρίου εἰς τὴν ἄγαμον θυγατέρα αὐτῆς Κλεοπάτραν, ἀπὸ 1ης Ν)βρίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 519 μηνιαίως. ιγ) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 3ην Ἰουνίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἀνδρέου Σαζιολῆ τοῦ Παύλου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Ἄναν, ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 437 μηνιαίως. ιδ) Τῆς ἀποβιώσασης τὴν 9ην Δ)βρίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρας Μαργαρίως Ἀλεξοπούλου τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τὴν ἄγαμον θυγατέρα αὐτῆς Εὐαγγελίαν, ἀπὸ 1 Δ)βρίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 562 μηνιαίως. ιε) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Κωστή τοῦ Εὐσταθίου εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Λαμπρινήν, ἀπὸ 1ης Ν)βρίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 442 μηνιαίως. ις) Τοῦ ἀποβιώσαντος τὴν 2αν Ἰουλίου 1955 συνταξιούχου Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Παπαβασιλείου τοῦ Περικλέους εἰς τὴν Πρεσβυτέραν αὐτοῦ Καλλιόπην, ἀπὸ 3ης Ἰουλίου 1955 καὶ ἐκ δρχ. 490 μηνιαίως.

Ἐχορηγήθησαν ἐφ' ἅπαξ βοηθήματα : 1) Εἰς τοὺς καταστάνας συνταξιούχους τοῦ Ταμεῖου, αἰδεσιμωτάτους : α) Εὐάγγελον Νικολάου τοῦ Σωτηρίου δρχ. 2.960, β) Εὐάγγελον Παπανικολάου τοῦ Νικολάου δρχ. 2.960, γ) Ἀνδρέαν Κωνσταντινίδην τοῦ Θεοδώρου δρχ. 970, δ) Δημήτριον Ζουζανέαν τοῦ Γεωργίου δρχ. 2.960, ε) Γεώργ. Παπαδημητρίου τοῦ Μήτρου δρχ. 2.960, ς) Χρῆστον Βάγιαν τοῦ Κων)νον δρχ. 2.960, ζ) Νικόλαον Πατσέλην τοῦ Μιχαήλ δρχ. 2.960, η) Παντελῆν Γεραζούνην τοῦ Σωτηρίου δρχ. 2.960, θ) Γεώργιον Βαρβάκην τοῦ Ἀγχι.αγγέλου δρχ. 2.960, ι) Τρύφωνα Ἰωαννίδην τοῦ Ἀργυρίου δρχ. 2.960, ια) Στέφανον Γκανᾶν τοῦ Γεωργίου δρχ. 2.960, ιβ) Κων)νον Πεπόνην τοῦ Εὐθυμίου δρχ. 2.960, ιγ) Ἀθανάσιον Βασιλείου τοῦ Βασιλείου δρχ. 2.960, ιδ) Φώτιον Κεγαγιᾶν τοῦ Ἰωάννου δρχ. 2.960, ιε) Κων)νον Ἀγγελούσην τοῦ Τριανταφύλλου δρχ. 2.960, ις) Χρῆστον Παπαχρήστου ἢ Λιγνὸν τοῦ

Ἰωάννου δρχ. 2.960, ιζ) Φώτιον Καραδήμαν τοῦ Γεωργίου δρχ. 2.960, ιη) Γεώργ. Βασδέκην τοῦ Κων)τίνου δρχ. 2.960, ιθ) Γεώργ. Νιάρχον τοῦ Κων)νου δρχ. 2.960, κ) Θωμᾶν Βακάλην τοῦ Ἰωάννου δρχ. 2.960, κα) Παναγ. Κεφαλᾶν τοῦ Ἀνδρέου δρχ. 2.960, κβ) Γεώργιον Πιτταρᾶν τοῦ Ἰωάννου δρχ. 2.960, κγ) Γεώργιον Νταλῆν τοῦ Ἰωάννου δρχ. 3.010, κδ) Νικόλ. Κλήμην τοῦ Ἀριστείδου δρχ. 3.010, κε) Εὐστάθιον Αὐλακιώτην τοῦ Γεωργίου δρχ. 3.000, κς) Ζαχαρίαν Μαρκάκην τοῦ Μιχαῆλ δρχ. 3.010, κζ) Δημήτριον Μισαηλίδην τοῦ Γεωργίου δρχ. 3.000, κη) Ἀμβρόσιον Μοσχούρην τοῦ Εὐσταθίου δρχ. 3.030, κθ) Εὐστάθιον Γεωρούσην τοῦ Γεωργίου δρχ. 2.920, λ) Γεώργιον Κριμπᾶν τοῦ Παναγιώτου δρχ. 3.050, λα) Νικόλαον Ἀδαμόπουλον τοῦ Δημητρίου δρχ. 3.060, λβ) Σταμάτιον Καλαμάρην τοῦ Παράσχου δρχ. 3.040, λγ) Γρηγόριον Χρυσανθακόπουλον δρχ. 530. Εἰς τὰς Πρεσβυτέρας κυρίας: α) Σταματίναν Τούλιου καὶ τὴν ἄγαμον θυγατέρα της Μαρίετταν δρχ. 3.030, β) Ἐλευθερίαν Περαθεωράκη καὶ τὰ ἀνήλικα τέκνα της Κων)νον, Χρίστον καὶ ἄγαμον θυγατέρα της Εὐαγγελίαν δρχ. 2.040, γ) Κρυστάλλω Γρηγοριάδου καὶ τὰς ἀγάμους θυγατέρας της Βικτωρίαν, Ἐρμοφίλην, Μαρίαν, Σοφίαν καὶ τὸ ἀνήλικον τέκνον της Ζαχαρίαν δρχ. 2.470, δ) Χαρίκλειαν Μυλωνᾶ δρχ. 3.946, ε) Χαρίκλειαν Θεοδωράκη καὶ ἄγαμον θυγατέρα της Ἐλένην δρχ. 3.020, ς) Μαρίαν Πισκόπου, τὰ ἀνήλικα τέκνα της Γεώργιον καὶ Νικόλαον καὶ τὴν ἄγαμον θυγατέρα της Χρυσαιγῆν δρχ. 1.970, ζ) Ἀσῆμω Κουτσοσπύρου δρχ. 3.050, η) Μαρίαν Παπαθωμᾶ δρχ. 2.040, θ) Ἀνθοῦσαν Παπαδοπούλου καὶ τὴν ἄγαμον θυγατέρα της Εὐτυχίαν δρχ. 3.020, ι) Δέσποιναν Τσαμασλίδου δρχ. 2.960, ια) Ἀσῆμω Παπακωνσταντίνου δρχ. 2.980, ιβ) Ἀγγελικὴν Παπαμακαρίου δρχ. 1.860, ιγ) Αἰκατερίνην Καραμηνᾶ καὶ τὰς ἀγάμους θυγατέρας της Ρωξάνην, Μαρίαν καὶ Ἐλένην δρχ. 3.040, ιδ) Μυροφόραν Μαυροπούλου δρχ. 2.960.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδουσιμώτατοι Ἐφημέριοι, οἱ ἔχοντες ἔκκρεμεις λογαρισμοὺς μετὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, παρὰ τῆς ὁποίας ἔλαβον ἐπὶ πιστώσει διάφορα βιβλία καὶ εἶδη Κατηχητικῶν Σχολεῖων, ὅπως μεριμνήσωσι διὰ τὴν τακτοποίησίν των. Τὴν αὐτὴν μερίμναν παρακαλοῦμεν, ὅπως καταβάλωσι καὶ διὰ τοὺς ἔκκρεμεις λογαριασμοὺς τῶν κατ' αὐτοὺς ἱερῶν Ναῶν μετὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Ὅμοιως παρακαλοῦνται καὶ πάλιν, ὅπως, διὰ πᾶν ἔμβασμά των, ἀποστελλόμενον διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς, ἀναγράφωσιν εἰς τὸ σχετικὸν ἀπόκομμα τῆς ἐπιταγῆς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς τῶν χρημάτων λεπτομερῶς.

*

Αἶδσο. Ἀναστ. Κατσιφῆν, Αὐλῆς Κοζάνης: Ἐγένετο λεπτομερῆς ἐξέτασις μερίδος λογαριασμοῦ σας εἰς Τ.Α.Κ.Ε. Ποσὸν 680.400 παλ. δραχμῶν ἔχει ληφθῆ καὶ ἔχετε πιστωθῆ με τοῦτο. Ὅφειλετε ὁμως ἐκ παλαιῶν υποχρεώσεών σας καὶ ἐξ ἐπιβαρύνσεως με κρατήσεως ἐπιδόματος πολυετοῦς ὑπηρεσίας (βλέπε «Ἐφημέριον» 1955 σελ. 213) δραχμῶν 1462. Ἡδουσιλή σας αὐτὴ οὐδεμίαν σχεσίαν ἔχει πρὸς τὸ χορηγηθῆν δάνειον, διὰ τὸ ὁποῖον κρατεῖται ἰδιαιτέρος λογαριασμός. **Αἶδσο. Χρῆστον Παπᾶν ἢ Διαμάντην, Κουκούλια Παραμυθίας:** Αἰτησίς σας χορηγήσεως δανείου ἔκκρεμει εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. λόγω ἑλλείψεως πιστώσεως· εὐδὺς ὡς χορηγηθῆ ἢ πίστωσις θὰ λάβει τὸ ζητούμενον δάνειον.— **Αἶδσο. Ἡρακλῆν Κατσιφῆν, Ἄλιαντον Βοιωτίας:** Ζητούμενον Βοηθητικῶν Κατηχητικῶν σας ἀποστέλλεται κἄπως

ἀργά, διότι ἀργά περιήλθεν εἰς χεῖράς μας ἡ σχετικὴ ἐπιστολὴ σας, μετὰ σχετικῶν χρεωστικῶν.—**Αἶδες.** Φώτιον Γαλάνην, Θεόκτιστον Γορτυνίας: Ἐνεγράφητε συνδρομητῆς εἰς τὴν «Φωνὴν Κυρίου» διὰ 100 φύλλα ἑβδομαδιαίως· ἐπιβαρύνεσθε μὲ ἐξ λεπτὰ κατὰ φύλλον, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ταχυδρομικῶν.—**Αἶδες.** Κ. Μίλησην, Κρανίδιον: Ἰερὸς Ναός σας ἐπιστώθη μὲ ἐπιστροφένια βιβλία.—**Αἶδες.** Ἀθανάσιον Ρούκαλην, Φλώριαν: Ἐπιστώθητε μὲ ἐπιστροφένια βιβλία καὶ σὰς ἀπεστάλησαν τὰ ζητηθέντα, πληρὴ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ἐξαντηθείσης.—**Αἶδες.** Ἀντώνιον Σπανόν, Ἀκοβιον Μεγαλόπολεως: Ζητηθὲν βιβλίον, Βοηθητικὸν Κατήχητικῶν Σχολείων, σὰς ἐστάλη μετὰ σχετικῶν χρεωστικῶν. Ἐνεγράφητε συνδρομητῆς εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι» ἀπὸ 1-1-56· ἐπιβαρύνεσθε μὲ 20 δραχμὰς ἐτησίως.—**Αἶδες.** Τρύφ. Τρυφωνόπουλον, Κυλλήνην Ἠλείας: Ζητηθεῖς τιμοκατάλογος σὰς ἐστάλη ἀναμνηστικῶν παραγγελιῶν σας.—**Αἶδες.** Γεώργ. Τσαντίλιαν, Κυπαρισσίον Μολῶν: Ἰερὸς Ναός σας ἐνεγράφη συνδρομητῆς εἰς τὴν «Φωνὴν Κυρίου» διὰ 100 φύλλα ἑβδομαδιαίως. Ζητούμενος τιμοκατάλογός μας σὰς ἐστάλη. Τὸ δέσιμον τῶν βιβλίων πληρῶνται ἰδιαιτέρως.—**Αἶδες.** Κων)νον Μπάλλαν, Ράχες Φθιώτιδος: Δραχμαὶ 60 ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἐξοφλητικὴ ἀπόδειξις.—**Αἶδες.** Ἐφημέριον Ἁγ. Γεωργίου, Δεβιδιον Τριπόλεως: Δραχμαὶ 250 ἐλήφθησαν. Ἐκ τούτων 140 διετέθησαν εἰς ἐξόφλησιν χρέους σας καὶ σὰς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἐξοφλητικὴ ἀπόδειξις. Κρατοῦμεν εἰς διάθεσιν σας δραχμὰς 110. Παρακλητικὴ δὲν ἵπάρχει· ἐπανέλθει εὐθύς ὡς ἀνακοινωθῆ ἢ ἐκδοσὶς τῆς.—**Αἶδες.** Δημ. Κατακέαν, Σωτηριάνικα Καλαυῶν: Ἰερὸς Ναός σας ἐνεγράφη συνδρομητῆς εἰς τὰ περιοδικὰ «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι», «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» καὶ εἰς τὸ δελτίον «Φωνὴ Κυρίου», ζητηθὲν δὲ ἡμερολόγιον σὰς ἐστάλη μετὰ σχετικῶν χρεωστικῶν. Ἐπικολούθηος λήψης ἐπιταγῆς 173 δραχ. καὶ σὰς ἀποστέλλονται σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις· εὐχαριστοῦντες συγχάρομεν διὰ τὸ θεομὸν ἐνδιαφέρον σας ὑπὲρ τῶν περιοδικῶν τῆς Ἀπ. Διακονίας.—**Αἶδες.** Βασ. Λάκαν, Ἁγιον Κοσμῶν Πωγωνίου: Ἐνεγράφητε συνδρομητῆς εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» διὰ 15 τεύχη μηνιαίως καὶ ἀπὸ 1-1-56. Ὁφείλη σας δι' ὀλόκληρον τὸ ἐξάμηνον ἀνέχεσθαι εἰς δραχμὰς 63, μειωμένην κατὰ 20% εἰς τὴν διάθεσιν σας. Παρακαλοῦμεν γνωρίσατε σκοπὸν ἀποστολῆς; 40 δραχμῶν δι' ὑπ' ἀριθμ. 772 ἐπιταγῆς.—**Αἶδες.** ἐφημέριον Ἁγίου Γεωργίου, Λυκούρια Καλαβρυτῶν: Δραχμαὶ 80 ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἐστάλη ἢ ὑπ' ἀριθμ. 8252 ἀποδείξεις. Δελτίον «Φωνὴ Κυρίου» ἀποστέλλεται ἐντεῦθεν ἀνελλιπῶς.—**Αἶδες.** Δροσινὸν Γεωργιάδην, Γιαννιτσά: Ἐνεγράφητε συνδρομητῆς εἰς τὸ δελτίον «Φωνὴ Κυρίου» διὰ 50 φύλλα ἑβδομαδιαίως· ἐπιβαρύνεσθε μὲ ἐξ λεπτὰ κατὰ φύλλον συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ταχυδρομικῶν. Ζητηθέντα βιβλία, πληρὴ τῶν δύο τελευταίων, ἐξαντηθέντων, σὰς ἐστάλησαν μετὰ σχετικῶν χρεωστικῶν.—**Αἶδες.** Διονύσιον Πετρόπουλον, Παλλήνην Ἀττικῆς: Δραχμαὶ 20 ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἐστάλη ζητηθὲν Ἐκκλησ. Ἡμερολόγιον.—**Αἶδες.** Σάββαν Χατζηδάκην, Λέρον: Δραχμαὶ 199 ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἀπεστάλησαν εἰς δύο δέματα ζητηθέντα Ἐκκλησ. Ἡμερολόγια. Ἀργοπορεῖα ὀφείλεται εἰς καθυστέρησιν ἐκδόσεως.—**Αἶδες.** Ἰωάν. Γαρουσοῦλην, Ν. Καρόλβασι Σάμου: Διὰ τὰς ἀποσταλείσας 30 δραχμὰς ἐξεδόθη τὸ ὑπ' ἀρ. 1696/5-12-55 γραμματίον εισπράξεως, ὅπερ καὶ σὰς ἀπεστάλη.—**Αἶδες.** ἰμωτάτους Φραγκῖσκον Πλυτῶν, Τήνον Παναγ. Εὐαγγελόπουλον, Σιάτιστιαν Κων)νον Παπακωνσταντίνου, Βόνιτσαν Γρηγόρ. Μαῖστρον, Πρέβεζαν Δημήτ. Νάκον, Περιοισιάνην Ἐφημέριον Ἁγ. Ἀποστόλων, Τσότιον Ἐφημέριον Ἁγ. Παντελεήμονος, Δράμαν: Ἀποσταλείσαι ὑφ' ὑμῶν ἢ τῶν καθ' ὑμᾶς ἱερῶν Ναῶν συνδρομαὶ Πατρολογίας ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἀποστέλλονται σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις·

εὐχαριστοῦμεν θερμῶς.—**Αἶδες. Δ. Κεφαλᾶν, Λαφιῶνα Μυτιλήνης:** Ζητηθὲν Ἡμερολόγιον οἷς ἐστάλη μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ.—**Αἶδες. Στυλιανὸν Πατερᾶκην, Σφάκον Σητίας:** Ζητούμενοι τόμοι Ὀμιλιῶν Μ. Γαλανοῦ δὲν ὑπάρχουσι. Ὑπάρχει βιβλίον περιέχον 52 ὀμίλιας εἰς τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐδέσσης, τιμώμενον 18 δραχμὰς καὶ ἕτερον περιέχον ὀμίλιας εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ ἔτους, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μαρωνίας, τιμώμενον 12 δραχμὰς.—**Αἶδες. Γεώργιον Γατσιόν, Ἀγ. Δημήτριον Πιερίας:** Ζητηθέντα τόμοι τοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Ἐφημέριος» καὶ τοῦ δελτίου «Φωνὴ Κυρίου» ὡς καὶ ἕτερα βιβλία οἷς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ. Ἰ. Ναός σας ἐνεγράφη συνδρομητῆς εἰς τὴν «Φωνὴν Κυρίου» διὰ ἑκατὸν φύλλα εβδομαδιαίως. Οὗτος ἐπιβαρύνεται μὲ ἐξ ἑπτὰ κατὰ φύλλον, δύνασθε δὲ νὰ ἐμβάζητε συνδρομὴν διὰ ταχ. ἐπιταγῆς κατὰ μῆνα ἢ τριμηνίαν.—**Απ. Διακονίαν Ἱω. Γενναδίον 14 Ἀθήνας—ἀναγράφοντες εἰς τὸ οἰκεῖον ἀπόκομμα τῆς ἐπιταγῆς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐμβόμοιτος.**
Αἶδες. Ἐλπιδοφόρον Σαββίδην, Τριλοφον Κατερίνης: Ζητηθέντα βιβλία οἷς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ.—**Αἶδες. Μιχαὴλ Ἀρμένην, Ραχιάδες Κερκύρας:** Ἐπιστολὴ σας οὔτε χρήματα περιείχε, οὔτε ὀνοματικόν νῦμον συνδρομητῶν— παρακαλοῦμεν ἐπανέλθετε.—**Αἶδες. Εὐάγγελον Ἀντωνόπουλον, Πρόπαν Πηλίου:** Δραχμαὶ 20 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἐξοφλητικὴ ἀπόδειξις συνδρομῆς σας εἰς τὸ περιοδικὸν «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι» τοῦ ἔτους 1956. Ζητηθεῖσαι εἰκόνας Κατηχητικῶν οἷς ἐστάλησαν μετὰ σχετικοῦ χρεωστικοῦ.—**Αἶδες. Στέφ. Χατζηζαχαρίου, Ἀσκληπιὸν Ρόδου:** Δραχμαὶ 60 ἐλήφθησαν. Ἐκ τούτων 30 διετέθησαν δι' ἐξοφλήσιν συνδρομῆς τοῦ περιοδικοῦ «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι» τοῦ ἔτους 1954, ἕτερα 16 δρχ. δι' ἐξοφλήσιν συνδρομῆς τοῦ περιοδικοῦ «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» καὶ αἱ ὑπόλοιποι 14 δραχμαὶ διατέθησαν πρὸς ἀποστολὴν βιβλίων Ἰσῆς ἁξίας· εὐχαριστοῦντες, συγχαίρομεν δι' ἐνδιαφέρον σας ὑπὲρ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων.—**Αἶδες. Δημήτ. Κλοῦτσον, Καστανιὰν Καρδίτης:** Δραχμαὶ 100 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἀποστέλλονται σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις· εὐχαριστοῦμεν. Καταβάλλομεν πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν ἐγκαίρου ἀποστολῆς τοῦ δελτίου «Φωνὴ Κυρίου».—**Αἶδες. Μιχαὴλ Παπαθεοδώρου, Ἀλμυρῆν Κορινθίας:** Ζητούμενοι τόμοι «Φωνῆς Κυρίου» οἷς ἐστάλησαν καὶ οἷς ἐχρῶσαμεν μὲ 14 δραχμὰς.—**Αἶδες. Γεώργιον Παπαπαναγιώτου, Παραβόλαν Ἀργινίου:** Δραχμαὶ 66 ἐλήφθησαν. Ἐκ τούτων τὰς 30 παρεδώκαμεν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ κ. Μακρῆ καὶ τὰς ὑπολοίπους 36 οἷς ἀποστέλλεται ἢ ὑπ' ἀριθ. 8229/20-1-56 ἀπόδειξις ἐξοφλήσεως ὀφειλῆς σας εἰς τὸ δελτίον «Φωνὴ Κυρίου».—**Αἶδες. Δ. Δευτεράτον, Πλαγιὰν Κεφαλληνίας:** Δραχμαὶ 30 ἐλήφθησαν· οἷς ἀπεστάλη δὲ ἐξοφλήσις ἐτησίας συνδρομῆς σας ἐκ δρχ. 20 καὶ ἔναντι ὑπολοίπου 10 δρχ. οἷς ἐστάλησαν βιβλία Ἰσῆς ἁξίας.—**Αἶδες. Ἰωάννην Θεοδορίδην, Γρεβενά:** Ζητηθέντα περιοδικὰ οἷς ἐστάλησαν ἐσχάτως· ἀργοπορεῖα ἐκδόσεώς των ὀφείλεται εἰς τεχνικοὺς λόγους.—**Αἶδες. Κων/νον Χαραλαμπίδην, Ραχίαν Γιαννιτσῶν:** Δραχμαὶ 20 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἐξοφλητικὴ ἀπόδειξις· εὐχαριστοῦμεν.—**Αἶδες. Στέφανον Κοποδίστριαν, Ἄγιον Ἀθανάσιον Κερκύρας:** Δὲν ἤρχισεν εἰσέτι λειτουργῶν ὁ Οἶκος φοιτητίας, ἀλλὰ καὶ μελλοντικῶς δὲν θὰ δυνηθῆτε δυστυχῶς, νὰ ἐξυπηρετηθῆτε, διότι μόνον φοιτητίας τοῦ Πανεπιστημίου θὰ δέχεται.—**Αἶδες. Σπυρ. Καρύδην, Βυθὸν Κερκύρας:** Δραχμαὶ 47 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἀποστέλλεται σχετικὴ ἀπόδειξις· εὐχαριστοῦμεν. Καταβάλλεται πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια ἐγκαίρου ἀποστολῆς δελτίου «Φωνὴ Κυρίου». Ἐγγραφή σας διὰ 16 τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά» μυριαίως ἐγένετο καὶ θὰ οἷς ἀποστέλλεται τοῦτο ἀνελλιπῶς.—**Αἶδες. Ἄθαν. Παπαευσταθίου, Σκόπελον:** Δραχμαὶ 25 ἐλήφθησαν καὶ οἷς ἐστάλησαν σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδείξεις· εὐχαριστοῦμεν.—**Αἶδες. Παπαθωμᾶν**

Χρυσαιοφωγέωργην, Φουστανά Εύρυτανίας: Ζητούμενον Βοηθητικὸν Κατη-
 χηρικῶν Σχολίων ὡς καὶ σημειωματάρια ὡς ἐστάλησαν μετὰ σχετικῆς ἐξο-
 φλητικῆς ἀποδείξεως. Ἡ συνδρομὴ σας διὰ τὴν «Ἐκκλησίαν» κρατεῖται
 ἐκ τοῦ μισθοῦ σας (1^ο/₁₀). Κρατοῦμεν εἰς διάθεσίν σας 10 δραχμὰς.—
Αἰδεσιμωτάτους Προέδρους Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων Ἁγίου
Δημητρίου Μολῶν Ἁγίου Γεωργίου Σπάρτης Ἁγίου Δημητρίου
Ἀργινίου Κοιμησεως Θεοτόκου Μαγούλας Σπάρτης Ἁγίας Τριά-
δος Ἀργινίου Κατούνης Ξηρομέρου Ἁγίου Νικολάου Αναβρυτῶν
Σπάρτης Λαχίου Βοιῶν Σπάρτης Σελῶν Τριφυλίας Ἀστοπέτρας Κο-
νίτισης Ἁγίου Νικολάου Παπαδάτου Φυτιῶν Τιμίου Σταυροῦ Χάν-
δρας Ἁγίου Γεωργίου Ἄνω Ρόδου Εἰσοδίων Θεοτόκου Λεβαδείας
Σελῶν Βάμου Εὐαγγελισμοῦ Θεοτόκου Λεβαδείας Κοιμησεως Θεο-
τόκου Μήλου Αὐλωναρίου Εὐβοίας Ζωοδόχου Πηγῆς Σάμης, Εὐαγ-
γελισμοῦ Θεοτόκου Πατρῶν Ἁγίου Γεωργίου Καλουσίου Πατρῶν
Βαθύχωριῶν Δοξάτου Εἰσοδίων Θεοτόκου Ρεθύμνου Ἁγίου Νικο-
λάου Αὐλωναρίου Παναγίας Πλατανιωτίσης Κερκύκων Ἁγίου Γεω-
ργίου Πηλίου Χαλκίδος Ἀποσταλεῖσαι ὑπὸ τῶν καθ' ὑμᾶς ἱερών Πατρῶν
 ἐπιταγαὶ ἐλήφθησαν καὶ ἀποστέλλονται αὐτοῖς σχετικαὶ ἐξοφλητικαὶ ἀποδεί-
 ξεις εὐχαριστοῦμεν θερμῶς. — **Αἰδεσιμωτάτους Ἀρχιερ. Ἐπιτρόπους**
Σταυροῦ Χαλκιδικῆς, Ἀργινίου, Ὁρμον Κορθίου καὶ Αἰδес. Κων)νον Δύ-
κουρα, Αἰτωλικῶν Φώτιον Σαβούρη, Κέαν)νον Μελά, Πιστὰ
Ἰωαννίνων Ἰωάννην Λαγουδάκην, Σκοπὴν Σητείας Γεώργιον Σιδέ-
ρην, Κόχλιον Μεγαλοπόλεως Ἀναστάσιον Μαιμάην, Βιτάλι Ἄνδρον
Σταῦρον Τσίκο, Λέχοβον Καστορίας Ν. Γεωργιόπουλον, Σαλμώνην
Πύργου Καλ. Χανιώτην, Ἄνω Μερῶν Μυκόνου Ἠλίαν Γιανέλλον, Κα-
ροπλέσιον Εὐρυτανίας Εὐάγγελον Μπαλάφαν, Στεφάνι Κορινθίας Γεώρ-
γιον Θεοχάρην, Μεγάροην Ἄρτης Ἐφημέριον Ἁγίου Γεωργίου, Ραχέ-
νες Κουφάλια Αἰδес. Ἐφημέριον Ἁγίου Παντελεήμονος, Μισολόγγιον
Αἰδес Γεώργιον Χρηστίδην, Γαράζον Μυλοποτάμου Αἰδес. Ἐφη-
μερίους Ἁγίου Γεωργίου Γορτίου Κορίτισης, Πουρμιάς Κορίτισης,
Ἀγ. Νικολάου Ἄνω Κορίτισης Αἰδес. Χρῆστον Σχώρεμον, Πυρσόγιαννην
Ἰωαννίνων Αἰδес. Ἐφημέριον Ἁγίου Νικολάου, Κροκεῖας Λακωνίας
Αἰδес. Νικόλαον Γώγιον, Μολίσταν Κορίτισης Αἰδес. Ἀρχιερ. Ἐπιτρό-
πους Ἀργαία Ἰερισσοῦ καὶ Σταυροῦ Χαλκιδικῆς Αἰδεσιμωτάτους Ἄθαν.
Δημόπουλον, Κοπανάκιον Ἰωάννην Κρασιάκην, Καρουσάδες Κερκύρας
Ἰωάννην Πεταλᾶν, Σουφλίον Γερμανὸν Μακρῆν, Σάμην Σπυρ Καρύδην,
Βυρὸν Κερκύρας Ἄθαν. Μαυρουδῆν, Τρίκκαλα Γεώργιον Κολόκαν,
Σανοβὸν Κορίτισης Παῦλον Δημακόπουλον, Γεωργάνους Ἰωαννίνων Νι-
κόλαον Κούρην, Ἀπόλλαινα Λευκάδος Σπητῆριον Ποταμίδην, Δρα-
κάτα Κεφαλληνίας Μελέτιον Κατσαλιάκην, Πολυορῆν Κισσάμου Αἰδес.
Ἐφημέριον Ἁγίας Παρασκευῆς Μεσολόγγιον Βασίλειον Δάκαν, Ἁγιον
Κοσμᾶν Ἰωαννίνων Ἀποσταλεῖσαι ὑφ' ὑμῶν ἢ τῶν καθ' ὑμᾶς ἐνορια-
 κῶν ἐπιτροπικῶν ἐπιταγαὶ ἐλήφθησαν καὶ ὡς ἀποστέλλονται σχετικαὶ ἐξο-
 φλητικαὶ ἀποδείξεις θερμῶς εὐχαριστοῦμεν.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :

Πρὸς τὸν Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναῖον
 Ἀποστολικὴν Διακονίαν, Ἰω. Γενναδίου 14, Ἀθήνας (τηλ. 72.112).

Ἐπεύθυνος Τυπ/φείου : Τ. Ρούτσης, Κουκουλάρη 9, Ν. Χαλκηδῶν.